

ΠΑΝΔΩΡΑ.

1 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ, 1855.

ΤΟΜΟΣ ΣΤ'.

ΦΥΛΛ. 129.

ΤΑ ΠΕΡΙΛΗΠΤΑ.

—ο—

Α'

« Προσοχή! ανέκραζεν ὁ Λοδοδίτικος, οὔτινος ἢ βρεῖα φωνή, ἀντηγήτασα καθ' ὅλον τὸ καφενεῖον, ἐπεσκίασε τὸν θόρυβον τῆς ὀμηγύρεως.

Φίλοι μου, ἐξηκολούθητε· πρὶν χωρισθῶμεν, ὁ σύντροφός μας Φρεδερίκος Νεύβεργ ζῆτει τὸν λόγον διὰ νὰ σᾶς διακοινώσῃ σημαντικὸν τι.

Ταῦτα ἀκούσας ἀνθρωπὸς τις κατήμενος μόνος ἐν μέσῳ σκότους πρὸς τὸ βάθος τῆς αἰθούτης ἀνεσκίρτησε, καὶ ἐστράφη διὰ νὰ ἰδῆ εὐκρινέστερον τὸν νέον οὔτινος ἐρρέθη τὸ ὄνομα. Εἶδε δὲ αὐτὸν νεώτατον ὄντα· καὶ τὸ μὲν ὑψηλὸν καὶ λεπτὸν ἀνάστημα του ἦτο κομψὸν καὶ εὐγενές· τὸ δὲ πρόσωπον, εὐρυθμὸν εἰς ἄκρον, ἐκαλλύετο ἐτι μᾶλλον ὑπὸ ἥθους μελαγχολικοῦ καὶ γλυκυτάτου, ἀπάδοντος πρὸς τὸν κρότον τῶν ποτηρίων καὶ τὸν ταραχὸν τῶν ἀμαμάτων. Μόλις δὲ ἀέσθη καὶ πάντες ἐπίγησαν.

— Φίλοι καὶ σύντροφοι, εἶπεν εὐσταθῶς, ἤλθα.

σήμεραν ἐδῶ διὰ νὰ σᾶς ἐρωτήσω, ἂν ἐνόσω ἔμεινα εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, προσέβαλα τινα ἐξ ὑμῶν, ἢ ἂν ἐφέρθη ὡς καλὸς καὶ τίμιος, μαθητής.

— Ἀεῖποτε καλὸς καὶ τίμιος, ανέκραζαν πάντες χοροστατοῦντες.

— Ἐγὼ μόνος, εἶπεν ἐντόνωσ ὁ Λοδοδίτικος, ἔχω παράπον.

— Ποῖα;

— Ἐπινεν ἐνώπιόν μου κρασίον μὲ νερόν, καὶ εἰς μίαν μόνην ἐδίδε τὴν καρδίαν του.

Καὶ πάντες ἀνελάγησαν· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐσιώπησαν.

— Πιθανὸν νὰ τὰ ἐπραῖα, εἶπεν ὁ Φρεδερίκος ὑπομειδιῶν ἐλπίζω ὅμως ὅτι δὲν μετέβαλαν τὴν περὶ ἐμοῦ γνώμην σας. Τοῦτο λοιπὸν ἐπιθυμῶ ν' ἀκούσω ἀπὸ τὸ στόμα σας, διὰ νὰ βεβαιωθῶ πρὶν ἀναχωρήσω ὅτι θὰ μ' ἐνθυμούνται οἱ καλοὶ μου σύντροφοι, καὶ ὅτι δὲν ὑπέπεσα εἰς κανὲν σφάλμα τὸ ὁποῖον νὰ μὴ διώρθωσα μετὰ ταῦτα.

Καὶ εὐθὺς πάντες ἐπεκρότησαν, καὶ ἠρώτησαν ἀλλεπαλλήλως·

— Τί τρέχει; — Μᾶς ἀποχαριετᾶ; — Καὶ διὰ τί; — Ἀναχωρεῖς; . . .

— Ναι, σὰς ἀποχαιρετῶ, ἀπεκρίθη περίλυπος ὁ Φρεδερίκος. Ὑπάγω, φίλοι μου, νὰ κερδήσω τὸν ἄρτον μου . . . Ἐπειδὴ ἐδῶ δὲν ἔχω πῶς νὰ ζήσω.

— Καὶ πῶς;

— Εἶναι εὐκόλον νὰ τὸ ἐννοήσετε: ὁ πατήρ μου, ὁ βαρόνος Νεύβεργ, ἦτο γενναῖος μὲν στρατιωτικῶς, ἀλλὰ μόνον εἰσόδημα εἶχε τὸν μισθὸν τοῦ ἀφοῦ δὲ ἀπέθανεν, ἡ μήτηρ μου εἶχε σύνταξιν· ἀφοῦ ὅμως ἀπέθανε καὶ ἡ καλὴ μου μήτηρ, (ἐνταῦθα ἔτρεφε καὶ ἄκοτος τοῦ Φρεδερίκου ἡ φωνὴ του,) ἐγὼ . . . δὲν ἔχω πλέον τίποτε.

Τοὺς λόγους τούτους διεδέχθη σιωπὴ πένθιμος, καὶ ἦν οἱ νέοι ἠτένιζον ἀλλήλους· ἀλλ' ἂν αἱ καρδίαι των ἦσαν ἀγαθαί, τὰ βαλάντια των ὅμως ἦσαν κατὰζήρα, καὶ διὰ τοῦτο οὐδεὶς ἐλάλησε.

— Καὶ κατὰ πρῶτον μὲν ἐζήτησα μικρὰν τινα θέσιν, ἐπανελάθεν ὁ Φρεδερίκος, πιστεύσας ὅτι ἡ κυβέρνησις ἤθελε δεχθῆ καὶ πληρώσει τὰς ὑπηρεσίας τοῦ υἱοῦ, ἀφοῦ ἐδέχθη τὸ αἷμα τοῦ πατρὸς· ἀλλ' οἱ ὑπουργοὶ μὲ ἀπέπεμψαν εἰπόντες με ἀποτόμως ὅτι πολλοὶ μὲν οἱ ζητοῦντες θέσεις, ὀλίγοι δὲ αὐταί. Μετὰ δὲ ταῦτα, ἐγύρισα παντοῦ εἰς τὴν πόλιν ζητῶν νὰ ἐργασθῶ· ἀλλ' εἰς μάτην. Καὶ ἐπειδὴ δὲν ἀγαπῶ νὰ ζῶ δανειζόμενος ἢ ἐλεοούμενος, ἀπεφάσισα νὰ ἀναχωρήσω. Ἡ γῆ δὲν λείπει, καὶ πάντοτε ἔχει ἀνάγκη χειρῶν. Ἐλπίζω ἄρα νὰ εὐρῶ ἔργον διὰ νὰ ζήσω, ναὶ μὲν πτωχικὰ, ἀλλὰ τιμίως. Διὰ τοῦτο, καλοὶ φίλοι καὶ σύντροφοί μου, σὰς ἀποχαιρετῶ, καὶ σὰς ἐπεύχομαι πλειοτέραν εὐτυχίαν ἀπὸ τὴν ἐδικήν μου!

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐκάθησε.

— Τῆ ἀληθεία, ἀγαπητέ μου Φρεδερίκε, εἶπεν ὁ Λοδοβίκος σιωπῶντων ὄλων τῶν ἄλλων, ἂν εἶχες ὅ,τι σ' εὐχόμεθα νὰ ἔχης, θὰ ἔπαυε πᾶσα σου ἐπιθυμία· δυστυχῶς ὅμως μόνον εὐχὰς δυνάμεθα νὰ σὲ δώσωμεν· διότι, ὡς γνωρίζεις, τὸ βαλάντιον τῶν μαθητῶν δὲν εἶναι ὡς τὸ τοῦ Εὐτυχοῦς· συγκρότερα εἶναι ἐλαφρὸν παρὰ βαρῦ . . . τὸ ἰδικόν μου μάλιστα τὴν ὥραν ταύτην εἶναι, ὡς ἡ φιᾶλη αὐτῆ . . . κατὰζήρον.

— Φιλτατέ μου Λοδοβίκε, ἀπεκρίθη ἀταράχως ὁ Φρεδερίκος, δὲν ἀμφέβαλα ποτὲ διὰ τὴν προαίρεσίν σου· ἀλλὰ δὲν εἶχα καὶ σκοπὸν νὰ τὴν δοκιμάσω. Δὲν θ' ἀποφασίσω ποτὲ νὰ ζήσω ἀπὸ ἐλεῆ καὶ δάνεια, ἔστωσαν καὶ φιλικὰ. Ἐτοίμασα τὰ φορέματά μου καὶ ἀναχωρῶ αὐρion.

— Αὐρion! ἀνέκραξαν συγχρόνως ὅλοι.

— Αὐρion. Ἐκτὸς μόνον ἂν . . . τί ἄρ δὲν ἤξεύρω βέβαιον ὅμως ὅτι ἄλλαι μὲν βουλαὶ ἀνθρώπων ἀλλὰ δὲ Θεὸς κελεύει τὰ μέλλοντα ἄδηλα.

— Καὶ τῶντι, εἶπέ τις τῶν συμμαθητῶν του γελῶν· πιθανὸν νὰ γείνη πλουσιῦ τινὸς κληρονόμος, καὶ νὰ ἐξυπνήσῃ αὐρion τὸ πρῶτ' ἄλλος Κροῖσος!

— Ὑπάγει νὰ εἴρῃ τὸ ταμεῖον τοῦ Εὐτυχοῦς, περὶ τοῦ ὁποίου ἐλέγαμεν πρὸ ὀλίγου, εἶπέ τις ἄλλος.

— Φίλε μου, ἐπανελάθεν ὁ Φρεδερίκος, ὁ καιρὸς τῶν τοιούτων θαυμάτων παρήλθεν. Ἀνέγνωσα, δὲν ἤξεύρω πῶς, ὅτι διὰ νὰ πλουτήσῃ τις καὶ νὰ εὐ-

δαιμονήσῃ σήμερον, μένουσιν δύο ἄλλα θαύματα· ἡ καθαρότης τῆς συνειδήσεως, καὶ ἡ φιλοπορία. Ταῦτα, χάριτι θεῶν, τὰ ἔχω καὶ τὰ δύο, καὶ θὰ τὰ ἔχω εἰς τὸν αἰῶνα. Ὅθεν δὲν ἀνησυχῶ διὰ τὸ μέλλον μου· ἐλπίζω μὲν ὀλίγον, δὲν φοβοῦμαι ὅμως.

— Εὐγε! ἄς πῶμεν λοιπὸν, ἀγαπητέ μου Φρεδερίκε, καὶ τελευταίαν φορὰν εἰς τὴν ὑγίαν σου . . . καὶ ἐλπίζω ὅτι ἐκτάκτως, καὶ χωρὶς νὰ ἐγκαταλείψῃς τὰς ὑδροποτικὰς ἐξεις σου, θὰ μᾶς μιμηθῆς. Ἡξεύρεις ὅτι ἐνόσω μένει μία ῥάνις εἰς τὴν φιᾶλην τῆς παλαιᾶς οἰκίας τοῦ Λοδοβίκου, ἐν κομμάτιον εἰς τὸ πινακίον του, ἡ μία λουλαδιὰ καπνοῦ, ὅλ' αὐτὰ εἰν' ἐτοιμὰ νὰ τὰ μοιράσῃ μὲ σέ. Ὅθεν εἰς κόρακακας ἢ λύπη, ζήτω ἡ χαρὰ, καὶ ἄς πῶμεν τραγωδοῦντες·

α "Ε! χοῦ ἐλάσθε

» Φέριτε κεράσθε

» Βάλετε τὰ πιόμμε,

» Νὰ εὐφρανθοῦμε. »

Καὶ μετὰ τὴν χαρμώσουν ταύτην ἐπαύθη, ἐκένωσε τὴν φιᾶλην εἰς τὸ ποτήριόν του, καὶ τοῦτο εἰς τὸ στόμα του· τὸν ἐμμήθησαν δὲ καὶ πάντες οἱ ἄλλοι.

Μετὰ δὲ τὴν τελευταίαν ταύτην πρόποσιν, ὅλοι συνέσφιγγαν ἀλληλοδιαδόχως τὴν χεῖρα τοῦ Φρεδερίκου, τὸν παρεκάλεσαν νὰ μὴ τοὺς λητμονήσῃ, καὶ ἐξῆλθον. Αὐτὸς δὲ μείνας μόνος ἐγκατελείφθη ἀπὸ τὴν σταθερότητα τὴν ὁποίαν εἶχε πρὸ μικροῦ. Καὶ καθήσας εἰς θρανίον, ἐστήλωσεν ἐπὶ τραπέζης τοὺς ἀγκῶνάς του, καὶ στηρίζας τὸ πρόσωπον ἐπὶ τῶν χειρῶν του, ἐδυθίσθη εἰς σκέψεις.

Ἐκεῖνος δὲ ὅστις ἐκάθητο μετὰ τὸ σκοτόν εἰς τὴν ἄκραν τῆς αἰθούσης, σηκωθείς ἀθροῦσως ἦλθε καὶ ἐκάθησε πλησίον αὐτοῦ. Ὁ ἀγνωστος οὗτος ἦτο γέρον, ὑψηλός, ἰσχνός, καὶ περιτυλιγμένος μὲ πλατὺν μανδύαν· καὶ τὸ μὲν πρόσωπόν του εἶχεν ἦθος εὐγενὲς καὶ σταθερὸν, αἱ δὲ πολιαὶ του τρίχες διαφεύγουσαι τὸν πλατὺν πλόν του κατέβαινον μέχρι τοῦ τραχήλου του, καὶ αἱ δασεῖαι ὄφρυς του ὑφ' ἃς ἐλαμπε βλέμμα ὀξύ τε συνάμα καὶ γλυκὺ, καθίστανον ἐπὶ ἀξιοσημείωτον τὴν φυσιογνωμίαν του. Ὅτε δὲ ὁ Φρεδερίκος ἀνύψωσε τὴν κεφαλὴν, οἱ ὀφθαλμοὶ του συνήντησαν τοὺς τοῦ ξένου, καὶ ἀνασκιρτήσας ἐσηκώθη διὰ νὰ ἀναχωρήσῃ.

— Μὴ φύγῃς, Φρεδερίκε Νεύβεργ, εἶπεν ὁ γέρον λαβὼν τὸν βραχίονά του· ἔχω νὰ σὲ ὁμιλήσω.

— Ἐμὲ, κύριε; Μὲ γνωρίζεις; ἠρώτησεν ἐκστακτικῶς ὁ Φρεδερίκος.

— Βέβαια! Κάθησε. Ἐχομεν ἀκόμη καιρὸν νὰ ὁμιλήσωμεν ἀφοῦ θ' ἀναχωρήσῃς αὐρion τὸ πρῶτ'.

Ὁ Φρεδερίκος ἠτένισεν ἐθαμβός τῶν ξένον.

— Μὲ εἶναι συγχωρημένον νὰ ἐρωτήσω μὲ τίνα ὀμιλῶ;

— Μὲ φίλον σου, Φρεδερίκε . . . ἡ μᾶλλον μὲ ἀνθρώπον ἐπιθυμοῦντα νὰ γίνῃ φίλος σου. Ἄν σὲ εἴπω τὸ ὄνομά μου βέβαια δὲν θὰ τὸ γνωρίσῃς· ὡστε ἠξεύρω πῶς, ὅτι διὰ νὰ πλουτήσῃ τις καὶ νὰ εὐ-

ἀδιάφορον τῶρα πρόκειται περὶ σοῦ. Θέλεις ν' ἀ-

ναχωρήσῃς ἀπ' ἐδῶ; ἐγὼ ὅμως σὲ συμβουλεύω νὰ μείνῃς.

Ἡ εὐμενὴς φωνὴ καὶ οἱ εὐγενεῖς τρόποι τοῦ ἀγνωστού, εἰλικυσαν τὴν προσοχὴν τοῦ νέου· ὅθεν ἀπεκρίθη ἀμέσως·

— Σὲ βεβαίω, κύριε, ὅτι λυπούμενος ἔλαβα τοιαύτην ἀπόφασιν· ἀλλὰ δυστυχῶς βιάζομαι νὰ τὴν ἐκτελέσω.

— Πιθανὸν νὰ ἀπηλπίσθῃς πολλὰ γρήγορα· ἐζήτησες τὴν συνδρομὴν ὄλων τῶν φίλων σου;

— Τῶν φίλων μου; . . . φίλους ἔχω πτωχοὺς συμμαθητὰς, ἔχοντας καὶ αὐτοὺς ἀνάγκη συνδρομῆς.

— Καὶ ἐγὼ;

— Σὺ, κύριε; συγχώρησέ με· δὲν σὲ γνωρίζω.

— Αἰωνίως σφάλεις· σὲ γνωρίζω ἐγὼ, καὶ τοῦτο ἀρκεῖ. Εἶπέ με τί σὲ χρειάζεται;

— Κύριε . . . δὲν δύναμαι νὰ δεχθῶ . . .

— Ἄκουσε, Φρεδερίκε· μὴ λόγια παιδαριῶδη σὲ προσφέρω τὴν συνδρομὴν μου καὶ τὸ ὑποστήριγμα μου· καὶ μὲ φαίνεται ὅτι δὲν ἔχεις λόγους διὰ νὰ τὰ ἀποβάλλῃς· διότι δεχόμενος αὐτὰ, δὲν ὑποχρεῖσαι διόλου. Διὰ τί δὲ σὲ τὰ προσφέρω; ἡ ἐζήγησις εὐκόλος. Ἐγνώρισα τὴν οἰκογένειάν σου, γνωρίζω σὲ τὸν ἴδιον, ὅστις μὲ φαίνεται καλὸς καὶ τίμιος νέος, καὶ θέλω νὰ σὲ ὠφελήσω· τοῦτο εἶναι σύμπτωσις καὶ ἔργον τῆς προνοίας περὶ τῆς ὁποίας ὠμίλει πρὸ ὀλίγου.

Ἡ ἐκστασις τοῦ Φρεδερίκου ἤξανεν ἐν τοσοῦτῳ· φαίνεται δὲ ὅτι ὁ ξένος κατέβαλεν αὐτὸν, διότι δὲν εὔρεται νὰ ἀντείπῃ.

— Ἐλα, ἐξηκολούθησεν ὁ γέρον πλησιάζοντας ἐπιμᾶλλον αὐτὸν πρόκειται νὰ μάθω τί θέλεις· ἂν δὲν μὲ λανθάνῃ τὸ μελαγχολικόν σου πρόσωπον, μαντεύω ὅτι ἔχεις δύο μεγάλας λύπας· τὴν μίαν εἰς τὸ βαλάντιον καὶ τὴν ἄλλην εἰς τὴν καρδίαν.

— Κύριε!

— Ἐμάντευσα λοιπὸν. Σὲ κατατῆκε ὠραῖον, καὶ μέγαλον, καὶ ἀγνὸν πάθος, τὸ ὁποῖον ὅμως βιάζεται ν' ἀρνηθῆς δι' ἔλλειψιν χρημάτων. Τὸ πρᾶγμα διπλασιῶς σπουδαῖον· καὶ ὅμως δι' ἐνὸς μόνου τρόπου ἐθεραπεύοντο συγχρόνως καὶ τὰ δύο· νὰ εἶχες ἀρκετὰ χρήματα διὰ νὰ μείνῃς ἐδῶ. "Ε;

— Κύριε!

— Πιθανὸν νὰ τὰ εὐρωμεν· ἤξευρε ὅμως, νέε φίλε μου, ὅτι δὲν λητμονῶ ὅτι ὁμιλῶ πρὸς τὸν βαρόνον Νεύβεργ. Ἐλπίζω λοιπὸν ὅτι τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀγάπης σου εἶναι ἀντάξιον τοῦ ὀνόματός σου.

— Ἀναμφιβόλως, κύριε! ἀπεκρίθη ὁ Φρεδερίκος ὅλος κατακυριευόμενος ἀπὸ τὴν μαγεῖαν τῶν λόγων τοῦ ἀγνωστού ἐκεῖνου. Ἡ γέννητις, τὸ κάλλος, ἡ περιουσία τῆς, αὐτὴν μὲν καταστένουν ἀξίαν ἐμοῦ . . . ἐμὲ δὲ ἀνάξιον αὐτῆς!

— Καλὰ, καλὰ, πιθανὸν νὰ διορθωθῇ καὶ αὐτό· ἀλλ' εἶπέ με, ἀνταποκρίνεται καὶ αὐτῆ εἰς τὸ αἰσθημά σου;

— Ἄ! δὲν τολμῶ νὰ τὸ πιστεύσω. Μόλις κατῴρθωσα νὰ τὴν ὁμιλήσω.

— Πῶς λοιπὸν τὴν ἐγνώρισες;

— Κατὰ τύχην, κατὰ σύμπτωσιν τὴν ὁποίαν θεωρῶ ἔργον τῆς προνοίας, ὡς ἔλεγε, κύριε. Τὸ παρελθὸν ἔτος, ἐπειδὴ παρήλθεν ἔτος ἀφοῦ τὴν εἶδα, ἐμῶκα εἰς τὴν μητρόπολιν κατὰ τύχην καὶ ἀσκόπως, ὅπου δὲν ἦτον κανεῖς. Περιερχομένη εἰς τὴν ἐκκλησίαν, θαυμάζων τὴν λαμπρὰν ἀντανάλασιν τῶν ὕλων εἰς τὰς πλάκας, καὶ τὴν θρησκευτικὴν μεγαλοπρέπειαν τοῦ ναοῦ· εἰς δὲ τὴν καρδίαν μου ἐκυκλοφόρουν τοιαῦται ἰδέαι αἰωνιότητος, ὥστε μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐδυθίσθη εἰς ὄνειροπολήσεις. Βαδίζων μηχανικῶς σχεδὸν εἰς τὰ πλάγια τῆς ἐκκλησίας, εὔρεθην εἰς τὴν εἰσόδον μικροῦ παρεκκλησίου. Μόλις δὲ ἐκίνησα τὸν πόδα διὰ νὰ εἰσέλθω, καὶ ἐστάθην πλήρης ἐκστάσεως καὶ θαυμασμοῦ. . . Τὴν εἶδα γονυπετῆ, προσευχομένην πρὸ τοῦ θυσιαστηρίου . . . εἶναι ἀδύνατον νὰ σὲ περιγράψω τί ἠσθάνθη· διότι ποτὲ τόσον κάλλος, τόσην χάριν, καὶ τόσην ἀθωότητα δὲν εἶδαν οἱ ὀφθαλμοὶ μου· ἦτον γονυπετῆς, ἐπιχαρίτως κλίνουσα τὴν κεφαλὴν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς, τοὺς ὠραίους τῆς ὀφθαλμοῦς, ἔχουσα ὑψωμένους πρὸς οὐρανόν· τὸ δὲ ἡμίκλειστον στόμα τῆς ἀπέυθυνε γλυκεῖαν προσευχὴν πρὸς τὴν Παναγίαν Παρθένον· ἀγνότης, πίστις, φιλανθρωπία, ἀγάπη, πᾶσα ἐνὶ λόγῳ ἀρετῆ ἐφαίνετο ζωγραφισμένη εἰς τὸ ἀγγελικὸν πρόσωπόν τῆς, καὶ εἰς τοὺς παρθενικούς καὶ πυρίνους ὀφθαλμοὺς τῆς. Ἐκτοτε λοιπὸν ἐτρώθη. Ἐγονάτισα ἀμέσως, καὶ ἀνυψῶν τὴν ψυχὴν μου πρὸς τε τὸν οὐρανὸν καὶ αὐτὴν, ἔταξα νὰ μὴ ἀγαπήσω ἄλλην πλὴν αὐτῆς· καὶ νὰ τὴν ἀγαπήσω διὰ παντός. Τὴν εἶδα μετὰ ταῦτα πολλάκις, ἐπειδὴ τὴν ἀνεζήτητον ἀδιακόπως· τὴν ὁμίλησα μάλιστα, καὶ ἤκουσα τὸν ἦχον τῆς φωνῆς τῆς! τὴν βλέπω ἐρυθριῶσαν ὅταν μὲ ἀπαντᾷ, χαμογελοῦσα ἐνίοτε, καὶ καταβιάζουσα πάντοτε τοὺς ὀφθαλμοὺς. "Ω! τὸ ἐννοεῖ βεβαίως ὅτι τὴν ἀγαπῶ! Καὶ πῶς νὰ μὴ τὸ ἐννοήσῃ; . . . ἀλλ' ἦτον ὠραῖον ὄνειρον . . . καὶ μετ' ὀλίγον διασκαδάζεται! . . .

Καὶ ταῦτα εἰπὼν, ἀφῆκεν ἐκ νέου τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῶν χειρῶν του· παραφερθεὶς ἀπὸ τὰς ἀναμνήσεις του ὁμίλησε μὲ πολλὴν ζέσιν. Ὁ δὲ ἀγνώριστος προσηλώσας εἰς αὐτὸν σιωπηλῶς βλέμμα φιλόστοργον καὶ πατρικόν, ἠρώτησε·

— Λοιπὸν, ἐτελείωσεν ἡ ἱστορία σου;

— Ναι, ἀπεκρίθη ἐκεῖνος ἀναλαβὼν τὴν ἀταραξίαν του, καὶ αἰσχυνθεὶς διὰ τὴν ταχύτητα μὲ τὴν ὁποίαν ἐξεμυστερεύθη εἰς ξένον· — ναὶ αὐτῆ, εἶναι ὅλη ἡ ἱστορία μου! Καὶ εἶναι ἀρκετῆ· ἀφοῦ μάλιστα εἶμαι καταδικασμένος νὰ ἰδῶ τὸ ἀπαίσιον τέλος τῆς.

— Ὅχι, ὄχι, τέκνον μου, εἶπεν ὁ γέρον· εἶμαι εὐχαριστημένος ἀπὸ σέ, Φρεδερίκε. Τὰ ἀγὰ καὶ ἀθῶα αἰσθημάτα σου μὲ θέλγουν . . . καὶ χαίρω βλέπων ὅτι δὲν ἐλανθάνοσθην.

Ἐνῶ δὲ ἔλεγε ταῦτα, ἐβλίβε φιλικῶς τὴν δεξιὰν τοῦ νέου.

— Ἄς καθαρίσωμεν ἐν τοσοῦτῳ τὴν ὑπόθεσιν· εἶπέ με τὸ ὄνομά τῆς.

— Κύριε! . . . τὸ ὄνομά τῆς δὲν μὲ ἀνήκει, ναί; ;

— Έλα δά! φοβείσαι μὴ τὴν ἐνοχοποίησιν δι-
 ὅτι τὴν ἀπῆντησεν μίαν φορὰν εἰς τὴν ἐκκλησίαν;
 Καὶ ὅμως δὲν εἶσαι οὔτε πρῶτος οὔτε μόνος, τέκνον
 μου. Πλὴν ἐνοεῖς ὅτι διὰ τὸ νὰ σὲ συνδράμω, πρέπει
 πρῶτον νὰ μάθω ἂν ἡ νέα αὐτὴ εἶναι ἀξία νὰ συγγε-
 νεύσῃ μετὴν οἰκογένειάν σου. Πῶς ὀνομάζεται.

— Καρολίνα Ροζενάιμ, εἶπεν ἐρυθρίασας ὁ νέος.

— Καρολίνα! ἐπανελάβε μετὰ ζωηρότητος ὁ γέ-
 ρων καὶ ἐθλιψεν ἐκ νέου τὴν χεῖρα τοῦ Φρεδερίκου.
 Καλὴν καὶ ὠραίαν ἐκλογὴν ἔκαμες, τέκνον μου. Ἔχεις
 δὲ κατὰ τοῦτο δίκαιον ὅτι εἶναι ἀνωτέρα σου. . . .
 Καὶ ὅμως δὲν πρέπει νὰ ἀπελιζώμεθα ἐγνώρισες
 τὸν κόμητα Ροζενάιμ;

— Ὅχι, ἀπεκρίθη ὁ Φρεδερίκος δὲν τὸν γνωρίζω.

Ὁ δὲ ἄγνωστος ἐγερεῖται περιεφέρθη δις ἢ τρίς εἰς
 τὴν αἴθουσαν καὶ μετὰ τοῦτο πλησιάσας τὸν Φρε-
 δερίκον·

— Ἄς σπεύσωμεν, εἶπεν, ἡ ὥρα προχωρεῖ. Πρὸ
 ὀλίγου ὠμίλεις διὰ περιήπτα· ἤμπορῶ νὰ σὲ δώσω.

— Σὺ; . . .

— Ναί, ἰδοῦ.

Καὶ πλησιάσας εἰς λαμπάδα καίουσαν ἐπὶ τῆς
 τραπέζης, ἐνετύπωσεν ἐπὶ χάρτου τὸ δακτυλίδιον
 σου καὶ μετὰ ταῦτα εἶπε·

— Λάβε ἐν πρώτοις τοῦτο, τὸ ὅποιον δεῖξαι αὐ-
 ριον εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τοῦ Χρυσοῦ λέοντος, καὶ θὰ
 σὲ δώσουν ἀμέσως κατάλυμα. Δεύτερον δὲ λάβε καὶ
 τοῦτο τὸ ἐκτύπωμα· δεῖξαι το εἰς τὸν τραπεζίτην
 Μυλδέργ, ζήτησε τριακόσια φλωρία καὶ θὰ σὲ τὰ
 δώσῃ ἀμέσως.

— Πῶς, κύριε;

— Ὅπως σὲ λέγω! Ἐπειτα, — τοῦτο εἶναι τὸ
 πολυτιμότερον — λάβε καὶ τοῦτο — Καὶ ἐνεχεί-
 ρισε εἰς αὐτὸν μικρὸν μετάλλιον περιέργως γεγλυμ-
 μένον, τὸ ὅποιον ἐξστατικῶς ὁ Φρεδερίκος.
 Φόρεσέτο παρουσιάσας εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ κόμητος
 Ροζενάιμ, καὶ ἔσο βέβαιος ὅτι θὰ σὲ δεχθῇ ὡς υἱὸν
 τοῦ καλητέρου φίλου σου.

— Κύριε . . . ἀστειεύεσθε καὶ . . .

Ἄλλ' ἡ φυσιογνωμία τοῦ γέροντος ἦτο τοσοῦτω
 σοβαρὰ καὶ εὐγενής, τὸ βλέμμα του συγχρόνως το-
 σοῦτω εὐμενές καὶ ὑπερήφανον, ὥστε ὁ Φρεδερίκος
 ἔμεινεν ἀλαλος ἔχων τὰς χεῖρας ἀνοιχτάς, καὶ κρα-
 τῶν τὰ τρία περιήπτα του. Τὴν ὥραν ἐκείνην εἰσ-
 ελθὼν ὁ ὑπηρέτης τοῦ καφενεῖου ἠρώτησεν.

— Ἀγαπᾶτε τί ἄλλο;

— Τίποτε! ἀπεκρίθη ὁ γέρον, ἀναχωροῦμεν.
 Καὶ ἐπροχώρησε πρὸς τὴν θύραν.

— Πλὴν, κύριε! ἀνέκραξεν ὁ Φρεδερίκος παρα-
 κολουθῶν αὐτόν.

— Σιωπὴ . . . καὶ ὑγίαινε! θὰ ἐνταμωθῶμεν καὶ
 πάλιν. Πρόσεξε ὅμως μὴ με ἀκολουθήσῃς τώρα· σὲ
 τὸ ἀπαγορεύω!

Καὶ τὴν ἀπαγόρευσιν ταύτην συνώδευσε χειρονομία
 ἐπιτακτικὴ, ἣτις ἐπέβαλε σέβας εἰς τὸν Φρεδερίκον.
 Καὶ ἐκεῖνος μὲν ἀνεχώρησεν, ὁ δὲ νέος ἔμεινεν ὡς ἀ-
 πόπληκτος, ἀπορῶν τί νὰ συλλογισθῇ, καὶ παρατηρῶν
 τὰ τρία περιήπτα· τὸ ἐκτύπωμα τοῦ δακτυλίου ἔφερε

σημεῖον ἱερογλυφικόν, καὶ τὰς τρεῖς ταύτας λέξεις.
Mens conscia recti.

— Ἀκατανόητον! ἐφίθυρσεν ὁ Φρεδερίκος. Καὶ
 ὅμως δὲν ἐφαίνετο χλευάζων με . . . θὰ τὸ ἰδῶ.

B.

Τὴν αὐγὴν τῆς ἐπιούσης ὁ Φρεδερίκος εὐρέθη εἰς
 παράδοξον ἀμηχανίαν· δὲν ἐπίστευε μὲν τοὺς μάγους
 καὶ τὰ περιήπτα, ἐπεθύμει ὅμως νὰ δοκιμάσῃ τὴν
 ἐνέργειάν των. Καὶ τοιαύτη ἦτο ἡ θέσις του ὥστε
 δὲν ἤθελε νὰ παραμελήσῃ οὐδὲν μέσον διὰ νὰ τὴν
 βελτιώσῃ, εἰ δυνατόν.

— Ὁ ἄνθρωπος αὐτός, εἶπε καθ' ἑαυτὸν, θὰ ἔχη
 ἀναμφισβότως σχέσεις ἐμπορικὰς μετὸν ξενοδόχον
 τοῦ Χρυσοῦ λέοντος, καὶ τὸ ἐκτύπωμα θὰ εἶναι
 εἶδος ἐντάλματος τὸ ὅποιον ὁ ξενοδόχος θὰ γνω-
 ρίζῃ· ὅπως καὶ ἂν εἶναι, τί θὰ κινδυνεύσω; Εἶμαι
 ἀποφασισμένος νὰ ἀναχωρήσω· ἂν μὲ ἠπάτησαν πρῶ-
 τος ἐγὼ θὰ γελάσω μετὸν ξενοδόχον, καὶ κανεὶς
 ἄλλος δὲν θὰ τὸ ἤξευρε.

Ταῦτα ἀναλογισθεὶς, ἔλαβε τὸ μικρὸν δέμα του
 καὶ ἀντὶ νὰ ἀναχωρήσῃ, ὡς ἐστόχευε, διευθύνθη εἰς
 τὸ ξενοδοχεῖον τοῦ Χρυσοῦ λέοντος, τὸ ὅποιον
 ἦτο ἐκ τῶν πλουσιωτέρων τῆς πόλεως. Φθὰς δὲ πρὸ
 τῆς θύρας ἤρχισε νὰ δισταζῇ, καὶ παρ' ὀλίγον νὰ ἀ-
 ναχωρήσῃ· καὶ ὅμως σκερδύεις καλλήτερον εἰσῆλθεν
 εἰς αὐτό.

— Τί ἀγαπᾶς, κύριε; ἠρώτησεν ὑπηρέτης τις
 μετὸν φωνῆς ὅποιαν ἀπῆται τὸ πενιχρὸν ἐνδυμα
 τοῦ Φρεδερίκου.

— Θέλω νὰ ὁμιλήσω τὸν ξενοδόχον, ἀπεκρίθη
 ἀταράχως ὁ νέος.

— Ἔχει ἐργασίαν, ἐπανελάθεν ὁ ὑπηρέτης, ρί-
 ψας τὸ βλέμμα εἰς τὸ ἐλαφρὸν δέμα τοῦ νέου. ἂν
 θέλῃς κατοικίαν . . .

— Θέλω νὰ ὁμιλήσω τὸν ξενοδόχον, εἶπεν ἐκ
 νέου ὁ Φρεδερίκος.

— Πολλὰ καλὰ, κύριε, πολλὰ καλὰ· ἔμδα ἐδῶ
 καὶ περιμένει ὀλίγον.

Μετ' ὀλίγον ἦλθεν ὁ ξενοδόχος εἰς τὸ μικρὸν δω-
 μάτιον ὅπου εὐρίσκειτο ὁ Φρεδερίκος· ἦτο δὲ ὑψηλός,
 ισχνός, φαλακρός, καὶ εἶχεν ὀφθαλμοὺς ὄξεις καὶ
 ζωηρούς. Ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ παρετήρησε τὸν νέον
 ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν, καὶ ἐσκυθρώπασε.

— Τί ἐπιθυμεῖς, φίλτατε κύριε; εἶπε μετὸν
 φωνῆς διαταράζοντα τὸν Φρεδερίκον.

— Κύριε, εἶπεν ὁ νέος ἀγωνιζόμενος νὰ ἀναλάβῃ
 τὴν ἀταραξίαν του, ἔρχομαι νὰ σὲ ζητήσω κατάλυμα.

— Πολλὰ καλὰ, κύριε . . . καὶ . . .

— Συμπάθειον! Ἐλησμένησα νὰ σὲ εἰπῶ ὅτι με
 ἔστειλεν ἐδῶ κάποιος τὸν ὅποιον βεβαίως γνωρίζεις,
 διότι με παρήγγειλε νὰ σ' ἐγχειρίσω τοῦτο.

Καὶ ἐκβαλὼν ἔδωκεν εἰς τὸν ξενοδόχον τὸ ἐκτύ-
 πωμα. Οὗτος δὲ λαβὼν αὐτὸ ἐκστατικός, τὸ παρε-
 τήρησεν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη· ἐπειτα δὲ ἰδὼν τὸν Φρε-
 δερίκον εἶπε·

— Δὲν ἐννοῶ, κύριε, τίποτε, γὰρ τὸ κάμω; Τί

— Καλὰ τὴν ἐπάθα, εἶπε τότε καθ' ἑαυτὸν ὁ
 νέος, ἄς πασχίσω λοιπὸν νὰ σωθῶ ἐντίμως. — Τῇ
 ἀληθείᾳ, ἀπεκρίθη γελῶν, δὲν ἤξεύρω καὶ ἐγὼ τίπο-
 τε· σὲ τὸ δίδω ὅπως μετὸ ἔδωκα.

Τότε ὁ ξενοδόχος προσηλώσας ἐπὶ τοῦ Φρεδερίκου
 βλέμμα τοσοῦτω ὀξύ, ὥστε ὁ νέος σχεδὸν ἐταρά-
 χθη, ἐπανελάθεν·

— Ἐνοεῖς, κύριε, ὅτι ἂν σὺ δὲν τὸ ἤξεύρεις,
 ἐγὼ δὲν τὸ ἤξεύρω ἀκόμη περισσότερο. Τίς σὲ τὸ
 ἔδωκεν;

— Ἄγνωτῶ, ἀπεκρίθη ὁ Φρεδερίκος, γελῶν πάν-
 τοτε. Δὲν γνωρίζω διόλου τὸν κύριον ἐκεῖνον· ἐνό-
 μισα δὲ ὅτι τὸν γνωρίζεις σὺ. Ἀλλὰ βλέπω ὅτι ἡ-
 πατήτην ὀπωσθήποτε καὶ ἂν ἔχη, σὲ ζητῶ συγ-
 χώρησιν.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀνέλαβε τὸ δέμα του διὰ νὰ
 ἀναχωρήσῃ· ὁ δὲ ξενοδόχος τὸν παρετήρηε μετὰ
 προσοχῆς. Ἄλλ' ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸ πρόσωπόν
 του ἐγεγενετο ἰλαρότερον, καὶ ἤρχισεν ἐπίσης νὰ γελᾷ.

— Τὸ βέβαιον εἶναι, εἶπε θέτων τὸ ἐκτύπωμα
 εἰς τὸν κόλπον του, ὅτι τὸ πρᾶγμα φαίνεται περι-
 εργον. . . Ἄς ἰδοῦμεν τί ἔ' ἀποβῇ.

Ὁ δὲ Φρεδερίκος ἀκούσας ταῦτα ἐθαύμασεν ἔτι
 μᾶλλον.

— Μὲ φαίνεσαι τίμιος νέος, εἶπεν ὁ ξενοδόχος,
 καὶ θὰ λυπηθῶ ἂν σὲ ἠπάτησαν.

— Ὡ! εἶπε καθ' ἑαυτὸν ὁ Φρεδερίκος.

— Ἄλλ' ἴσως εἶναι ἡ ἀρχὴ δρῆματός τινος τοῦ
 ὀποίου ἡ λύσις θὰ σὲ ἀποβῇ ὠφέλιμος· διὰ τοῦτο
 δὲν θέλω νὰ τὴν διακόψω.

— Τῶνόντι! ἐφίθυρσεν ὁ Φρεδερίκος, ἀναπολῶν
 τὰς αἰσθηματικὰς σκέψεις του.

— Καὶ πάλιν ἂν εἶναι ἀπάτη . . . ἔστω! θὰ τὴν
 μοιράσωμεν οἱ δύο· τὸ δέχομαι.

— Ἀπίστευτον! εἶπεν ὁ Φρεδερίκος, ἀπορῶν
 καὶ αὐτός τί νὰ στοχασθῇ.

Καὶ σημάναντος τὸν κῶδωνα τοῦ ξενοδόχου, ἦλθεν
 ὑπηρέτης πρὸς ἐν εἶπεν·

— Ὁδήγησον τὸν κύριον εἰς τὸ ὑπ' ἀρ. 15 δω-
 μάτιον, καὶ εἶπε εἰς αὐτὸν τὰς συνηθείας τοῦ ξε-
 νοδοχεῖου. Θὰ γεύεται εἰς τὴν κοινὴν τραπέζαν. —

Παρακαλῶ, κύριε, νὰ με εἰπῆτε τὸ ὄνομά σας.

— Φρεδερίκος, βαρόνος Νεύβεργ.

— Εὐχαριστῶ . . . Ὁδήγησε λοιπὸν τὸν Κ. βα-
 ρόνον, ἐπρόσθεσεν ἐκεῖνος δεῖξας τὴν θύραν πρὸς τὸν
 ὑπηρέτην. Καὶ προσαγορεύτας χαριέντως τὸν νέον
 ἐξῆλθεν.

Ὁ δὲ Φρεδερίκος ἐξηκολούθει ν' ἀπορῇ. Ἐλθὼν
 εἰς τὸ κομψοπρεπῶς συνσκευασμένον δωμάτιόν του
 ἐκάθησεν εἰς θρανίον καὶ παρεδόθη εἰς λογισμοὺς.
 Μετὰ δὲ πολλὴν ὥραν σκέψεως, ἐπεφώνησε τόσον
 μόνον· — Ἀπίστευτον!

Καὶ τῶνόντι ὅποια σειρά παραδόξων! ἀπῆντησεν
 ἄγνωστος ὁ ἄγνωστος τῶ ἔδωκεν περιήπτον πρὸς
 ξενοδόχον· ὁ ξενοδόχος δὲν ἐγνωρίζε τὸν δώσαντα
 αὐτό, κατ' ἀρχὰς μὲν θεωρήσας τὴν ἀποστολὴν
 τοῦ ἐκτυπώματος ὡς ἀστείότητα, ἐπειτα δὲ ἐν-
 δούς μετὰ κατὰ μικρὸν εἰς ἐπιπόρῃν τινα μυστη-

ριώδη ἤντινα οὐδ' αὐτὸς ἐνόει. Ἄλλὰ πῶς νὰ ὑπο-
 θέσῃ τὴν ὑπαρξίν τοιοῦτου περιήπτου; τὸ πρᾶγμα
 ἦτο παράλογον.

Τέλος πάντων μετὰ τινα περιήγησιν εἰς τὸ δω-
 μάτιόν του ὁ Φρεδερίκος ἐφθασεν εἰς τὸν ὀριστικὸν
 τοῦτον συλλογισμόν· ἡ πραγματικὸν εἶναι ἢ ὄχι τὸ
 περιήπτον. Ἄφου ὁ ξενοδόχος ἐνέδωκεν εἰς τὴν ἐ-
 πιπόρῃν του, βεβαίως θὰ ἐνδώσῃ καὶ ὁ τραπεζίτης.
 Ἄν ὅμως γίνῃ ἄλλως πως, φυσικὴ συνέπεια εἶναι
 ὅτι ὁ ξενοδόχος ἐνικήθη ἀπὸ ἀπλῆν μόνον περιέρ-
 γειαν. Καὶ τούτου δοθέντος ὁ Φρεδερίκος, μὴ θέλων
 νὰ ἀναλάβῃ χρέος τὸ ὅποιον δὲν ἐδύνατο νὰ πλη-
 ρώσῃ, ἔ' ἀνεχώρησε τὴν αὐριον. Ὅθεν ἔπρεπε νὰ ὑ-
 πάγῃ ἀμέσως νὰ δοκιμάσῃ καὶ τὸ πρὸς τὸν τραπε-
 ζίτην περιήπτον.

Καὶ ἐνοεῖ μὲν ὅτι ἡ δοκιμὴ αὐτὴ ἦτο δυσκολώ-
 τερα τῆς πρώτης, καθόσον ἐπρόκειτο περὶ τριακοσίων
 φλωρίων, καὶ περὶ ἀνθρώπου μᾶλλον δυσπροσίτου.
 Ἐνθαρρυνόμενος ὅμως ἀπὸ τὴν πρώτην του ἐπιτυχίαν
 ἐξῆλθε πλειοτέραν πεποίθησιν ἔχων ἢ πρότερον.

Ὁ τραπεζίτης μικρός, στρογγύλος, φαιδρός καὶ
 χαριεὺς, τὸν ἐδέχθη καλλίστα· μετ' ὀλίγον δὲ τὸν
 ἠρώτησε τί ἐπεθύμει.

— Κύριε, ἀπεκρίθη ζωηρῶς ὁ Φρεδερίκος, ἔρχο-
 μαί νὰ σὲ ζητήσω τὴν πληρωμὴν τριακοσίων φλω-
 ρίων· τὸ συνάλλαγμα εἶναι ἴσως παράδοξον, ἀλλ'
 ἐλπίζω ὅτι δὲν ἔ' ἀπορήσῃς.

Καὶ ἐνεχείρισε πρὸς αὐτὸν τὸ ἐκτύπωμα· ἀλλ'
 ἀμέσως ἐξώγραφησεν εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ τραπεζί-
 του ἀπερίγραπτός τις ἀπορία· περιεργάσθη παν-
 ταχόθεν, ὡς καὶ ὁ ξενοδόχος, τὸ ἐκτύπωμα καὶ ἐπὶ
 τέλους εἶπε γελῶν·

— Ἐξ ἐναντίας ἀπορῶ πολὺ· διότι δὲν εἶδα πο-
 τὲ τοιοῦτον σύμβολον. . . **Mens conscia recti.**
 Καὶ ὡς ἀπόφθεγμα μὲν εἶναι ὠραῖον, ἀλλ' ὡς συν-
 ἄλλαγμα, ὄχι. Ὡς ἀξίωμα φιλοσοφικόν εἶναι κάλ-
 λιστον διὰ τὸ Πανεπιστήμιον καὶ καλὰ θὰ κάμῃς
 νὰ τὸ παρουσιάσῃς εἰς τὸν Πρύτανιν. . . τὸ κατ'
 ἐμὲ ὅμως δὲν ἀναλαμβάνω νὰ τὸ φέρω εἰς τὸ Χρη-
 ματιστήριον.

Καὶ ταῦτα λέγων ἠτένιζε τὸν Φρεδερίκον καὶ ἐ-
 γέλα πολὺ. Ἐγέλα δὲ καὶ ὁ νέος.

— Καὶ ὅμως, εἶπεν ἐπὶ τέλους αὐτός, ἐκεῖνος ὅς-
 τις μετὸ ἔδωκε μ' ἐσεβίασεν ὅτι ἦτο ἀντάξιον
 πολλοῦ χρυσοῦ. Ἄλλ' ἂν μὲ ἠπάτησεν, ὁ Θεὸς ἄς τὸν
 συγχωρήσῃ. Τὸ κάτω κάτω τῆς γραφῆς, ἐμὲ δὲν
 μετ' ἔδωκε μόνος σὺ, κύριε, ἔπαυες, διότι σ' ἐνόηλη-
 σα καὶ σὲ ἀφῆρσα τὸν καιρὸν σου. Σὲ ζητῶ συγ-
 γνώμην.

— Ἡ ζημία, φίλτατέ μου κύριε, δὲν εἶναι με-
 γάλῃ, εἶπεν εὐμενῶς ὁ τραπεζίτης. Λυποῦμαι μάλ-
 λον ἂν ἡ ὑπόθεσις, ὅπως συνέβη, διατάραξε τὸ σχέ-
 διόν σου· διότι πιθανὸν νὰ εἶχες ἀνάγκην τῶν χρη-
 μάτων αὐτῶν.

— Δὲν τὸ ἀρνοῦμαι, κύριε.

— Ἠμποροῦμεν λοιπὸν νὰ διορθώσωμεν τὴν ὑπό-
 θέσιν αὐτήν. Δὲν εἶσαι ὁ βαρόνος Νεύβεργ;

— Μάλιστα, απεκρίθη ο Φρεδερίκος, άπορών προς τί ή ή έρώτησις.

— Χαίρω, Κ. Βαρώνε, διότι ένεκα τής περιστάσεως ταύτης, συνδέομεν σχέσεις αίτινες άργότερον ήμπορούν ν' άποδοῦν και εις τους δύο ευχάριστοι και ώφέλιμοι τὸ όνομά σου μόνον γρησιμεύει ως έγγύησις. Πλὴν τούτου ή ποσότης είναι μικρά... και δὲν διστάζω νὰ σε δώσω τὰ τριακίσια φλωρία.

Και ό μὲν Φρεδερίκος δὲν απεκρίθη· ό δὲ τραπεζίτης, άνοιξας τὸ ταμειόν του, έμέτρησε τριακόσια φλωρία, και τὰ ένεχείρισεν εύγενώς και εύθύμωσ προς εκείνον.

Έξελθὼν τότε ό Φρεδερίκος εδάδιζεν ως άνθρωπος μόλις άφυπνώσας και ταθείς δις και τρίς, έψηλάφητε τὰ χρήματα, δια νὰ βεβαιωθῆ μὴ όνειρεύεται.

— Θα εζήγουν εύκόλως, έλεγε θαδίζων, τὸ πρᾶγμα, εὐν ό ξενόδοχος και ό τραπεζίτης εδέχοντο άμείσως τὰ έκτυπώματα, διότι θα ένόουν τότε ότι ύπῆρξε μεταξύ αὐτῶν και τοῦ άγνωστου άνταπόκρισις δι' έρογλυφικῶν· άλλ' άφοῦ και οι δύο μ' εδέχθησαν έκστατικοί, άφοῦ εφάνησαν μάλιστα ή άργίζόμενοι, ή χλευάζοντες με, νὰ μεταβληθῶν βαθυηδόν, νὰ γίνουιν ήμερότεροι, και νὰ με δώσουν ό, τι τους εζήτησα!... Απίστευτον! άπίστευτον.

Και ταῦτα σκεπτόμενος, εφθασεν εις τὸ ξενοδοχείον τότε ένθυμηθῆ ότι είχε και τρίτον περιάπτου νὰ δοκιμάσῃ, και μάλιστα τὸ πολυτιμότερον, διότι αὐτὸ θα τὸν εισηγεν εις τὴν οικίαν τοῦ κόμητος Ροζενάϊμ. Έπειδὴ δὲ έπρεπε νὰ παρουσιασθῆ εύπρεπτερον ένδεδυμένος, ύπῆγεν εις ράπτην όνομαστόν, και ήγόρασε φορέματα κομψὰ και νέα. Και θείς τὸ μετάλλιον εις τὸ θυλάκιόν του διευθύνθη εις τὴν οικίαν τοῦ κόμητος.

Η καρδιά του έπαλε ζωηρῶς ότι εἶδε τὴν εισόδον. Πῶς νὰ παρουσιασθῆ πεποιθῶς εις μόνην τὴν μαγικὴν δύναμιν τοῦ μεταλλίου, τὸ όποῖον οὐδ' έπρεπε νὰ δειξῆ; και αν τὸν εζελάμβανον ως τυχοδιώκτην; τί νὰ άποκριθῆ εις τὸν κόμητα αν τὸν έρωτήτῃ πῶθεν έρχεται και τί θέλει; Τὰ γόνατά του ήρχισαν νὰ λώνται, και δὲν εδύνατο νὰ διαβῆ τὸ κατώφλιον.

— Θάρρος, εἶπεν επί τέλους· μὴ δὲν έπέτυχα δις; Ἄλλως, εὐν ή δύναμις τοῦ περιάπτου δὲν επιτύχη, ως προστρέξω εις τὸ πνεῦμα και τὴν τόλμην μου. Έμπρός λοιπόν! Τόλμη πράξεως άργή! τὸ όποῖον μεθερμηνευόμενον θα εἰπῆ, ό μὴ τολμῶν δὲν άποκτᾶ τίποτε.

Και ταῦτα άναλογιζόμενος, εἰσῆλθεν εις τὴν οικίαν τοῦ κόμητος.

(Ἔπεται συνέχεια).

ΣΚΕΨΕΙΣ ΤΙΝΕΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΝΕΩΤΕΡΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ.

—ο—

Α.

Μακράν τής ευρωπαϊκῆς κοινωνίας ζῶντες και από μόνης τής έπιφανείας γινώσκοντες αὐτήν, πλαττομεν ίσως εν τῇ φαντασία ήμῶν θαυμάσια τὰ κατ' αὐτήν και άμαχητί προσδεχόμεθα τὰς δόξας εκείνων, ότινες εύχονται και άγωνιάσιν, όπως μετόχους καταστήσωιν και ήμᾶς τῶν παντοδαπῶν ευεργετημάτων, όσα ύπόσχεται και πραγματοποιεῖ ό πολιτισμός τής έσπερίας Ευρώπης. Οὔτε τὰ φῶτα, οὔτε τὴν εύφυίαν, οὔτε τὸν πατριωτισμὸν φιλονεικούμεν τῶν άνδρῶν τούτων, αν και ή έπιπολαιότητις ή τινος άλλης χειρόνος κακίας θύματα κρινονται οι τύπον και ύπογραμμὸν εκζητούντες άλλαχού, αὐτοί έχοντες προαιώνιον και άνεξάντλητον πολιτισμοῦ πηγὴν εν τοῖς τῶν προγόνων αὐτῶν κληρονομικοῖς κτήμασιν. Οὐχ ήττον όμως άς επιτρέψωσιν ήμῖν οι τοιοῦτοι, όπως τὴν περί τοῦ σημεριοῦ ευρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ γνώμην σχηματίσωμεν οὐχί εκ τῶν φαινομένων, τῶν θαμβούντων τῇ λάμπει αὐτῶν τὴν κρίσιν ήμῶν, άλλ' άρυσθῶμεν από τῶν εν τῇ κοινωνία ταύτῃ βιούντων σοφῶν άνδρῶν, ὧν αι κρίσεις άσυγκρίτως ύπάρχουσι βασιμώτεροι και προτιμότεροι εκείνων παντὸς άλλου. Ἄληθῶς, εἰ και χυδαίαν, επικαλούμεθα όμως σπουδάζοντες τὴν δημώδη παροιμίαν: «όσα γνωρίζει ό οικοκύρης δὲν τὰ εἰξεῦ» ρει ό κόσμος όλος.»

Από χρόνου μακροῦ, εσχάτως όμως ιδιαίτερον, τὰς άκούσ ήμῶν έπληζαν αι λέξεις πολιτισμός ευρωπαϊκός, πρόοδος, επιστημονική άνάπτυξις, βιομηχανική τελειοποίησις και μέχρι τούτου τῶν τής έσπερίας ευρώπης λαῶν ή λατρεία προσῆ, ώστε και αίμα, και πλοῦτον και τὰ πάντα εις τὸν βωμὸν αὐτῶν προσφέρουσι και επί τής κεφαλῆς τῶν ταγματῶν αὐτῶν σημαίαν τριαύτην έκτυλίσσουσι. Και βεβαίως· εὐν τις εμιδέψῃ εις τὸν πλοῦτον αὐτῶν, εις τὰς καθεκᾶστην άναγγελλομένης μηχανικᾶς άνακαλύψεις, εις τὰ θαυμάσια τής τέχνης και τής βιομηχανίας, εις τὴν ταχύτητα τής συγκοινωνίας και τὴν εύχέρειαν τής έκτοπίσεως και τῶν άνθρώπων και τῶν πραγμάτων, ενί λόγῳ εὐν στρέψῃ τὸ βλέμμα προς τὴν εκείθεν έρχομένην λάμπην, θαμβούμενος και φθονῶν στρέφει, και, λυπούμενος επί τὸ παρὸν τής Πατρίδος αὐτοῦ, εύχεται όμοίαν τὴν τύχην αὐτῆς, επίσης λαμπρὸν και τὸ μέλλον αὐτῆς.

Και όμως ήρενήσέ τις πῶθεν ή λάμπις εκείνη, και ποία εις τὴν προάγουσαν αὐτὴν πυρὰν προσηνέχθη ὕλη; Η κακαπλήττουσα ήμᾶς λάμπις δὲν καιεἰ και δὲν κατατῆκει άρά γε τους εν αὐτῇ εἰρισκομένους, τῶν όφθαλμῶν ήμῶν ή τέρπις δὲν προέρχεται εκ τής θυσίας και τῶν στεναγμῶν τοσοῦ-

των ατόμων; Ο Νέρων πυρπολῶν τὴν Ρώμην παρεσκυάζε λαμπρὸν εις τὰς όψεις αὐτοῦ θέαμα· και τῶντι τὲ ὕλικός λαμπρότερον πόλεως καιομένης; Ἄλλὰ φεῦ! μὴ ζητήσωμεν ποτὲ, όπως ήμεῖς παράσχωμεν τοῖς άλλοις θέαμα τοιοῦτον! μὴ προτιμήσωμεν άντι πάντων τὴν έπιφάνειαν και τὴν λάμπην, άξιοθεάτους μὲν ίσως καθιστώσας ήμᾶς, βέβαιον όμως προσφερούσας θύμα εις τὸν μέγαν τής ιστορίας βωμὸν, τὸν εγειρόμενον πρὸ τοῦ αγάλματος τής θείας Προνοίας. Η άπόστασις και τής λάμπεως ή στυλινότης άποκρύπτουσιν εις τους μακράν εύρισκόμενους — και τοιοῦτοι εἰσιν εις τὰ τής διανοίας οι έπιπόλαιοι — τὰς άσχημίας, και τὰς όδύνας, και τὰ δεινά. Οὐχ ήττον όμως ταῦτα ύπάρχουσι και ύφίστανται πραγματικά, τής δὲ πυρκαϊᾶς ή επέκτασις έπιμαρτύριον πρόκειται τής έντάσεως και τοῦ πολυπλασιασμοῦ αὐτῶν. Ἄντι λοιπὸν θαυμασμοῦ, άντι τυφλῆς ὄλως και νηπιακῆς πρὸ τοῦ φωτός έκστάσεως, προτιμήσωμεν μελέτην έμβριθεστέραν, ήτις οὐ μόνον παρηγορία άποβαίνει επί άτυχήμασι και δυσπραγίαις εφημέροις, άλλὰ και διδάγμα σωτήριον καθίσταται· διότι νέοι εἰσέτι έσμεν και τῶν πρῶτον αἰώνων αι κακουχίαι και όδύνηι χρητιμεύουσιν εις διδαχὴν σωτήριον και παράδειγμα διδακτικόν.

Εἰς τὴν μελέτην αὐτὴν, επαναλαμβάνομεν λέγοντες, τὴν ἰδίαν ήμῶν σκέψιν παραμερίζομεν. Εἰς τῶν σοφῶν τής Ευρώπης τὸν κάλαμον, εις τῶν πεπαιδευμένων αὐτῆς τὰς έμπνεύσεις, έμποιοῦμεν άπό δεινῶν τής ήμέρας και εκ τοῦ σύνεγγυς θεγόντων αὐτοῦς, εις συγγραμμάτων ύπολήψεως επιστημονικῆς και πολιτικῆς τὰς σελίδας άρνούμεθα τὴν περί τοῦ σημεριοῦ τής Ευρώπης πολιτισμοῦ άπόφανσιν. Τὰ παλαιότερα παραιτοῦμεν, οὐ μόνον ως γνωστότερα, άλλὰ και μὴ φέροντα ίσως άξίαν παρουσαν και άμεσον. Ἄλλως όμως μία άρα ή δύο ύπάρχουσιν αι βίβλοι, αι τὴν άποφανσιν τὴν αὐτὴν περιέχουσαι; Η φιλολογία ὀλόκληρος τῶν εσχάτων χρόνων, τὸ μὲν κατηγορητικῶς άποφαινομένη, τὸ δὲ και υπερασπιζομένη, τὸ δὲ και υπεκφεύγουσα, τὴν αὐτὴν εστήριξε δόξαν εκάστοτε και άκουσα εμαρτύρησε τὴν κατᾶστασιν τής κοινωνίας, εν ή εζήτησε και ανεπτύχθη Ἄλλὰ μήπως και αι πράξεις αι επί τοῦ κοινωνικοῦ και πολιτικοῦ σταδίου τής Ευρώπης παρασταθεῖσαι δὲν επεκύρωσαν τοῦ λογικοῦ τὰς κρίσεις και δὲν επήλθον μαρτύρια θλιβερὰ τῶν συλλογισμῶν και τῶν άποφάνσεων, όσας τής ιστορίας ή μελέτη εφανέρωσεν εις νόας έμβριθεῖς και φιλανθρώπους; Εξηγοῦμεν οὕτω σαφέστερον παρεκτροπᾶς τινᾶς τῶν νεωτέρων κοινωνιῶν και εις τὴν πολιτικὴν και εις τὴν κοινωνικὴν επιστήμην. Μὴ εκλάβομεν ταῦτας ἰδιοτροπίαν ατόμων. Οχι· ύπάρχουσι συνέπεια άναπόφευκτος κοινωνικῆς καταστάσεως άρισμένης, σπαραγμοῖ άσθενείας νευρικῆς, οὐχί δὲ ατόμων δημιουργήματα και επινοήσεις. «Πάντοτε εν Γαλλία, έγραφεν ό Έδγάρδος Κινὲ πρὸ ὀλίγων ήμερῶν, (1), πάντοτε έπρεσεβού-

σαμεν και πιστεύομεν με τὰ σωτήριά μας, ως οι θηβαῖοι, ότι έσμεν τὸ κέντρον και ό ὀμφαλός τής γῆς, άξιοῦμεν δὲ και άπαιτοῦμεν όπως πλάσωμεν κατ' εἰκόνα ήμῶν τὸν κόσμον άπαντα... Ἰποθέσωμεν άνθροπὸν τινα, πιστεύοντα πᾶν τὸ ὑπ' αὐτοῦ πρᾶττομενον ως άγαθὸν, θεωροῦντα πᾶσαν πρᾶξιν αὐτοῦ άλλανθροπὸν και φέρουσαν τήσφραγίδα τής υπεράτης δικαιοσύνης. Επί πόσον χρόνον ό λόγος αὐτοῦ άντιστήσεται εις τὴν άποθέωσιν αὐτῆν; Ἄντι ατόμου υποθέσωμεν ήδη εν έθνος. Ἰδοῦ λαὸς ὀλόκληρος πιστεύων, ότι κάθηται επί τοῦ θρόνου τής αἰωνίου δικαιοσύνης, ότι ὑπὸ τους πόδας αὐτοῦ έρπουσι τὰ άλλα έθνη, ήτινα κυβερνᾶ δια τοῦ στίλβοντος ξίφους του. Εὐτυχεῖς όσους αν τιμωρῆ! Κτυπᾶ μὲν, άλλ' όπως θεραπεύτῃ· άλλυσοδένει, άλλ' όπως ελευθερώσῃ κατακτᾶ, άλλὰ ένεκα ευμενείας· έρπει, άλλὰ χάριν υπερόβλλοντος αισθήματος τιμῆς· τὰ ελαττωματα αὐτοῦ εἰσιν άρεται παρηλλαγμένοι. Τίς αναχαιτίσει αὐτὸν εν τῇ ὁδῷ ταύτῃ, τίς εζυπνίσει εν αὐτῷ συνείδησιν, ήν από αἰώνων υποθέτομεν άπαυδήσασαν; Και δυστυχῶς εἶδομεν λαὸς πεσόντος άμετατρέπτως, οὐχί δια τής δυνάμεως τῶν εχθρῶν αὐτῶν, άλλὰ διότι ενεσαρκίωσαντο εαυτοῖς ιδέας ψευδεῖς, εφ' ὧν οι μεγάλοι συγγραφεῖς επέθηκαν τὴν σφραγίδα τής αἰωνιότητος... Ζητῶ σήμερα τὸ ανθρωπικὸν πνεῦμα, τὸν πρωτότοκον τούτου τοῦ θείου λόγου, τὸν υπερόβρον αὐτὸν δεσπότην, ὅστις υπερέψου τὰ θύματα αὐτοῦ, παρηγόρει, οὐς εζετόπιζεν, άπέδιδε τοῖς πᾶσι τὰ λάφυρα αὐτοῦ, έπιφυλάσων εαυτῷ μόνην τὴν ἀφιλοκερδῆ δόξαν τής αναλλοιώτου λάμπεως επί τῶν νέων γενεῶν. Ζητῶ τὴν λάμπην ταύτην· άλλὰ φεῦ! μόλις εύρίσκω μικρούς τινας πλανωμένους λυχνους, τὴν συνείδησιν δὲ άπαντῶ πανταχού εσθεσμένην, τὴν διάνοιαν άνατετραμμένην και επί μάλλον και μάλλον τὸ έρεβος τής ψυχῆς εζαπλούμενον επί ὀλοκληρου τοῦ ήθικοῦ κόσμου! Η κλεις αὐτῃ, ήν φιλόσοφος ιστορικὸς παρέχει ήμῖν, άνοιγει μὲν ίσως τὴν θύραν μυστηρίων πολλῶν, άλλ' άρα γε και παρηγορεῖ;... Εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν ζῶντες εγίναμεν και ήμεῖς θύματα τής άπάτης ταύτης, και υποκύπτωμεν εις ραπίσματα και βαδισμούς άδικαιολογήτους, χωρίς τής ελπίδος, ότι πείσομεν επί τέλους τους τύποντας ήμᾶς περί τοῦ άδίκου και βλαβεροῦ τής συμπεριφορᾶς αὐτῶν· διότι εκάστοτε άκούομεν· ακτυπῶμεν μὲν άλλ' όπως θεραπεύσωμεν ήμᾶς· άλλυσοδένομεν, άλλ' όπως άπελευθερώσωμεν ήμᾶς· και κατακτῶμεν ήμᾶς, άλλ' ένεκα ευμένειας προς ήμᾶς!»

Τής κοινωνίας όμως τής Ευρωπαϊκῆς εἰκόνα εδημοσίευσεν εσχάτως, καταπλήττουσαν και εζεγειρουσαν, ό κάλαμος τοῦ σοφοῦ άνδρὸς Αιμιλίου Μοντεγκιου (Emile Montégut) εν τῷ περιωνύμῳ επιστημονικῷ περιοδικῷ συγγράμματι τής Ἐπιθεωρήσεως τῶν δύο Κόσμων. Ἐν άρθρῳ εκτεταμένῳ, τὴν έπιγραφὴν φέροντι «Ἐπισκοπή τῶν παρόντων καιρῶν — Περὶ τής παντοδυναμίας τής βιομηχανίας» (2) ή σοφῆ γραφίς τοῦ συγγραφέως

(1) Revue des deux Mondes. — Philosophie de l'Histoire de France, φυλλάδιον 1 Μαρτίου σελ. 626—965.

(2) Revue des deux Mondes, φυλλάδιον τῆς 1 Μαρτίου

πούτου, διά χρωμάτων ζωηρών και πιστών συνάμα, περιέγραψε την ενεστῶσαν κοινωνίαν και τὸν πολιτισμὸν αὐτῆς. Ἐπικαλούμεθα τὴν σύντονον τοῦ εὐμενοῦς ἀναγνώστου προσοχὴν ἐπὶ τῶν ἀκολουθῶν τεμαχίῳ τῆς διατριβῆς ταύτης.

Β.

« Ἡ παρακμὴ τῆς Ῥώμης, (γράφει ὁ σοφὸς Μοντεγκχιού) πρόκειται ἀξιοσημειώμενον παραδειγμα τῆς τιμωρίας, ἣτις ἀναμένει τοὺς λαοὺς, τοὺς περιπλακέντας ἐντὸς τῶν δεσμῶν τοῦ ὑλικῆς πολιτισμοῦ. Ἡ βιομηχανία καὶ ἡ πολυτέλεια ἐπεκράτησαν ἐπίσης ἐν τῇ Ῥώμῃ αὐτοκρατορικῆς, ἀλλ' ἀμφοτέραι, ἐλεύθεραι παντὸς χαλινού, ἀντὶ ὀργάνων προόδου κατέστησαν ὄργανα καταστροφῆς. Μετὰ τῆς δυνάμεως τῶν Πατρικίων ἐξηφανίσθη καὶ πᾶν ὅ,τι ἀποδίδει εἰς τὸν πλοῦτον τὴν ἀληθῆ αὐτοῦ ἀξίαν. Διότι δὲν ἀνύψου τὸν ἄνθρωπον καὶ δὲν ἔλαμπε περὶ αὐτὸν, ὡς σημεῖον ἀνεξαρτησίας καὶ ἀξιοπρεπειᾶς, ἀλλὰ ἐγένετο ὄργανον ἡδονῆς. Οὕτως ἐκπεσάν, καθὼς τὸν ἀπὸ ὑπερήτους καὶ ταπεινοῦ δούλου εἰς κύριον καὶ δεσπότην προαχθέντα, ὁ πλοῦτος ἤνεγκε τὰ ἐλαττώματα ταῦτα, συνοδοῦς φυσικοῦ παντὸς δουλικῆς καὶ ἀγενοῦς, τὴν ποταπότητα, λέγω, τὸ ψεῦδος, τὴν ἀυθαδείαν καὶ τὴν διαφθοράν. Ὁ πλοῦτος μὴ γενόμενος πλέον θεράπων τῆς ἀρετῆς, ἐγένετο ὁ βασιλεὺς τῶν ἐγγλημάτων, ἀπαλλαγεί δὲ τῆς ἠθικῆς δεσποτείας, ἐδημιούργησεν ἴδιον ὅλος κόσμον, δούλους χειραφετούς, ὡς αὐτὸν, ὑλικούς, ὀργηστὰς καταχρύτους καὶ χρηματιστὰς εὐθήεις, τὸν κόσμον τοῦ Τακίτου καὶ τοῦ Σουετωνίου, τοὺς κατοίκους τῶν μεγάρων τῆς Ἀγριππίνης καὶ τοῦ Νέρωνος, τοὺς συμπότας τοῦ Τριμαλκίου. Ἐν τούτοις ὁμοίως, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀταξίας ταύτης, ἡ κακία, γέννημα τῆς ἐλλείψεως πάσης ἠθικῆς ἐπαγρυπνίσσεως ἐπὶ τοῦ ὑλικῆς κόσμου, διετίρει κομψότητά τινα, τεχνικὴν τινα φιλοκαλίαν, ἔσχατα καὶ ἀσθενῆ ἀπαυγίσματα τῆς ἀριστοκρατικῆς παραδόσεως. Μετ' ὀλίγον ὁμοίως καὶ ἡ ἐξωτερικὴ χάρις ἀντιπαρῆλθεν, ὁ δὲ κόσμος τοῦ Μαρσιάλου ἀντικατέστησε τὸν τοῦ Πετρωνίου. Τότε δὲ ἡ Ῥωμαϊκὴ κοινωνία κατεποντίσθη ὑπὸ τῶν ὀρδῶν τῶν ὑπαλλήλων ἐκείνων τυχοδιωκτῶν, οὓς ὁ ποιητὴς παριστάνει ἐκ διαδοχῆς ἐν ταῖς ὁδοῖς τῆς Ῥώμης, ὑπὸ τὰς Πύλας, εἰς τὰ λουτρά, παρὰ ταῖς ἐταίρας. Παράσιτοι, κωμασταί, ἐρασταί ἐμμισθοὶ τῶν ἀπὸ Ἰσπανίας καὶ Ἀφρικῆς ἐρχομένων νεανίδων, ἄρπαγες διαβηκῶν, ἐφόρμησαν κατὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς κοινωνίας, ὡς τὰ μέλαινα τάγματα τῶν ἐντόμων ἐπὶ τῶν σπηλαιῶν πτωμάτων. Καὶ ὁμοίως ὁ ὑλικὸς πολιτισμὸς οὐδόπως ἀναγαιτίετο. Ἡ τέχνη τοῦ κατεργάζεσθαι τὸν ἐλέφαντα καὶ τὸν χρυσὸν ὀσημέραι ἐτελειούτο, καθ' ἑκάστην ἐπεννοεῖτο νέα τις μηχανὴ ὠφέλιμος εἰς τὰς χρείας τοῦ ἀνθρώπου καὶ καθ' ἑκάστην ἡ πρόοδος αὐτῆς τῆς ὑλικῆς τέχνης

ἐγένετο διαφθορὰν νέαν. Οὐδὲν κατώρθωσε τῆς Ῥώμης τὴν σωτηρίαν ἀπὸ τῆς δεσποτείας ταύτης, οὔτε τοῦ παρελθόντος ἡ ἀνάμνησις, οὔτε τῶν σοφῶν αὐτῆς ἡ προαγγελία, οὔτε τῶν μεγάλων ἀρετῶν τὸ παράδειγμα, ἀλλ' οὐδὲ αἱ ὑπερήτεια μεγάλων πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν πνευμάτων καὶ αὕτη ὑπάρχει ἡ θλιβερωτάτη ὄψις τῆς φρικώδους ταύτης ἱστορίας. Διότι διδάσκει τὸ κοινωνικῶς ἀνωφελές τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ νοῦς εἰς ἐποχὰς, κυβερνωμένας ὑπὸ ἀρχῶν φαύλων. Ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἡ Ῥώμη ἔσχε δημοκρατικούς προθύμους, ὅπως χύσῃ τὸ αἷμα ἑαυτῶν ὑπὲρ τῶν ἀρχαίων δογμάτων, ἀπέκτησε δὲ καὶ αὐτοκράτορας μεγάλους πολιτικούς, ἀπὸ τοῦ πλεονέκτου Οὐεσπεσιανοῦ μέχρι τοῦ ἀποστάτου Ἰουλιανοῦ, καὶ οὐδ' ἐπὶ μίαν ἡμέραν ἐστραγγίθη σοφῶν. Ὅπόσους δὲν ἀρίθμει αὕτη μεγάλους στρατιώτας ἀπὸ τοῦ Γερμανικοῦ μέχρι τοῦ Ἀετίου! Πᾶσα ὁμοίως ἡ εὐφυΐα αὕτη, πᾶσα ἡ ἀρετὴ ἐκείνη εἰς οὐδὲν ἐχρησίμευσαν, καὶ ἡ αὐτοκρατορικὴ Ῥώμη πρόκειται μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν τὸ μόνον παράδειγμα καταστάσεως κοινωνικῆς, ἐν ἣ πα τὰ τῆς διανοίας καὶ τοῦ χαρακτῆρος τὰ δῶρα ὑπῆρξαν ἀνωφελῆ. Ἴθις ὁ οὐρανὸς μὴ καταστήσῃ τὴν Εὐρώπην παράδειγμα δευτέρου! — Ἄλλ' εἶποι τις ἄν, ποία ἡ σχέσις ἡμῶν πρὸς τὴν αὐτοκρατορικὴν Ῥώμην; ἔχομεν ἄρα γε ἡμεῖς τὰς γιγαντώδεις κακίας ἐκείνης καὶ καταλέγονται ἐν ἡμῖν πρόσωπα τοῦ Τακίτου καὶ τοῦ Σουετωνίου, τοῦ Πετρωνίου καὶ τοῦ Μαρσιάλου; Οὐχί, ἀναμφιβόλως; καὶ ὁμοίως, ἄκακε ἀναγνώστα, μέτρησον τὴν ἐποχὴν σου, συλλεξὸν τὰς ἀναμνήσεις σου, ἀνοίξον τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὰ ὦτα σου, ἀνάγνωσον καὶ θεωρήσον, καὶ εἶτα εἰπέ μοι ἐάν δε ἀνεύρης καὶ Νάρκισσον, καὶ Πάλλαντα, καὶ Τριμαλκίονα καὶ πλείστους ὅσους! Τόλμησον, ἐάν τίμιος ὑπάρχῃς, ὅπως μοι εἴπῃς, ὅτι τοιοῦτους δὲν ἐγνώρισας!

« Ἄλλὰ λέγομεν, ὅτι ἔχομεν, πρὸς ἀντιζύγιον τοῦ ὑλικῆς τούτου πολιτισμοῦ, ἀρχὰς ἠθικὰς! — Ναί! τοῦτο ἀναμφιβόλως ἀλλ' αἱ ἀρχαὶ αὗται ἐν ἐκάστῳ ἡμῶν εἰσὶν οὐσιωδῶς ἄτομοι, καὶ μὴ χρησιμεύουσαι εἰς σύνδεσμον τῶν μὲν πρὸς τοὺς δὲ, ἀδυνατούσαι κατὰ τῆς δυνάμεως τῆς βιομηχανίας, ἣτις πρόκειται τὸνναντίον πεδίον κοινῶν εἰς τὴν κοινωνίαν ὁλόκληρον. Δὲν ὑπάρχει οὐδὲ μία κἄν ἀρχὴ γενικὴ, ἀνεγνωρισμένη, ἀσυζητητὴ παραδεδομένη, πιστευομένη ἐνὶ λόγῳ, χρησιμεύουσα εἰς ἀντιστάθμισιν τοῦ καθολικοῦ τούτου γεγονότος. Ὁ ἠθικὸς κόσμος εὐρηται τῶνόντι εἰς ἄτομον κατάστασιν. Ἐσμέν δεκαπέντε περίπου ἑκατομμύρια Γάλλων, ἀρρένων καὶ ἐνηλικίων, ἐκπροσωποῦμεν δὲ δεκαπέντε ἑκατομμύρια ἀρχῶν καὶ δογμάτων. Ἐν τῷ ἀριθμῷ τούτῳ δὲν καταλέγομεν οὐδὲ τὰς γυναῖκας οὐδὲ τὰ παιδιά, ἅτινα ἔχουσιν ἐπίσης τὰς ἰδίας αὐτοῖς ἀρχὰς, ὅπως τοῦτο ἡ πείρα διδάσκει εἰς πάντας. Ἐσμέν κατ' ὀλίκοι ἄκροι, κατ' ὀλίκοι Γαλλικανοί, κατ' ὀλίκοι ἐπαναστατικοί, Λουθηρανοί, Καθηρῆνισταί, Ἰσραηλιταί, Χριστιανοί ἐλεύθεροι, εἰς οὐδεμίαν ἀνήκοντες ἐκκλησίαν, λογολάτραι (rationalistes) μέτριοι, πει-

1855. « Perspectives sur les temps presents. — De la toute puissance de l'industrie, » (σελ. 999—1019).

στεύοντες εἰς συμβιβασμὸν πρὸς τὴν Πίστιν, καὶ λογολάτραι ἄσπονδοι, ἀποκρούοντες συνδιαλλαγὴν οἰανδήποτε, θείσται, Βολταιριανοί, ἄθεοι, Πανθεισταί, νομιμόφρονες πάσης μορφῆς, συνταγματικοί, δημοκρατικοί, κοινωνισταί (socialistes) παντοίας ἐπωνυμίας. Προσθέσωμεν δὲ εἰς συμπλήρωσιν τούτου τοῦ διανοητικοῦ πανδαιμονίου, ὅτι ἡ αὕτη ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἐπικρατούσα σύγκρισις ἐπικρατεῖ καὶ ἐντὸς ἡμῶν αὐτῶν. Οὐ μόνον δυσχερεστάτη ὑπάρχει ἡ εὐρεσις δῶα συγχρόνων, ὧν αἱ ἀρχαὶ συμφωνοῦσιν ἴσως, ἀλλ' ἐπίσης δυσχερεστάτη ὑπάρχει ἡ συνάντησις ἐνὸς ἀτόμου, εἰρηνεύοντος πρὸς τὴν ἑαυτοῦ συνειδήσιν καὶ ἐπιτυχόντος τὴν πρὸς ἑαυτὸ συνδιαλλαγὴν. Τοιαύτη ἠθικὴ ἀταξία ἀδυνατεῖ εἰς πᾶσιν ἐπιτυχῆ κατὰ γεγονότος τόσῳ ἰσχυροῦ, ὡς ἡ βιομηχανία. Κολακεύομαι πιστεύων, ὅτι πᾶσαι αἱ ἀρχαὶ αὗται, ἀνακυκλωμένοι ἐν τῷ κενῷ, ὡς τὰ ἄτομα τοῦ Δημοκρίτου, ἐπὶ τέλους θέλουσι συνέλθει πρὸς γέννησιν ἀγνώστου τινὸς γενικῆς ἀρχῆς, παραδεκτέας παρὰ πᾶσι καὶ χρησιμεύουσας εἰς δεσμὸν ἠθικῶν τῶν ἀνθρώπων. Τό γε νῦν ἔχον αἱ ἠθικαὶ ἡμῶν ἀρχαὶ εἰσὶν οὐσιωδῶς ἄτομοι, καὶ δὲν δύνανται νὰ φέρωσι τὴν ἡν ζητοῦμεν ἰσορροπίαν. . . .

« Καυχώμεθα ἐπὶ τῇ φιλοφροσύνῃ, ἐπὶ τῇ δικαιοσύνῃ, ἐπὶ ταῖς ἐπισημοῦσιν ἡμῶν ἀλλὰ μὴ συσταλῶμεν ἢ ἀναγνωρίσωμεν, ὅτι δὲν ζῶμεν ἐν κοινωνικῇ καταστάσει, παραβλητέα πρὸς τὴν τῶν Πατέρων ἡμῶν, διότι δὲν ἐνούμεθα ἀλλήλοις διὰ δεσμῶν τόσῳ ἰσχυρῶν, διότι, εἰ καὶ ἔχομεν ἡττονα βίαν, φέρομεν ὁμοίως μεζύονα ἐγωϊσμὸν, διότι ἐσμέν πλέον ἐκείνων μεμακροσμένοι οἱ μὲν τῶν δὲ, καὶ διότι ἡ διασαλπίζουσα συγχώνεσις τῶν κλάσεων κατώρθωσε μὲν ἴσως τὴν προσέγγισιν τῶν εἰδῶν, ἀλλ' ἐν τὸνναντίον ἐδημιούργησε τὴν ἀπομόνωσιν τῶν ἀτόμων. Ὁμιλοῦμεν περὶ πολλοῦ διὰ τὸν πολιτισμὸν ἡμῶν καὶ τὴν κοινωνικὴν ἡμῶν πρόοδον. Ἀναμφιβόλως τὰ καθέκαστα εἰσὶν ἐντελέστερα παρ' ἄλλοτε ἡ κοινωνία ὁμοίως στερεῖται ἐνότητος καὶ ἀρμονίας. Οὕτως ἔχομεν σήμερον ἀστυνομίαν κάλλιον διωργανισμένην, τὴν διοικητικὴν κάλλιον λειτουργοῦσαν, τὸν στρατὸν κάλλιον τεταγμένον· ἀλλὰ τὸ μέγα ζήτημα τῶν κοινωνικῶν, αἱ τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν ἄνθρωπον σχέσεις, εἰσὶ κάλλιονες; Ὁχι, διότι τοιαῦται σχέσεις δὲν ὑπάρχουσιν!

« Τὰ τοῦ πνεύματος προϊόντα, (ἐξακολουθεῖ ὁ Κ. Μοντεγκχιού περαιτέρω) καταστάντα παρὰ ταῖς ἐσχάταις γενεαῖς ὑποκειμένοι λατρείας ὅπως ἐγκοσμίου, ἣτις ἐξηυτέλισαν αὐτὰ, καταστήσασα ὄργανα ἀπλᾶ πρὸς εὐχαρίστησιν τῆς φιλοδοξίας καὶ πρὸ πάντων τῆς ματαιότητος, σκληρῶς ἐτιμωρήθησαν διὰ τὴν πρὸς αὐτὰ εἰδωλολατρείαν τῶν προγενεστέρων ἡμῶν. Καταφρονήθησαν, εὐτελεῖ καὶ καταπτυστα γέγονε, ἀποσκορακίζονται χάριν τῆς ἀγροικωτέρας ἀπολαύσεως, χάριν τοῦ ἀθλιωτέρου τῶν συμφερόντων, ἀνίκανα πλέον ὅπως ἐμπνεύσῃ τὴν ἐλαχίστην ἀφοσίωσιν. Οὐδεὶς συγκατατίθεται, ὅπως μείνη πτωχὸς ἐνεκα αὐτῶν, ὅπως θυσιάσῃ τὴν πεμυσίαν, τὴν εὐτυχίαν, ἢ τὴν ζωὴν τοῦ ὑπὲρ

αὐτῶν, ὡς χαίροντες προσηνεγκόν ποτε αὐτὴν τοσοῦτοι, ὧν πάντες δὲν ἦσαν ἐξοχοὶ ἄνδρες, πλείστοι δὲ ἀπέμειναν ἀγνώστοι καὶ ἀσήμαντοι. Δὲν ἀμφιβάλω ποσῶς, ὅτι ἐὰν μεγαλόφρων τις ψυχὴ ὑπῆρχε παρ' ἡμῖν, ἤθελε συγκατατελεῖ, μὴ τῆς ἐποχῆς τὴν ἐπιρροήν, ὅπως καταπατήσῃ πάντα τὰ ἐγκόσμια συμφέροντα. Δυστυχῶς ὁμοίως τοιαύτη ψυχὴ δὲν θέλει εὐρῆ πιθανώτατα ὑπερασπιτῆς, ὡς ἄλλοτε, ὅπως ἀναδεχθῶσιν αὐτοὶ τὸν ἀγῶνα αὐτῆς καὶ μιμητὰς ὅπως συμμερισθῶσι τῆς δυσπραγίας αὐτῆς. Πάσχομεν ἐλλείψιν μεγάλων ἀνδρῶν τὸ τοιοῦτον ἀληθεύει. Ἄλλ' εἶναι ἴσως καὶ εὐτύχημα, διότι ἀπαλλασσόμεθα τῆς περιστάσεως πρὸς ἀπόδειξιν μέχρι πόσου ἐσμὲν δειλοὶ καὶ σκεπτικοί. Ἐὰν εἴχομεν ἄνδρας μεγάλους, οὗτοι ἴσως οὐ μόνον ἤθελον καταπολεμηθῆ, ἀλλὰ τὸ φρικώδεστατον, ἤθελον ἐγκαταλειφθῆ, ἤθελον παραδώσει αὐτοὺς καταπολεμῶντας εἰς τὴν ἀπομόνωσιν. Ἐν γένει αἱ ἐνεργοὶ δυνάμεις, αἱ ἐν τοῖς μεγάλοις ἀνδράσιν ἐνυπάρχουσαι, δὲν ἤθελον εὐρῆ ἐνασχόλησιν, οὗτοι δὲ ἤθελον ἐξέλθει τοῦ κόσμου τούτου, μὴ τυχόντες τῆς εὐκαιρίας, ὅπως χαράξωσιν ἴχνη τῆς ἐπὶ τῆς γῆς διδασείας αὐτῶν. Ἄλλοτε λεγεῖσθαι ἐσχηματίζον οἱ ἀφωτισμένοι ἐκείνοι ἄνδρες, πρόθυμοι δὲ, χρείας καλοῦσθαι, καὶ εἰς τὸν θάνατον αὐτῶν, ὑπὲρ μεγάλης εὐγενείας καὶ τοῦ ἀντιπροσώπου αὐτῆς ἡ ψυχικὴ εὐγένεια δὲν ἦτον ἐξαιρέσις, ἀλλὰ κληρὸς χιλιάδων ἀνδρῶν. Λέγουσιν ἐν τούτοις, ὅτι χάριν τῆς προόδου τῶν φώτων καὶ τοῦ πλοῦτος ἡ ἐπιφάνεια τῆς ἠθικότητος ἀνυψώθη. Ἀμφιβάλω περὶ τούτου. Ἴσως ἐνδύομεθα καὶ τρεφόμεθα κάλλιον, ἴσως ἔχομεν ἐπιφάνειαν μᾶλλον ἐπιβάλλουσαν ἀλλ' ἡ ψυχὴ ἐνεδυναμώθη; . . .

« Ἐὰν ἀπὸ τῶν μεγάλων μεταβῶμεν εἰς τὰ μικρὰ, καὶ ἀπὸ τῶν μεγάλων ἠθικῶν ἀσθενειῶν εἰς τὰς λεπτομερείας τῶν ἠθῶν, κατανοοῦμεν ἀμέσως, ὅτι αὗται αἱ διασαλπίζουσαι πρόοδοι οὐδαμῶς εὐεργετήματα ὑπάρχουσιν. Βέβαιον μὲν, ὅτι ἡ βιομηχανία κατεσκεύασεν εὐάνα ἐνδύματα, κατέστησεν εὐχερῆς εἰς πάντας ὅπως φέρωσι σχεδὸν τὰ αὐτὰ ἐνδύματα καὶ παρουσιάζωσι τὴν αὐτὴν ὀμαλήν, ὁμοίωμορον καὶ ἀηδῆ ἐπιφάνειαν. Ἀφ' ἐτέρου ὁμοίως ἡ ματαιότης ἀπέκτησε διαστάσεις κολοσαίας. Οἱ οἰκονομολόγοι μέγα ἔχουσιν ἄδικον, ἐν τῇ ἐκτιμῆσει τῆς κοινωνικῆς ἡμῶν καταστάσεως, μὴν ἐπιβλέποντες εἰς τὰ διάφορα ἠθικὰ ἀποτελέσματα, ὅσα φέρουσιν ἐν ἑαυταῖς αἱ διάφοροι ὑλικαὶ ἐπινοήσεις. Οὕτω π. χ. τίνος ἐνεκα ἡ ματαιοφροσύνη, οὐδ' ὡς σκία κἄν παρίσταται ἐπὶ τῆς εἰκόνας, ἦν γράφουσιν οὗτοι τῆς ἐνεστῶσης κοινωνίας; Ἡ βιομηχανία, λέγουσιν ἡμῖν, διαχύνει τὴν εὐημερίαν ἐπὶ πάσας τὰς κλάσεις τοῦ λαοῦ. Ναί! ἀλλὰ ἂν συνεπεία τούτου διαδίδῃ ἐπίσης καὶ τὴν ματαιότητα, τί συμβήσεται; Τὸ ἐξ αὐτῆς εὐεργετήμα ἔσεται ἀπλῶς φαινόμενον· κάλλιον λοιπὸν καὶ ἀσφαλέστερον κρίνοντες, βλέπομεν τὰ πλεονεκτήματα ἐξαγοραζόμενα ὑπὸ ἐλλείψεως, καὶ τὴν κοινωνίαν ἐμμένουσαν εἰς ἡν καὶ πρότερον κατάστασιν. Τίς ὁμοίως ἀρκεῖται εἰς τὴν

τεταμένην αὐτὴν παρηγορίαν; Γενικὸν τι ἐλάττωμα φέρει ἐπὶ τοῦ ἔθνους σινεπειίας, αἵτινες ἐπὶ τῆς εὐπραγίας αὐτοῦ ἔχουσιν ἰσχυροτέραν ἐπιρροήν ἢ τῆς βιομηχανίας αἱ ἐπινοήσεις καὶ τῶν οικονομολόγων οἱ συλλογισμοί. Ἀπαρατήρητος ὅμως παρέρχεται ἡ ἐνέργεια, ἣν ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου ἀσχοῦσι δύο σημαντικώτατα ἠθικὰ γεγονότα, πρῶτον τὸ τῆς ἀπομιμήσεως ἐνστικτον, καὶ ἡ ἰδιαιτέτη δευτέρου λογικῆ, ἡ καὶ ἄκοντας ὀδηγοῦσα ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ φαινομένου εἰς τὸ πραγματικόν. Ἐὰν φέρω τὰ αὐτὰ ὅσα καὶ ὁ ἄριστός μου ἐνδύματα, πρὸς τί μὴ ζήσω ὡς ἐκεῖνος; Εἰμί πτωχός! ἀλλ' ἡ βιομηχανία μοι παρέχει εὐνοια τὰ πράγματα, ὅσα πρότερον προσιτὰ μόνοις τοῖς πλουσίοις ὑπῆρχον, οἷον ἐνδύματα, ἐπιπλα, ἔτι καὶ πολυτελείας ἀντικείμενα. Ἡ βιομηχανία μὲ περιενδύει τὴν ἐπιφάνειαν τῆς ἀνέσεως: ἀπαισιὸν δῶρον! πρὸς τί δὲν μοι δίδει καὶ τὴν ἀνεσιν αὐτὴν; αἱ εὐκολίαι, ἃς μοι παρέχει, ἐξυπνίζουσιν ἐν ἐμαὶ ὀρέξεις, ὁποῖας δὲν εἶχον πρότερον καὶ ἀναπτύσσουσι τὰ αἰσχρὰ ταῦτα ἐλαττώματα, τὴν ζηλοσύνην καὶ τὴν ματαιότητα. Ἡ ζηλοσύνη ὅμως εἶναι ὀλεθρία τῇ καρδίᾳ τροφή. Ὅπως εὐχαριστῆται τις εἰς μόνην αὐτὴν πρέπει νὰ ζῆ βίον ἀπληπισμένον καὶ ποταπότατον. Ἀλλ' ἡ ματαιότης πλείονα διαθέτει μέσα γινώσκει τὴν τῶν πάντων μεταμόρφωσιν, διδάσκει τὸν ἀπὸ μετρίου μισθὸν ἀποζῶντα ὅπως φέρη τὴν ἐπίδειξιν τῆς ἀνέσεως, τὸν ἀνέτως ζῶντα τὴν ἐπίδειξιν τῆς πολυτελείας, καὶ οὐδ' αὐτὸν τὸν πλούσιον παρορώσα, ἐξωθεῖ αὐτὸν, ὅπως φρονήσῃ τὴν πολυτέλειαν τῶν βασιλέων. Διατρέχουσα πάσας τὰς βαθμίδας τῆς κοινωνικῆς κλίμακος, δημιουργεῖ θαυμάσια πανοράματα, οἰκοδομεῖ περιουσίας ἐπὶ ὑποθέσεων, στηρίζει τὴν ζωὴν ἐπὶ τῆς ἐπιδείξεως καὶ τῆς ἐπιφανείας, ἐγγυμονεῖ δὲ χιμαϊρικὰς ὄλως ὑπάρξεις. Ποία ἡ πραγματικὴ περιουσία τοῦ δεῖνος προσώπου τοῦ πιτυλιζόντος τὰς ὀδοὺς τῶν Παρισίων διὰ τῶν ὀχημάτων αὐτοῦ; Ἰσχυροτέρουσι τὰ περὶ αὐτῆς, οὐδεὶς ὅμως γινώσκει αὐτήν. Ποία ἡ πραγματικὴ κατάστασις τοῦ κομψοῦ ἐκεῖνου νεανίου καὶ τίνι τρόπῳ ἐπαρκεῖ οὗτος εἰς τόσας δαπάνας; Καί, ὅπερ μᾶλλον ἐνδιαφέρον, πῶς ὁ ἵσχυος ἐκεῖνος ἔμπορος, οὐτινος τὰ εἰσοδήματα εὐκόλως ἐκτιμῶνται, εὐρίσκει πόρους πρὸς τὸ ζῆν, ἔστω καὶ μετρίως; Τοῦτο ὑπάρχει μυστήριον, ὅπερ μόνος ὁ διάβολος γινώσκει βεβαίως.

« Δέλεαρ λοιπὸν καὶ ἀντικατοπισμὸς ἀπλοῦς ὑπάρχει πᾶσα ἡ περιφροσύνη αὐτῆς εὐπραγίας. Ναι μὲν ἡ ἐνδεῖα πιεῖται σήμερον ὀλιγωτέρους: ἐξ ἐναντίας ὅμως ἡ στενοχωρία ἐξηπλώθη ἐφ' ὅλων τῶν κλάσεων. Ἡ νέα κοινωνία ὀλόκληρος ἀποζῆ τὰς ἡμέρας καὶ εὐρίσκειται εἰς κατάστασιν ὄλως προσωρινήν, μὴ στηριζομένη ἄλλως ἢ διὰ παντοειδῶν ἐπινοήσεων, διὰ πιστώσεων, διὰ πανουργιῶν ἐξοφλεῖ ἐν μέρει, οὐδέποτε ὅμως ὀλοσχερῶς τοὺς λογαριασμοὺς αὐτῆς. Ἡ ζωὴ ὑπάρχει δυσχερεστέρα ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἡμῶν ἢ εἰς πᾶσαν ἄλλην: διότι ἐνεκα προλήψεων νέων καὶ ἀπεχθεστέρων, παρὰ τὰς τῶν ἀρχαίων δεισιδαιμονίας, ἡ πτωχεία θεωρεῖται ἐν γενεῇ ὡς κατάστασις αἰ-

σχρά. Ἐκαστος λοιπὸν προσπαθεῖ, ὅπως καταστήσει πλούσιος ἢ τοῦλάχιστον δεξιὴ τοιοῦτος. Ἡ πίστις τῶν συναλλαγῶν, ἡ ἐμπιστοσύνη, ἡ τιμὴ ἐπὶ τούτῳ καὶ μόνῳ ἀγοράζεται. Ἐννοεῖ τις τότε εὐκόλως πῶς οἱ ἦττον ἐπιδοκιμαστέοι τρόποι εἰσὶν ἀναγκαῖοι, πῶς τὸ κοινωνικὸν ψεῦδος καὶ ἡ ἀγυρτεία ἐλάβον οἷας σήμερον ἔχουσιν ἔκτασιν καὶ ἔντασιν. Τὰ ἔγκληματα ταῦτα βίβοι οὐλοῦσιν ἐπὶ τοῦ ἠθικοῦ τούτου ἐδάφους, ὑπὸ τῆς ματαιότητος ἀροθέντος. Ἡ ἀποστροφή τοῦ μετρίου καὶ ἡ δόξα τῶν ἀπολαύσεων καθίστανται ὁ φυσικὸς καὶ ἀνεκπλήρωτος θερισμὸς αὐτῆς. Ἡ ἀναπόφευκτος τιμωρία καταφθάνει: ἀδύνατος ἀποβαίνει πλέον, καὶ θελώντων ἡμῶν, ἡ καταστροφή τῶν καταχρήσεων τούτων: διότι κατέστησαν αὐταὶ εἰς τῶν ὄρων τῆς ὑπάρξεως τῆς κοινωνίας.

« Ἴδου τινὰ τῶν ἀποτελεσμάτων, ὅσα ὀφείλομεν εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν τῆς ὕλης καλλιεργημένης. Πανταχοῦ ἡ ματαιότης, καὶ ἐπομένως πανταχοῦ ἡ στενοχωρία, ἴση παρὰ πᾶσιν ὀρέξεις ἀπολαύσεων καὶ ἀκολουθῶσα ἡ χρεία μέσων καταλλήλων πρὸς θεραπείαν τῶν ὀρέξεων τούτων. Ἡ τοιαύτη τῶν πραγμάτων κατάστασις συχνάκις ἐν ἐμοὶ ἐγέννησε σκέψιν τινὰ, ἣν ὑποβάλλω ἀπλῆν, ὡς ἤλθεν, εἰς τὸν ἀναγνώστην, ὅπως οὗτος φέρη οἷαν ἀν' ἐπιθυμητῆς κρίσιν. Πολλάκις ἤκουσα λαλοῦντας τινὰς περὶ ἀνθρώπων διακεκριμένων καὶ ἐξόχων, καὶ ὅμως ὀλιγίστους ἀπῆντησα τοιοῦτους. Τὸ ἐξοχόν (τὸ πλεῖστον ἐξοχόν ἐξωτερικόν ὄλως) ὅπερ ἀκένειμον τούτῳ ἢ ἐκείνῳ, εὔρον τὸ αὐτὸ σχεδὸν καὶ εἰς ἄλλον, ἰστάμενον συνήθως εἰς τὴν κατωτάτην κοινωνικὴν βαθμίδα. Χάρητι τῶν τῆς ἐξισώσεως αὐτῆς, τῆς ἐκελευστικῆς διὰ τῆς ματαιότητος, ἣν ὑπεδείξαμεν, δὲν ὑπάρχουσι σχεδὸν διαφοραὶ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Οἱ πάντες ἔχουσιν ἐξίσου τὴν αὐτὴν ἐπιφάνειαν, τὰς αὐτὰς ὀρέξεις, καὶ διὰ κοινῆς καὶ χυδαίας ὄλως διακρίνονται πάντες ὑπεροχῆς.

« Ἐπανακαμψόμεν ἤδη εἰς τὴν ἔρευναν τῆς ἐπιρροῆς, ἣν ἡ βιομηχανία ἔσχε ἐπὶ τῶν ἠθῶν ἡμῶν. Ἡ βιομηχανία ἐδημιούργησε τὴν ὑπάρχουσαν πολυτέλειαν, ἣτις προκαλεῖ μὲν τὸν θαυμασμὸν πάντων τῶν ἐπιπολαίως κρινόντων περὶ τῶν πραγμάτων, ἐστὶ δὲ ἐκ τῶν ἐλεεινοτέρων ἐπινοήσεων, ὅσας ποτὲ προήγαγεν ἡ φαντασία. Ἡ πολυτέλεια αὐτὴ οὐδὲν φέρει τὸ ἀνθρώπινον: δὲν χρησιμεύει πλέον ὅπως καλύπτει καὶ περιβάλλει τὸν ἄνθρωπον: ἀπώλεσε πάντα χαρακτῆρα ἀριστοκρατικόν. Αἱ κατοικίαι αἱ σημεριναὶ οὐδόλως φέρουσιν εὐγενῆ ἐπιφάνειαν, οὐδεμίαν ἔχουσι φιλοκαλίαν ἢ τέχνην. Πᾶς ὁ πλοῦτος αὐτῶν συνίσταται εἰς τὰ ἐπιπλα καὶ τοὺς στολισμούς. Ἐν αὐταῖς ζῆ ὁ ἄνθρωπος ὡσπερ ἐντεταφιασμένος μεταξὺ σωροῦ παραπετασμάτων, μεταξὺ ταπητῶν καὶ ὑέλων, ὑφ' οὗ καὶ ἐξαλειφεται. Ὁ χρυσὸς στίλβει ἐπὶ πάντας τοὺς τοίχους καὶ ἡ πολυτιμότερα ὀθόνη χρησιμεύει πρὸς κοινοτάτην χρῆσιν. Εἰς τὰς οἰκίας ἡμῶν ὑπάρχει πλημμύρα πλούτου καὶ ἄφρων ἀφρονία, ἀπὸ τῆς πολυτελείας ἡμῶν αἴρρυσαν πάντα τύπον καλλονῆς. Ἡ πολυτέλεια αὐτὴ, ἐστερημένη μεγαλείου ἀσπληροῦ καὶ εὐγενείας, μοι ἐφάνη

πάντοτε φέρουσα χαρακτῆρα ἀπαστικὸν καὶ κοινὸν ὄλως, τὰ ἐπιπλα αὐτὰ ἔχουσιν ἀγνωστὰ σφραγίδα ἀκάθαρτον, οἱ στολισμοὶ οὗτοι ὄξουσιν ἀταξίας, τὰ φατώματα ἐκεῖνα ἀναμιμνήσκουσι τὸ θεάτρον, ὅλα δὲ τὰ πλούτη αὐτὰ τὰ πραγματικώτατα φέρουσι τὸ ἔωλον καὶ τὸ ἐπιπόλαιον. Καὶ ἄκων ἐρωτᾷ τις ποῖος ὁ κάτοικος τοῦ οἰκήματος τούτου, ἐμπρέποντος μᾶλλον εἰς ἑταίραν ἢ εἰς Νακίπην (Ναβάβ) τῆς Ἀνατολῆς. Συχνὰ δὲ ἐκπλήττεται ἀατασγέτως μανθάνων, ὅτι ὁ κύριος αὐτοῦ εἶναι ἀπλοῦς ἀστός, πλούσιος καὶ φρόνιμος, ἄγων βίον ἐντιμὸν καὶ μάλιστα ἀπλοῦστατον, ὅστις ὅμως συνέλαβε τὴν παράδοξον ἰδέαν, ὅπως ῥυθμίσει τὴν ἐστίαν αὐτοῦ ὡς σκηνὴν θεάτρον ἢ αἰθουσαν ἑταίρας. Καὶ ὅμως ὑπὸ τὴν τεχνικὴν ἐποψὴν τὸ μᾶλλον ἀξιοσημείωτον προῖον τῆς βιομηχανίας ὑπάρχει ἡ πολυτέλεια, αὐτὴ ἡ διαφορῶμενης προσωπίδος καὶ ἀγροῦ ὄλως λεπτότητος. Πολλάκις ἐβρέθη, ὅτι ἡ βιομηχανία φονεῖ τὴν τέχνην: δικαιότερον δυνάμεθα εἰπεῖν ἡ βιομηχανία ἐξαχρεῖοῖ τὴν τέχνην, διότι ὁσπήμεραι ἀπλῶς καλλωπιστικὴν καὶ κοσμητικὴν καθιστᾷ αὐτήν. Τὰ ἐπιπλα, τὰ ὀρειγάλκινα κατασκευάσματα, τὰ ἀγάλματα, αἱ ὀθόνη, ἰδοῦ ποία ἡ πλαστικὴ ἡμῶν τέχνη, ποία ἡ γλυπτικὴ ἡμῶν καὶ ποία ἡ ζωγραφικὴ ἡμῶν. Ἐὰν ἀληθεύῃ, ὅτι εἰς τὰς τέχνας ἀντανάκλα ἀκριβῶς ἡ ζωὴ ἡ κοινωνικὴ, θλιβεράν ὄλως ἃς συλλάβωμεν τὴν περὶ ἡμῶν ἰδέαν. Ποία ἡ τέχνη ἡμῶν! ἔχομεν ἀντὶ Ῥαφαήλων καλλωπιστὰς γείσων, ἀντὶ Μιχαὴλ Ἀγγέλων ἰγχογράφους ὑφασμάτων, καὶ ἐφόρους ὑπεράτους τῆς φιλοκαλίας, τοὺς ταπητοποιούς. Κατὰ δικαιοσύνην φερόμενοι δὲν δυνάμεθα ν' ἀρνηθῶμεν, ὅτι ἡ βιομηχανία νέας προόδους ἐγάρραξεν εἰς τὰς τέχνας, ἀντικαταστήσασα τὴν τοῦ ἀνθρώπου εὐφυΐαν διὰ τῆς ἐνεργείας φυσικῆς δυνάμεως: οὕτως ἡ ἡλιτοτυπία ἀπαλλάσσει ἡμᾶς τῶν Τιτιάνων, ἡ δὲ φωτογραφία τῶν Μάρκων Ἀντωνίων. Καὶ οἱ μὲν φρενητιῶντες ὀπαδοὶ τῆς νεωτέρας προόδου λειποψυχοῦσιν ἐκ θαυμασμοῦ πρὸ τῶν ἔργων τοῦ θαυμασίου τούτου ζωγράφου, τοῦ ἡλίου εἰς ἡμᾶς ὅμως αἱ ἐπινοήσεις αὐταὶ, καθὼς καὶ πᾶν τὸ μηχανικὸν καὶ ἐστερημένον ἠθικοῦ καὶ ἀνθρωπίνου τύπου, ἐμπνέουσιν ἐνθουσιασμὸν εἰς ἄκρον μέτρον.

« Ἴδου τινὰ τῶν ἐλαττωμάτων, ἃτινα ἐπὶ τοῦ παρόντος προήγαγεν ἡ βιομηχανία, ἀκανόνιστος μείνασα. Ὅποῖον ὅμως ἐπιφυλάσσει ἡμῖν μέλλον; Φεῦ! ἐκ τῆς παρατηρήσεως σημείων τινῶν ὀδηγούμενοι, βλέπομεν θλιβερώτερον τοῦ παρελθόντος τὸ μέλλον τοῦτο. Αἱ πρὸ ἡμῶν γενεαὶ ἔσχον εἰσέτι προσόντα τινὰ, ἃτινα συγγνωστέαν καθιστῶσι τὴν πλάνην καὶ τὰ ἐλαττώματα. Αἱ ὁσπήμεραι ὅμως αὐξάνουσαι γενεαὶ, καὶ αἱ μόλις εἰς τὴν ζωὴν εἰσερχόμεναι, προμηνύουσιν, ὅτι ἀκριβώτατα ἐξαγοράσουσι τὴν ἀδράνειαν καὶ τὴν δειλίαν τῶν πατέρων αὐτῶν, οἵτινες δὲν ἔσχον τὴν καρτερίαν, ὅπως ἀπορρίψωσι θαρραλέως πᾶν ἠθικὸν αἰσθημα καὶ πᾶσαν μερίμναν ἐπὶ τὰ μὴ ὑλικά συμφέροντα. Οἱ νέοι οὗτοι ἐμποιοῦσι φρίκην. Μὴ ζητῆτε ἐν αὐτοῖς τί νεαρόν, ἢ τινὰ

τῶν ὑψηλῶν ἐκείνων φαντασιοπληξῶν, ἢ τὴν θελόγυσαν ἀκηδίαν, τὴν χαρακτηρίζουσαν τὴν νεότητα. Ὁ βίος ὁ ἱποτικὸς, ὅστις ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ἀντιπαρήλθεν, ἐπέξει τοῦλάχιστον εἰς τὰς γενεάς, αἵτινες ἐτησίως διεδέχοντο τὰς προηγουμένας ἐν τῇ ζωῇ σήμερον ὅμως ἡ πεζὴ πραγματικότης ἀντικατέστηεν εἰς τὸν νέον ἄνθρωπον πᾶσαν τὴν τρέφουσαν ἄλλοτε αὐτὸν φαντασίαν. Βίαιοι, αἰσχροκερδεῖς, ἀνίσεις, ὡς τοκογλύφοι ἀπογαλκαθέντες ὑπὸ τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτῶν, ἐστερημένοι πάντος αἰσθηματος συμπαθείας, ὡς γηραιοὶ στρατιῶται, πολλὰς διελθόντες λύπας καὶ πολλὰς ἰδόντες σφαγὰς, οἱ νέοι διώκουσι σήμερον διὰ τῆς αὐτῆς ἡμέρας τὸν πλοῦτον, ὡς ἄλλοτε ἐδίωκον τὰς ἡδονὰς. Δὲν φέρουσιν ἐν ἑαυτοῖς πάθη, δὲν τρέφουσιν ἔρωτα: ἡ καρδία αὐτῶν ὑπάρχει κενὴ καὶ τὸ αἷμα αὐτῶν διαρρέει ψυχρὸν. Τρέμετε οἱ σφίγγοντες τὴν χεῖρα αὐτῶν, διότι εἰσὶν ἐπίφοβοι καὶ ἐπικίνδυνοι, ὡσεὶ ἀπὸ μακροῦ χρόνου ζῶντες. Φαίνεται, ὅτι οἱ πατέρες αὐτῶν ἐκληροδότησαν αὐτοῖς μετὰ τοῦ αἵματος πᾶσαν τὴν πείραν, πᾶσαν τὴν ζηρότητα καὶ τὸν δισταγμὸν τῶν σκεπτικῶν, ὅσον πέντε ἢ ἕξ γενεαὶ ἐπεσώρευσαν. Δὲν πιστεύουσιν εἰμὴ εἰς ἑν καὶ μόνον πράγμα, εἰς τὸ ἀργύριον, ἄλλον δὲν ἔχουσι θεὸν εἰμὴ τὸν πλοῦτον, καὶ οὐδεμίαν ἄλλην παρ' αὐτὸν ἀναγνωρίζουσι δύναμιν ἐν τῷ κόσμῳ. Εὐκαμπτοί, ἐπιδεδεῖοι, δόλοιοι πρὸς ἀπόκτησιν πλούτου καὶ πρὸς μόρφωσιν σταδίου, ἀναπτύσσουσι δραστηριότητα, ἐνεργείαν, ἐπιμονήν, ὁποῖαν οὐδέποτε μοναχὸς κατέβαλεν, ὅπως ἀποκρούσῃ τὰς παγίδας τοῦ διαδόλου καὶ ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτοῦ ἐκρίζωσῃ πᾶν ἐνορμὸν τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου. Οὐδὲν τοὺς νέους τῶν ἡμερῶν ἡμῶν συνταράσσει, καὶ ἀποστρέφει ἀπὸ τοῦ σκοποῦ αὐτῶν: παραιτοῦσιν ὅτι δὲν ἐννοοῦσιν ἢ περιέργεια δυστυχῶς δὲν καταλέγεται ἐν ταῖς ἐλλείψεσιν αὐτῶν. Ἀκίνητοι καὶ ἀδιάφοροι βλέπουσι πρὸ ἑαυτῶν τὰς ἐπαναστάσεις καὶ τὰς πολιτικὰς μεταβολὰς: αὐταὶ δὲν ἐνδιαφέρουσιν αὐτοὺς. ἔχουσιν ἐλαττώματα ἄνευ τῶν προσόντων αὐτοῖς, καὶ προσόντα ἄνευ τῶν ἐλλείψεων αὐτῶν: γινώσκουσιν ἀπέχειν, ἀλλὰ δὲν ἀγαπᾶσι τὴν ἀποχὴν: εἰσὶ δραστήριοι, ἀλλὰ δὲν ἀγαπᾶσι τὴν ἐργασίαν: ἄσπυτοι ὄντες, δὲν ἔχουσι τὸ αἰσθημα τῆς ἡδονῆς. Τοιαύτη, δυστυχῶς, πιστὴ καὶ οὐδόλως ὑπερβολικὴ, ἡ εἰκὼν τῶν εἰς τὴν ζωὴν προκυπτουσῶν γενεῶν. Καὶ αἱ γενεαὶ αὐταὶ ὑπισχυοῦνται ἡμῖν κοινωνίαν κατ' εἰκόνα αὐτῶν, ἐν ἣ μόναι δύνανται νὰ ζήσωσι, κοινωνίαν δηλαδὴ σκληρὰν, ἀνίλει, ἐγωιστικὴν, ἀφ' ἧς ἐκλείπει πᾶσα σιὰ ἀφοσιώσεως καὶ δι' ἧς παραματοποιήθησεται κατὰ λέξιν τὸ ἀξίωμα τοῦ Θωμᾶ Χόββες (Thomas Hobbes), ὅτι ὁ πόλεμος εἶναι ἡ φυσικὴ κατάστασις, καὶ, ὅτι φύσει ὁ ἄνθρωπος ἐστὶν ἐχθρὸς τοῦ ἀνθρώπου. Αἱ νέαι αὐταὶ γενεαὶ, ἐν αἷς ἀναμφιβόλως, καθὼς ἐλπίζομεν τοῦτο πρὸς σωτηρίαν τοῦ κόσμου, ἀριθμοῦνται καὶ πλεῖστα εὐγενεῖς καρδίαι, αἱ γενεαὶ αὐταὶ, λέγω, εἰσὶ τὸ τελευταῖον καὶ μᾶλλον ἐπίζηλον προῖον τῆς βιομηχανίας. Ἡ βιομηχανία πλάττει τὴν κοινωνίαν κατ' εἰκόνα ἐκυ-

της, κατεργάζεται ψυχὰς σκληρὰς, ὡς τὰς μηχανὰς αὐτῆς, καὶ καρδίας ξηρὰς, ὡς τὰ προϊόντα αὐτῆς.»

Γ.

Φιλάνθρωπος καὶ εὐαίσθητος ἀναγνώστης πῶς δὲν ἐκπλήττεται, πῶς δὲν συνοφρυᾷ ἀναγινώσκων ἱερεμιὰ ἀδα τοιαύτην; Οὐχὶ κάλαμος ξένος, ἀλλὰ κάλαμος οἰκείος, βαπτόμενος καὶ εἰς τῆς φιλοπατρίας καὶ τοῦ ἰδίου συμφέροντος τὸ δοχεῖον, παριστᾷ ἡμῖν τὴν φρικώδη ταύτην εἰκόνα.

Ἐὰν ἐν ἑαυτοῖς ἐτρέφομεν καρδίαν βάρβαρον καὶ οὐχὶ χριστιανικὴν, ἐὰν ἡ χαιρεκακία μόνη ἐμεγάλυνεν ἡμᾶς, ἴσως ἐπεγελοῦμεν ἐπὶ τὴν τοιαύτην θρηνωδίαν, ἐκδικήσιν τῶν δεινῶν καὶ τῶν στεναγμῶν ἡμῶν εὐρίσκοντες εἰς τὰς ἀτυχίας καὶ τοὺς στεναγμοὺς τῶν ἄλλων, δικαιολογοῦντες δὲ τὸ παρὸν ἡμῶν, διὰ τῆς ἐπιδειξέως παρόντος ἄλλου, χειρόνος τοῦ ἡμετέρου. Ὅπερ ὅμως καὶ ἀρχόμενοι εἶπομεν, τοῦτο καὶ ἦν ἀπὸ βάρους καρδίας ἐπαναλαμβάνομεν. Τὰ παθῆματα τῶν ἄλλων ἄς χρησιμεύσωσιν εἰς μάθημα ἡμῶν. Ἄς ἴδωμεν, ἄς ἀκούσωμεν τὰς παρεκτροπὰς τῶν ἄλλων, οἵτινες μόνον καὶ μόνον, διότι παρεδόθησαν εἰς τὸν ἄψυχον ὑλισμὸν, διότι παρημέλησαν καὶ τὴν καρδίαν καὶ τὸν νοῦν αὐτῶν, διότι κατεπάτησαν τὴν θρησκείαν, ἐπομένως καὶ τὴν ἠθικὴν καὶ τὴν φιλάνθρωπιαν, ὅπως αὐτοὶ οὗτοι ὁμολογοῦσι, παρέστησαν καὶ παριστάνουσιν ἐξαμολώματα οὐ μόνον φιλολογικὰ, ἀλλὰ καὶ πολιτικὰ καὶ κοινωνικά. Ἄς στρέψωμεν αἰωνίως τὸ βλέμμα ἡμῶν πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἡμῶν ἑλληνικὴν παράδοσιν, ἄς μὴ λησμονώμεν ἑαυτοὺς, ἐὰν βέλωμεν ὅπως καὶ ὁ θεὸς μὴ λησμονήσῃ ἡμᾶς ἐὰν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀποστρέψῃ ἀφ' ἡμῶν μάτην ἐκζητήσωμεν ἐφεξῆς ἀνάστασιν ἢ σωτηρίαν. Μὴ λησμονήσωμεν ποτὲ τὸ θεῖον βῆμα. «*Ἡ πίστις συνήγαγεν ἡμᾶς ἐπὶ τὸ αὐτό.*» Τὴν πίστιν ἀκμιαίαν ἔχοντες ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, αὐτὴν προσκυνῶντες κοινῇ ἔχομεν ἰδέαν, κοινὰς ἔχομεν καὶ ἐλπίδας καὶ εὐχολογίας τότε ὑπάρχει κατ' ὁμοιωμάτων ἐνδόξων καὶ περιφανῶν ἢ ἐπίτευξις. Ὁ Κύριος εἶπε «*ὁπου εἶσι δύο ἐν τῷ ὀνόματι μου ἐκεῖ εἰμι καὶ ἐγὼ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν!*» Ἀρχὴ ὄντως θεία, ἐντολὴ οὐρανια!

Πόσον ὅμως δικαιούμεθα πρὸς κομπασμὸν καὶ ὑπερηφάνειαν, τοιαύτης παραδόσεως ὑπάρχοντες κληρονόμοι, ὅταν τοὺς εἰς παράλυσιν εὐρισκομένους βλέπωμεν, ἐκζητούντας ἰαματικὸν ἄρρωμα εἰς τὴν παράδοσιν ἡμῶν; Ἀληθεύει μὲν, ὅπως πικρὰ πείρα ἐδίδαξεν ἡμᾶς ἀπὸ τοσούτου καιροῦ, ἀληθεύει δυστυχῶς, ὅτι κληρονόμοι ἀνάξιοι καὶ δοκησίσοφοι, κύνες πανδοχείων τῆς διανοητικῆς πενίας, οὐ μόνον ἐπικρίναν καὶ ἐπικρίνουσιν ἐτι τὸν βίον καὶ τὴν πολιτείαν τῶν ἀρχαίων ἑλλήνων, παριστάνοντες αὐτοὺς ὡς ληστὰς καὶ κακούργους, ἀλλὰ καὶ τὴν φιλολογίαν αὐτῶν ἀφορίζοντες, φευκτέαν ὅλως συνιστῶσιν εἰς πάντας καθὼς διαφορὰς καὶ ἐκφρασίσεως ἐργάσθη! Ἀληθῶς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα, τύπον τὰ

ξῶς καὶ ρυθμὸν φέροντα, ἀπήρετκον εἰς ἀνθρώπους ὁποίους ὁ Κινεὶ καὶ ὁ Μοντεγκιζοῦ ἀνωτέρω περιέγραψαν, αἱ δὲ πράξεις αὐτῶν ζωηρότερον ζωγραφούσιν. Ἐπέπρωτο ἡ ἐποχὴ ἡμῶν, ἡ τὴν καύχησιν τοῦ πολιτισμοῦ φέρουσα καὶ ἐπὶ τῆ ἐπιστημονικῇ προόδῳ κομπάζουσα, ἐπέπρωτο, λέγομεν, ἵνα ἐπιχειρήτῃ καὶ τοῦτο, ἀξιοθύμαστον ὄντως ἐπιχειρήμα: διότι, ἐὰν τις κλινῇ τὸν αὐχένα πρὸς τῆς ἀρετῆς καὶ τῶν ἐξόχων αὐτῆς ἐμφάνισεν, οὐχ ἦττον καὶ τῆς παραφορᾶς καὶ τῶν ἐγκλημάτων τὸ μέγεθος ἐκθαμβοῖ τὸν θεατὴν καὶ προκαλεῖ τὸν θαυμασμὸν αὐτοῦ, εἰ καὶ θαυμασμός τοιοῦτος τὴν ἐπιφάνειαν μόνην τοῦ πραγματικοῦ φέρει.

Ἄλλὰ ἐὰν ὁ Ἰωσήφ δὲ Μαῖστρος, ἐκζητήσῃ τὴν τῶν ἑλλήνων ἐκφράσειν καὶ τὴν παράστασιν αὐτῶν ὡς ἀπλῶν πηθίκων (3), εὖρε μνηστὰς ἄλλους καὶ μαθητὰς ὑπερβάντας αὐτὸν, οὐχ ἦττον ὅμως ἔτυχε καὶ ἀντικρουσεως εὐγενούς, βωμολαχίας καὶ βεβαίως καταβαλλούσης αὐτὸν, εἰ μὴ ἡ ἀσθένεια, γενικωτέρα οὖσα, ἀφήρει πᾶσαν παντελοῦς νίκης ἐλπίδα. Πᾶσαι σήμερον αἱ εὐγενεῖς καὶ φιλάνθρωποι ψυχαί, αἱ ἐπιφρονούσαι πρὸς τὴν Εὐρωπαϊκὴν κοινωνίαν τὸ τοῦ ἱερεμίου, «*ἀπόπλυε ἀπὸ κακίας τὴν καρδίαν σου*» Ἱερουσαλήμ, ἵνα σωθῆς,» πᾶσαι αἱ ψυχαὶ αὗται χαρακῶνται ὀπισθεν τῆς ἑλληνικῆς σοφίας. Τὴν παρήγορον δὲ ταύτην φωνὴν ἀνδρῶν, ἀνωτέρων τῆς ἐποχῆς αὐτῶν, τὴν φωνὴν τῶν ἀγωνιῶντων ὅπως κεντήσωσι λήθαργον σώμα, οὐ μόνον, ὡς πολιτῆται τοῦ κόσμου θαυμάζομεν, ἀλλὰ καὶ ὡς τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους μέλη καὶ τῶν γραμμάτων αὐτοῦ ἀναγκαῖοι καὶ νόμιμοι κληρονόμοι, μετὰ χαρᾶς καὶ εὐγνώμονες ἀποδεχόμεθα. Ἐὰν ἡ γνώμη τῶν τοιούτων, φωνὴ ἀσθενῆς καὶ ἄτονος σήμερον, πνίγεται εἰς τὴν λαίλαπα παραφορᾶς ἄλλης, ὑπερισχύουσα ποτε καὶ ἀναφαινομένη, μετὰ τὴν καταστραπτικὴν καταγίδα, δὲν θέλει ἄρα πείσει τοὺς ἀπατηθέντας, ὅτι ἡμεῖς, κληρονόμοι τοιούτων ἀνδρῶν, ὅποιοι οἱ ἑλληνες τῆς ἀρχαιότητος καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὑπάρχοντες ἄξιοι ἐξαιρέτου ὑπολήψεως καὶ ἀρωγῆς;

Μεταξὺ τῶν περὶ ἑλληνικῆς φιλολογίας ἐσχάτως γραφέντων καὶ ἐν συντόμῳ πολλὴν ἐννοίαν περιεχόντων, ἄξιον δημοσιεύσεως ἐκρίναμεν τὸν λόγον τοῦ καθηγητοῦ *Μάρθα (Martha)* ὃν διὰ πολλῶν ἐπαίνων ἐδημοσίευσεν ἡ σπουδαία Γαλλικὴ *Ἐφημερίς τῶν συζητήσεων*. Τοῦ εἰσαγωγικοῦ τούτου λόγου καταχωρίζομεν τὰ ἐπόμενα τεμάχια, μᾶλλον τῶν ἄλλων ἄξια μνείας.

Δ.

«*... Δίδαγμα καὶ μάθημα ἐκ τοῦ λόγου τούτου ἐξάγων, ὁμιλῶ, Κύριοι, περὶ μόνης τῆς ἡδονῆς, ἣν φέρει ἡ ἑλληνικὴ φιλολογία. Τὸ μάθημα τοῦτο ἀνευρίσκομεν εἰς τὴν σκουδὴν τῆς ἑλληνικῆς τέχνης, τῆς ἀγνότητος καὶ τῶν τελειοτήτων αὐτῆς. Πολ-*

(3) *Idé Du Pape, par le comte Joseph de Maistre, σελ. 436 καὶ ἐπόμεναι.*

λάκις ἤδη ἐβρόθη, ὅτι τὸ ἐπικρατοῦν ἐν τῇ φιλολογίᾳ ταύτῃ εἶναι ἡ ἀνάγκη τοῦ ἰδανικοῦ. Εἰ καὶ πολλάκις ἡ ἀλήθεια αὕτη ἐπανελήφθη, οὐχ ἦττον ὅμως ὑπάρχει ἄξια μελέτης βαθείας, μάλιστα κατὰ τὴν ἡμετέραν ἐποχὴν, καθ' ἣν ἡ τέχνη ἐγένετο αἰσθητικὴ ὅλως καὶ ἀγροίκος, συνομνύει δὲ πρὸς τὰ φαυλότατα τῶν ἐνόρμων τῆς φύσεως ἡμῶν. Δὲν ἀποπειρῶμαι ὀρισμὸν τινα τοῦ ἰδανικοῦ τούτου, τοῦ καθορίζοντος πάσας τὰς φιλολογικὰς καὶ τεχνικὰς τῶν ἑλλήνων συλλήψεις: τὸ τοιοῦτον ἐπιχειρήμα ἀπαιτεῖ λεπτότητα, ἣτις ἐμελλεν ἐκπλήξαι ὑμᾶς, καὶ ἀτὴν ἐλαφροτάτην, εὐλογοφανῶς περιπλέουσαν ἴσως τὸν Καθηγητὴν. Δυνατὴ ὅμως καὶ ὡς φέλιμος συνάμα ὑπάρχει ἡ ἐκθεσις τῶν ἐνόρμων διαβημάτων, τῶν εὐγενῶν αἰσθημάτων τῶν ἑλλήνων, δι' ὧν κατώρθωσαν οὗτοι τὴν δημιουργίαν τέχνης οὕτως ἀκηλιδιώτου κατὰ τε τὸ ὀρεκτικὸν καὶ κατὰ τὸν ἠθικόν.

«*Γινώσκοντες ὅμως, ὅτι ὁ ἑλληνικὸς λαὸς, βεβηθισμένος ἐντὸς τῆς πλάνης τῶν δεισιδαιμονιῶν τῆς εἰδωλολατρίας, δὲν ἀνεζήτησε, κατὰ τὰς ὠραιὰς ἐποχὰς τῆς φιλολογίας του τὴν ἐσωτερικὴν καθαρότητα, οὐδὲ τὰ μυστηριώδη βέλγητρα, ἅτινα μόνη ἡ χριστιανικὴ θρησκεία ὑπέσχετο καὶ ἠνεγκεν εἰς τὸν κόσμον. Οἱ ἑλληνες οὐ μόνον δὲν κατεφρόνουν, ἀλλ' ἐθαύμαζον μάλιστα καὶ περιέγραφον πιστῶς τὴν ὕλην καὶ τὴν φύσιν. Ἡ δὲ χώρα αὐτῶν, ὑπὸ ἡλίου τόσῳ λαμπροῦ καὶ ὠραίου φωτισμένῃ, προεκάλει αὐτοὺς εἰς ἐκπλήξιν καὶ θαυμασμὸν πρὸ τῆς ὕλικῆς καὶ ἐπιγείου ὠραιότητος. Πανταχοῦ οἱ ἑλληνες εὕρισκον περὶ ἑαυτοῦς αἰσθητικὰ βέλγητρα. Τὸ γλυκὺ καὶ εὐκραὲς κλίμα αὐτῶν, ὅπερ παρέσχε εἰς τοὺς εὐτυχεῖς τούτους λαοὺς εἰρηναίας διασκεδάσεις, ἡ ἀδιάκοπος θέα φύσεως ὠραιᾶς, φερούσης τὴν ψυχὴν ἐκτὸς τοῦ σώματος καὶ ἀνυψούσης αὐτὴν ἐν ἑαυτῇ, θρησκεία ὅλως ἀνθρώπινος, τὸν ἄνθρωπον παραφέρουσα καὶ ὑπερῆφανον καθιστῶσα, καθὼς παριστάνουσα αὐτῷ πανταχοῦ, ἐν τῷ οὐρανῷ τε καὶ ἐν τῇ γῆ, εἰς τὰ δάση, ἐπὶ τῶν ὄρεων καὶ ἔως αὐτῆς τῆς οἰκιακῆς ἐστίας μυρίας θεοτήτας, ὧν ἡ καλονῆ ἐδείκνυτο ἀποπέμνουσα σέβας εἰς τὴν ἀνθρώπινον φύσιν, ἡ νεαρὰ τέλος καὶ νευρώδης φαντασία λαοῦ νεανίου, ἀφωσιωμένου πρὸ παντὸς εἰς πᾶν τὸ θέλγον τὰς αἰσθήσεις, τὸ πᾶν ἐν γένει ἐδείκνυτο, ὡς ἀποδίδον εἰς τὴν ἑλληνικὴν τέχνην τὴν ὕλικόν. Χάριτι ὅμως εὐτυχιστάτων νοητικῶν δώρων, χάριτι τῆς νεότητος τῆς φαντασίας αὐτῶν, ἣτις δὲν ἐξήτλησε τότε τὸ ὠραῖον, χάριτι τέλος τῆς θρησκείας αὐτῆς, ἣτις ὅσῳ καὶ ἂν ὑπῆρχε ὀγκώδης, ἐπλεονέκτει τοῦλάχιστον κατὰ τοῦτο, ὅτι, διὰ τῆς ἀποθεώσεως τῆς ἀνθρώπινου φύσεως, ἀπῆλλασεν αὐτὴν τῶν ἐπιθέσεων καὶ τῶν βεβηλώσεων τέχνης κατωτέρως, οἱ ἑλληνες πανταχοῦ ἐπραγματεύθησαν τὴν μὲν φύσιν μετ' ἐρωτος, τὸν δὲ ἄνθρωπον μετὰ σεβασμοῦ. Καὶ ὅμως τῶν ἑλλήνων ἡ τέχνη δὲν ὑπῆρχε περιφοβὸς καὶ δειλή: οὐδέποτε οἱ ἑλληνες ἐκλείσθησαν ἐντὸς τῶν στενῶν ὁρίων, ἐν οἷς ὄρεξις περὶβιβμένη ἢ φαντασία ξηρὰ ἐφυλάκισεν ἐνίοτε τὰς φι-*

λολογικὰς δημιουργίας τινῶν ἐκ τῶν νεωτέρων λαῶν. Τοῦναντίον τόλμη γενναιοφρῶν, ἡ ἀνάγκη τοῦ εἰκονίζεῖν τὰ πάντα ἠνέωξε πρὸ αὐτῶν ὀλόκληρον τὸ πεδῖον τῆς τέχνης. Καὶ οἱ ἀτρόμητοι οὗτοι τεχνίται, οἱ περιεργοὶ αὐτοὶ θεωρηταὶ τῆς ἀνθρώπινου φύσεως, ἀπετόλμησαν κατὰβασιν μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν σκοτεινοτάτων βαρῶν τῆς ψυχῆς καὶ ἐπὶ τοῦ βέλτρου αὐτοῦ παρῆσαν, χωρὶς φόβου ἐρεθισμοῦ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῆς καρδίας τῶν θεατῶν, τὰ φρικωδέστατα τῶν ἐγκλημάτων, ὧν ἡ σπάνις φέρει εἰς φρικίαν τὴν φαντασίαν. Ἐδείξαν οἱ ἑλληνες ἐπὶ τῆς σκηνῆς Οἰδιπόδα αἰμομικτήν, Ὁρέστην πατρικῶν, φαίδραν λυμαιομένην ὑπὸ τῶν ἀπεχθῆστων παραφορῶν τοῦ πάθους, προβαίνοντες δὲ καὶ περαιτέρω δὲν ὑπεχώρησαν οὐδὲ ἐνώπιον τῆς περιγραφῆς τῶν φυσικῶν βασάνων καὶ παθῶν. Ἀναμνησθῶμεν πρὸς στιγμήν τοῦ Προμηθέως, ἀλυσιδέτου ἐπὶ τοῦ ἰλαστηρίου βράχου του, οὐτινος ἡ σὰρξ σπαράσσει καὶ τινάσσεται ὑπὸ τὴν σφύραν τῆς δυνάμεως καὶ τῆς βίας: ἀναμνησθῶμεν τοῦ φιλοκίτητος, περιγράφοντος, διὰ φωνῶν κεκομμένων, τὸ καταβιβάζον αὐτὸν ἀκάθαρτον τραῦμα ἀναμνησθῶμεν τέλος τοῦ Ἡρακλέους, κατατηκομένου ὑπὸ τοῦ ὀλεθρίου χιτῶνος τῆς Διανείας, καὶ ἐν τοῖς ἠρωτικοῖς αὐτοῦ θρήνοις σύροντος τὴν ψυχὴν τοῦ θεατοῦ ἔως τῶν ἀπώτατων τῆς φρίκης καὶ τοῦ οἴκτου. Διὰ τίνας εὐτυχεῖς προνομίους, διὰ ποίας εὐφυοῦς τέχνης οἱ ἑλληνες κατώρθωσαν, ὅπως ἀνεκτὴν καταστήσωσιν εἰς λαὸν λεπτούση τὴν φρίκην θεαμάτων τοιούτων; Κατώρθωσαν τοῦτο, ἀναμνησθῶντες εἰς τὰ φρικώδη παθῶν ἀντικείμενα τὰ ὑψηλότατα αἰσθήματα, κατώρθωσαν τοῦτο διὰ ἐξαισίου ὅλως τεχνήματος, ἀνυψοῦντες τὴν ψυχὴν ὑπὲρ τῆς ἀπεχθῆς ταύτης δυστυχίας καὶ τάσσοντες αὐτὴν πρὸ τοῦ ἠρωισμοῦ τῶν ἀτυχῶν τούτων προσώπων. Τοῦ ἥρωος τὸ ἀγόγγυστον, ἡ ἀκλόνητος αὐτοῦ καρτερία, ἡ ἐνδοξία αὐτοῦ ἀντοχὴ τῇ τυρανίᾳ τοῦ πεπρωμένου, ὀλόκληρον τέλος τὸ παθητικὸν ἐκεῖνο μεγαλεῖον, τὸ πληρὸν τὰς τραγωδίας τοῦ Αἰσχύλου καὶ τοῦ Σοφοκλέους, ἀπηγγενεῖσε τὰς τρομερὰς ταύτας εἰκόνας καὶ πᾶσαι αἱ ἐντυπώσεις τοῦ συγκεκμημένου, τοῦ τεταραγμένου καὶ ἐπτοημένου θεατοῦ συνεχωνεύοντο εἰς μοναδικὸν αἰσθημα, μεγαλοποιῶν καὶ καθαρίζον τὸ πᾶν, τὸν θαυμασμὸν!

«*Ἴδου ὅψις τις τοῦ ἰδανικοῦ τούτου, τόσῳ δυσκόλως ὀρίζομένου, δικαιούντος ὅμως καὶ ἀθωόντος καὶ τὰς τολμηροτέρας τῶν συλλήψεων τῆς ἑλληνικῆς εὐφυίας. Καὶ τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα εὐγενὲς πάλιν καὶ καθαρὸν ἀνευρίσκομεν καὶ ὅτε εἰκονίζει τὰς ἠθικὰς ἀγωνίας. Μὴ πιστεύσωμεν δὲ, ὅτι δυνάμεθα προῖκα ἀπεικονίζεῖν τὰ βιαιότατα τῶν ἀνθρώπινων παθῶν: καθὼς καὶ διὰ τὰς φυσικὰς ὀδύνας, οὕτω καὶ ἐν τῇ ἠθικῇ παθήσει προκίενται ἄκρα, ἅτινα ἴστανται ἀνυπέρολθα εἰς τὴν τέχνην χωρὶς ἐρεθισμοῦ τῆς ὄρεξεως καὶ προσδόλης τῆς φύσεως ἡμῶν. Οὕτως οἱ ἑλληνες, οἱ ἐμπαθεῖς καὶ εὐσεβεῖς θαυμασταὶ τῆς ἀνθρώπινου ἀξίας, σπανίως παρεγνώρισαν τὸν λεπτόν τούτον κανὸν τῆς τέχνης, εἰ καὶ*

μέχρις ἄκρου ὀδοῦντες ἐν ταῖς τραγωδίαις αὐτῶν τὴν συγκίνησιν τοῦ θεατοῦ. Ἀκούσατε τοὺς θρήνους τῆς Ἀντιγόνης, τὰ παράπονα τῆς Ἰφιγενείας. Αἱ δύο αὗται κόραι γίνονται θύμα ἢ μὲν τῆς ὑϊκῆς ἀγάπης ἢ δὲ τοῦ πεπρωμένου διὰ ποίας δὲ θλιβερᾶς ἀπλότῃτος λυποῦνται ἐπὶ τὴν ζῶν καὶ φοβοῦνται τὸν θάνατον! Ἡ μὲν αὐτῶν καταδαίνει εἰς τὸν τάφον ζῶσα, ἡ ἑτέρα δὲ πίπτει νεκρά ὑπὸ θανατηφόρον μάχαιραν. Πόσω φρικώδης ἀπέβαινον ἄρα οἱ θρήνοι οὗτοι τῆς ἀθωότητος, τῆς νεότητος καὶ τῆς ὠραιότητος, ἐὰν ἐν τῷ ἡρώϊκῳ ἐνθουσιασμῷ αἱ νέαι αὗται παρῆνοι δὲν ἀπεδέχοντο τὴν θυσίαν αὐτῶν! Ἀνακινήσας τὰ σπλάγχνα ἡμῶν, ἐξαντήσας τὸν οἰκτον ἡμῶν, ὁ ποιητὴς ῥίπτει αἴφνης ἡμᾶς εἰς τὸν θαυμασμὸν, γλυκαίνει ἢ καὶ ἡμῶν ἠνεγκεν πληγὴν, καὶ, διὰ θεατρικοῦ τολμήματος, συναδόντος πρὸς τοὺς νόμους τοῦ καθαρῶτατος ἰδανικοῦ, μαρτυρεῖ τὸ σέβας αὐτοῦ πρὸς τὴν ψυχὴν τῆς ἡρώϊδος αὐτοῦ καὶ πρὸς τὴν τοῦ θεατοῦ.

« Ἀρχόμεθα ἤδη κάλλιον ἐννοοῦντες καὶ κάλλιον διακρίνοντες τὰ μυστήρια τῆς θαυμασίας ταύτης τέχνης, ἧς ἡ εὐγένεια καὶ θέλγει καὶ ἐκπλήττει ἡμᾶς. Οἱ Ἕλληνες ποιηταὶ ἐτόλμων τὰ πάντα, διότι κατεῖχον συνάμα καὶ τὴν τόλμην τοῦ πνεύματος καὶ τὴν προφύλαξιν τῆς τέχνης. Ὅπως ἐμπεδώσῃ τὸ τῆς λεπτότητος αἰσθημα, ἐξέλεγον θέματα ἐκ τῶν ποιητικῶν ἢ θρησκευτικῶν ἱστορημάτων, ἅτινα ἀπώλοντο εἰς τὸ σκότος τοῦ χρόνου καὶ τῶν ὁποίων ἡ ἀρχαιότης ἀπετέλει τὸ ἰδιαίτερον αὐτῶν θέλητρον. Οἱ ἥρωες οὗτοι, καθιερωθέντες ὑπὸ τοῦ πατριωτισμοῦ ἢ τῆς θρησκείας, ἦσαν τόσῳ μεγάλοι καὶ τόσῳ ἀνώτεροι τῆς ἀνθρωπότητος, ὥστε αἱ ἠθικαὶ ἢ φυσικαὶ αὐτῶν ὀδύνας καὶ ἀγωνίαι πάντοτε παρίστανον θεάματα ἰσόθεα. Τὸ δόγμα τοῦ πεπρωμένου, τὸ πληροῦν καὶ δεσπόζον τὰς ὠραιότερας τῆς ἀρχαιότητος συλλήψεις, συμπαρασῶρον τοὺς ἥρωας δυνάμει νόμου ἀμεταβλήτου καὶ ἀναγκαίου, ἀφῆρει ἀπὸ τῶν παραφορῶν τοῦ πάθους καὶ ἀπὸ τῶν τερατωδεστάτων ἐγκλημάτων μερίδα τινὰ τῆς ὑπ' αὐτῶν ἐμποιομένης φρίκης. Οὕτως οἱ ποιηταὶ, καὶ οἱ τεχνῖται αὐτοὶ, ἀταπαύστως ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν ἐξυπνίζοντες τὰ εὐγενέστατα προτερήματα καὶ τὰ ὑψηλότερα αἰσθηματά, παρέστησαν τὰς ἀταξίας καὶ τὰς παραφοράς τοῦ πάθους χωρὶς οἰαομένηποτε προσβολῆς τῆς καλαισθησίας ἢ ὑβρεως τῶν ἡρώων· διότι ἐγίνωσκον μετὰ διακρίσεως τὴν χρῆσιν τῶν κράσεων τῆς τέχνης. Καὶ ἡ τέχνη ἔχει τὰ ὅρια αὐτῆς· εἰ καὶ ἐλευθερὰ καὶ ἀφ' ἑαυτῆς ἐξαρτωμένη, ὑπόκειται ὅμως εἰς νόμους, νόμους ἀναγκαίους, οὓς δὲν ἀποδέχεται, ἀλλ' οὕτως τῇ ἐπιβάλλονται. Ὡς ἀδυνατοῦμεν εἰς τὴν διήγησιν, οὕτως ἀδυνατοῦμεν καὶ εἰς τὴν ἐξεικόνισιν πάντων. Καὶ ἡ ἐπιφύλαξις αὐτῆ δὲν ταπεινοῖ, ἀλλὰ μάλιστα τιμᾶ τὸν νοῦν, ἡ ἀδυναμία αὐτῆ συνιστᾷ τὴν δόξαν αὐτοῦ. Χρεῖαν ἄρα ἔχομεν, ὅπως ἀναμνησθῶμεν τοῦ διδάγματος, ὅπερ παρέσχε τοῖς τεχνῖταις ὄλων τῶν αἰώνων, εἰς τῶν περιθαυμάστων ζωγράφων τῆς ἀρχαιότητος; Ὁ εὐγενὴς οὗτος νοῦς, ὁ γινώσκων πάν-

τα τῆς τέχνης αὐτοῦ τὰ ἐλατήρια, μὴ ἀγνοῶν δὲ καὶ τὰ ὅρια αὐτῆς, παριστῶν τὴν θυσίαν τῆς Ἰφιγενείας, ἐξωγράφει μὲν τὴν λύπην τοῦ Κάλχαντος, μέλλοντος τελέσαι τὴν θυσίαν, τὴν θλιβεράν ὄψιν τοῦ Ὀδυσσεῦς, συμβουλεύσαντος αὐτὴν, τὴν βαθεῖαν ἀθυμίαν τοῦ Μενελάου, ὄντος τῆς αἰτίας τοιαύτης ἀπεικταίας θυσίας, ἐβρίβεν ὁμοῦς ἀντὶ πάντος ἄλλου κάλυμμα πρὸ τοῦ προσώπου τοῦ Ἀγαμέμνονος. Ἐπραξε δὲ τοῦτο οὐχὶ διότι, ὡς τινες τῶν κριτικῶν ἰσχυρίζονται, ἠπίσκει εἰς τὴν γραφίδα αὐτοῦ, ἀλλὰ διότι ἐφοβεῖτο, ὅπως παραδώσῃ εἰς ἄσπερον περιέρογρον τὴν βασιλικὴν καὶ σεβασμίαν ἐκείνην κεφαλὴν, βεβηλώσῃ δὲ δι' ἀπερισκέπτου ζωγραφίας τὴν πατρικὴν λύπην.

« Πόσον θαυμασία ὑπάρχει ἡ τοιαύτη ἐπιφύλαξις τοῦ τεχνίτου, γινώσκοντος πᾶν ὅτι ὀφείλει εἰς τόσῳ εὐγενεῖς ὀδύνας, πόσω δὲ εὐφυῆς καὶ ἐκπλήττουσα ἡ τέχνη, ἧτις ἀφῆνει εἰς τὴν φαντασίαν τοῦ θεατοῦ τὴν φροντίδα καὶ τὴν καρτερίαν τῆς ἐξεικονίσεως πράγματος, ὅπερ λεπτὴ γραφὴ δὲν τολμᾷ ὅπως ἐκφράσῃ! Ἐὰν μὲ ἐρωτήσῃτε διὰ ποίων μέσων, διὰ τίνος προνομίου οἱ Ἕλληνες ἀξίως ἐγένοντο οἱ διδάσκαλοι καὶ ὁ τύπος ἡμῶν, οὐδὲν ὀκνῶ ὅπως ἀπαντήσω, ὅτι κατάρθωσαν τοῦτο διὰ τοιούτων περιστροφῶν, φυλάσσοντες πανταχοῦ τοὺς νόμους τῆς φιλολογικῆς σεμνότητος καὶ τὴν ἀναλλοίωτον ἐκείνην εὐσημοσύνην, ἧτις δὲν εἶναι κληροδόμημα ἀποκλειστικὸν μιᾶς μόνης ἐποχῆς, ἐνὸς μόνοῦ τύπου, καὶ ἧτις σχηματίζει τὴν αἰδῶ, ὡς οἷόν τε εἰπεῖν, τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος.

« Ἀνυπόμυμι πολὺ, ὅτι ἡ γλῶσσα μὲ προδίδει καὶ δὲν μοι ἐπιτρέπει, ὅπως καταστήσω ὅσον βούλομαι ἐπαισθητοῦς τοὺς λαμπροτέρους χαρακτήρας τῆς ὠραιότητος τῶν φιλολογίων. Ἐπιτρέψατέ μοι ὅμως ὅπως προσδράμω εἰς τὴν μνήμην ὑμῶν καὶ ὀδηγήσω ὑμᾶς τῇ διανοίᾳ εἰς τὸ Μουσεῖον τῶν ἀρχαιοτήτων, ὅπερ ἡ ἐθνικὴ μεγαλοδωρία κρατεῖ ἀνοικτὸν πρὸς πάντας τοὺς φίλους τῆς τέχνης. Ὅταν διατρέχωμεν τὰς μακρὰς καὶ λαμπρὰς ταύτας στοὰς, τὰς ὑπὸ θεῶν καὶ ἡρώων κατοικουμένας, θεῶν, μὴ ἔχόντων πλέον ναοῦς, ἡρώων ἀπλῶν μόνων ὀνομάτων ἐνδοξῶν καταλειφθέντων καὶ, ἐν τῇ ἐξῶν αὐτῶν καλλονῇ καὶ τῇ ὑπερρφάνῳ ἀκινήσεια των, ἰδόντων ἀδιὰφορος πρὸ αὐτῶν διεληθούσας τόσας γενεάς, ὅταν, θαυμάζοντες, θεώμεθα διαδοχικῶς ὅλα ταῦτα τὰ μάρμαρα, ἅτινα καὶ ὁ χρόνος αὐτὸς σέβεται, ὡν τὰ μὲν φέρουσιν ἐτι πᾶν τὸ ἀνθρώπινον, πᾶν τὸ ἐξηγυρισμένον τοῦ νεαροῦ, τὰ δὲ καταλελοθημένα μαρτυροῦσι τὸ κτηνώδες βαρβάρου τινός, ποῖον τότε αἰσθημα κυριεῖται τὰς ψυχὰς ἡμῶν; Ἐνώπιον τῶν ἀριστουργημάτων τούτων, ὧν ἡ ἀνεπαφὸς τελειότης ἢ τὰ ἐπιδιορθωθέντα λείψανα παρίστανται ἢ πιστοτέρα εἰκῶν τῶν παλαιῶν γραμμάτων, συγκίνησις νέα, καὶ ἀγνωστος ὄλος, καταλαμβάνει ἀνεπιστήτως τὸ πνεῦμα, διὰ τῆς ἀποκαλύψεως τῆς ἀρχαίας αὐτῆς τέχνης, τόσῳ τελείας, δηλονότι τόσῳ εὐγενοῦς, τόσῳ ἀκριβοῦς καὶ τόσῳ μετριοφρονος. Μάτην τὸ εὐμάλακτον μάρμαρον συνετάραξαν τὰ

τολμήματα τοῦ πνεύματος· ἐκάστοτε τοῦτο ἀνεχαιτισθῆ προὐ τῶν ὀριων, ὅσα διεγράψεν ἡ ἰδανικὴ ὠραιότης, ἢ τὴν χεῖρα τοῦ τεχνίτου διευθύνουσα. Αἱ εὐγενεῖς θέσεις τῆς ἰσῆας μεγαλειότητος ἢ τὸ ἀπαλὸν τῆς ἐπιγείου χάριτος οὐδὲν φέρουσι τὸ βεβιασμένον, τὸ ἄτακτον, τὸ ἐκπλήττον. Αἱ ἀρρενωποὶ καὶ γλυκεῖαι καλλοναὶ τῆς ἀρχαίας γλυπτικῆς ἀπαιτοῦσι τὸν θαυμασμὸν, οὐδέποτε ὅμως προκαλοῦσι καὶ τὸ σέβας. Ἐτι δὲ πλέον αἱ ἠθικαὶ ὀδύνας, αἰτινες δὲν ἔχουσιν ὅρια, αἱ φυσικαὶ βάσανοι, αἰτινες φύσει σκοποῦσι τὴν ὕβριν τῆς ὄψεως, πάντοτε φέρουσιν ἐντετυπωμένην τὴν γαλήνην καὶ τὴν ἡσυχίαν, τιμῶσαν ἐξῶχος τὴν ἀνθρώπινον ἀξίαν. Ἡ Νιόβη, ἀπολέσασα ἀλληλοδιαδόχως καὶ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῆς πάντα τὰ τέκνα αὐτῆς, ἐντὸς τῆς ἀθύσσου τῆς μητρικῆς θλίψεως καταβεβουσιμένη, μᾶλλον τὸν σεβασμὸν ἢ τὸν οἰκτον ἡμῶν προκαλεῖ. Καὶ ὁ Δαοκῶν, οὕτινος τὰ ὀστᾶ θραύονται ὑπὸ ἰσχυροτάτων δρακόντων, εἰ καὶ ἐκβάλλει κραυγὰς ὀδύνης, σκεπάζει ὅμως, οὕτως εἰπεῖν, πρὸ τοῦ θεατοῦ τὴν φρίκην τῆς τιμωρίας αὐτοῦ, ὅπως τὴν προσοχὴν αὐτοῦ ἄσπασαν συγκεντρώσῃ εἰς τὸν πατρικὸν τοῦ ἔρωτα καὶ τὴν ἀνδρικήν του ὄλος καρτερίαν.

« Ἡ ζωὴ, ἡ ἀπὸ τῶν ἀκινήτων τούτων μαρμάρων ἐκπνεύουσα, ἢ τὴν ἀνθρώπινον ὄψιν καθωραΐζουσα γαλήνη, ἢ τὴν μορφὴν καὶ τὸ ἦθος τῶν προσώπων ἀπευγενίζουσα εὐθετος δυνάμεις, τὰ τολμήματα τῆς εὐφυῆς, θριαμβεύοντα κατὰ πάσης ἀντιστάσεως τῆς ὕλης, ἢ προσαναξάνουσα τὴν τοῦ θεατοῦ συγκίνησιν συστολῇ, ἧτις ἀφῆνει αὐτῷ τὸν συμπερασμὸν ὅσον τὴν ἐκφρασιν ἀδυνατεῖ αὐτῆ, ὅλαι αἱ λεπταὶ ἰδιότητες τῆς γλυπτικῆς ἀνευρίσκονται φαινότεραι καὶ εὐχρωματιστότεραι ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ποιήσει καὶ δεικνύνται λέγουσαι, καὶ αὐτοῖς τοῖς αἰσθητηρίοις ἡμῶν, ὅτι ἡ τέχνη δὲν εἶναι ἀπομίμησις ἀγροῖκος τῆς φύσεως, ὅτι ἐγένετο μᾶλλον ἵνα ἀνυφοῖ τὰς ψυχὰς ἡμῶν οὐχὶ δὲ ἵνα ἐκπλήττῃ καὶ θαμβοῖ τοὺς ὀφθαλμοῦς. φαίνεται, ὅτι καὶ ἡ ἐποχὴν ἢ φιλολογία εὐρίσκειτο ἐτι εἰς τὰ σπάργανα ἢ Ἑλληνικὴ εὐφυῖα προωρίσθη, ὅπως χαράξῃ ἐν παρδειγμασιν ἀθανάτοις τοὺς χαρακτήρας καὶ τὰ ὅρια τῆς φιλολογικῆς καλλονῆς, καὶ, ὅτι, ὅμοια ἀνάλαματι τοῦ φειδίου, ἐξ ὕλης ἀναλλοιώτου καὶ ἀεφάρτου, πρόκειται αἰωνίως εἰς τὸν θαυμασμὸν τῶν μελλόντων αἰώνων, περιβεβλημένη τὴν μεγαλειότητα τῆς δυνάμεως καὶ τὴν γαλήνην τῆς χάριτος.

« Τοιαῦτα, κύριοι, τὰ πρωτότυπα ταῦτα τέχνης τελείας, ἅτινα θέλοντα ἐμόρφωσαν τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα, καὶ ὀδηγήσαν αὐτὸ ἀπὸ τοσοῦτων αἰώνων ἐν τῇ ὁδῷ τῆς φιλοκαλίας, τῆς εὐαισθησίας καὶ τῆς ἀνθρωπίνου ἠθικῆς. Τὰ συγγράμματα τῶν Ἑλλήνων ἐξύπνησαν τὴν φιλολογικὴν φιλοδοξίαν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ πνεύματος, αὐτὰ ἐβρέψαν καὶ ἐκαλλιέρογσαν αὐτὴν, αὐτὰ κατέστησαν ταύτην τόσῳ ὑψηλὴν καὶ τόσῳ λεπτήν, ὥστε ἡ Ῥώμη ἐφιλονεικήσεν ἴσως τῇ Ἑλλάδι τὸ ἄλλογ τῆς ποιήσεως καὶ τῆς εὐγλωττίας. Τὰ συγγράμματα τῶν Ἑλλήνων ἐξύπνησαν τὸν κοιμώμενον κατὰ τὸν μεσαιῶνα ἀνθρώ-

πινον λόγον καὶ, μετὰ τὴν ἀναγέννησιν, ἐχαιρετήθησαν διὰ τόσου θαυμασμοῦ παρά πάντων. Τὰ συγγράμματα τῶν Ἑλλήνων ἐδημιούργησαν τὰ θέλητρον τοῦ ΙΖ'. αἰῶνος καὶ τόσας ἐνεφύσησαν ἀρετὰς εἰς τοὺς ποιητὰς ἡμῶν, ὥστε τὸ ἐφ' ἑαυτοῖς κατέστησαν οὗτοι οἱ διαιτηταὶ τῆς φιλοκαλίας καὶ τῆς κομψότητος ἐν Εὐρώπῃ. Μάτην δὲ ἡ ἐποχὴ ἡμῶν, δικαίως χαιρούσα ἐπὶ τοῖς θαυμασίοις τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς βιομηχανίας, πιστεύει, ὅτι ἦλθεν ὁ καιρὸς, ὅπως τυφλώτῃ εἰς τὰς ἀνωφελεῖς ταύτας τελειότητας, αἰτινες ἠδονὴν τὸ πλεῖστον ἐνίοτε δὲ καὶ σοφίαν ἐκφέρουσι. Μάτην νεωτερισταί, ἀνακινήσαντες ἐπὶ τῆς αἰωνίῳ νεότητι τῶν ἀριστουργημάτων τούτων, ζητοῦσιν ἴσως ἵνα παραπέμψωσι ταῦτα εἰς τὴν ἀρχαιότητά των, ὅπως ἐκφυγῶσι κεραιθολὴν δυσχεραίνουσαν τὸν κόμπον αὐτῶν. Μάτην εἰκονοκλάσται νέοι, ἀλλ' ἀθῶοι, ἐξαπατῶμενοι ὑπὸ ζήλου, ἂν ἐκρινον θρησκευτικόν, ἐσχάτως ἀπειραβήσαν ν' ἀπαγορεύσωσιν ἡμῖν τὴν σπουδὴν τῆς ἀρχαίας τέχνης. Σήμερον πλέον ἢ ποτε ἄλλοτε χρεῖαν ἔχομεν, ὅπως ἀνυψώσωμεν τὸ πνεῦμα καὶ τὴν καρδίαν ἡμῶν διὰ τοῦ θαυμασμοῦ τῆς ἰδανικῆς ταύτης τέχνης, ἧς ἡ λάμψις ἀκτινοβολεῖ ἐπὶ τοῦ κόσμου καὶ ἀπὸ τριγυλίῶν ἐτῶν καθαρίζει καὶ διυλιζει τὴν διάνοιαν, σήμερον, ὅτε ἡ φιλολογία ἡμῶν, ἀνατρέπουσα πάντας τοὺς φραγμοὺς τῆς φιλοκαλίας, ἀπειλεῖ καὶ τὰ χαρακώματα αὐτῆς τῆς ἠθικῆς. Μήποτε πρὸς Θεοῦ, ὅτι συνοδὸς στεῖρων πνευμάτων, ἀξίῳ τὴν σύγχρονον φιλολογίαν ἐκζητοῦσαν πανταχοῦ τὴν ὀλεθρίαν ἠδονὴν τῆς ἀνηθικότητος. Ἐπάρχουσιν ἐτι περὶ ἡμᾶς συγγραφεῖς γενναῖοι, ψυχαὶ ἐπίλεκτοι, πνεύματα παρθένα, ἅτινα οὐ μόνον τὴν Γαλλίαν δοξάζουσιν ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα τιμῶσι καὶ παρέχουσι πᾶσι τοῖς φίλοις τῶν γραμμάτων τὴν ἐλπίδα, ὅτι τροπαιοῦχος ἐπὶ τέλους δὲν ἀποκαθίσταται ἡ ἀπειλοῦσα ἡμᾶς φιλολογικὴ βαρβαρότης. Ἐὰν ὅμως σπουδάσωμεν τὴν ἐφήμερον ὄρεξιν, ἐὰν ἐρευνήσωμεν τὰς ἀπὸ χειρὸς εἰς χεῖρα περιφερομένας βίβλους, δὲν αἰσθανόμεθα ἄρα γε αἰσθημα φόβου καὶ λύπης; Ἐντὸς τῶν ἐπιεικῶν τούτων βιβλίων ἢ πρόθεσις ἐνίοτε ὑπάρχει τιμία, ἢ τέχνη ὅμως εἶναι διεφθαρμένη. Ἡ φιλολογία ζητεῖ πανταχοῦ τὴν συγκίνησιν καὶ βεβαίως τί τούτου ἐμπρεπωδέστερον; Ἄγνοσε ὁ μὲν σήμερον καὶ τὴν ἐκλογὴν καὶ τὸν καθαρισμόν αὐτῆς. Μὴ δυναμένη νὰ ἀναβῇ μέχρι τῶν γαληνιαίων καλλονῶν τῆς ἰδανικῆς ὠραιότητος, ἀπεφάσισεν, ὅπως φανῇ νέα, ἵνα ἐκτείνῃ εἰς τὸ ἀπειροντῆς ἀσχημίας τὸν κύκλον. Ἀνακαλύπτει οὕτω ἐντὸς τοῦ βαρβάρου τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς πᾶθῃ ἀγνωστα, ἱκανὰ πρὸς ἐξαψιν καὶ τοῦ ἀτρομητοτάτου ἀναγνώστου. Χαιρούσα δημιουργεῖ, ἐν ταῖς παραδόξοις ὄλος πλάσμασιν αὐτῆς, πλεῖστα πρόσωπα χυμαιρῶνικὰ, ἅτινα, ὅσα καὶ ἂν ὦσι φαντασιώδη, δὲν φέρουσιν ὅμως τὴν εὐκόλως ἀποδιδόμενῃ αὐτοῖς ἀρετὴν, τοῦ εἶναι καλλιόνα ἡμῶν. Ἐχομεν δ' οὕτω ἐνώπιον ἡμῶν φιλολογίαν χεῖρονα τῆς κοινωνίας ἐν τῇ ζῶμεν. Μέχρι τούτου δὲ κατηντήσαμεν σήμερον, ὥστε ἀναγνώστης,

φέρων ἐν ἑαυτῷ αἰσθημα τιμῆς καὶ ἐκ περιεργείας ἢ ὅπως ἀκολούθησεν τὴν νοητικὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐποχῆς του, διατρέγων τὰ μᾶλλον ἐπιζήτητα τῶν συγγραμμάτων τῶν ἡμερῶν ἡμῶν, ὑποχρεοῦται ὅπως κλεισθῆ καὶ κρύψῃ τὰ βιβλία του. Καὶ τίνας ἔνεκα τοῦτο; Διότι ἐνορμον μυστικὸν προειδοποιεῖ αὐτῷ, ὅτι τὰ βιβλία ταῦτα, καὶ ὅτε ἀξιοῦσιν ἐν μέρει ἢ θικὴν τινα καλλονὴν, ἐκπλήττοντα ἀκαταπαύτως τὸν ἀνθρώπινον λόγον διὰ δημιουργημάτων ξένων ὄλων, κλονοῦντα τὴν φαντασίαν διὰ εἰκόνων ἀπιθάνων, ἀνακυβάντα λεληθῶτος πᾶν τὸ ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ καρδίᾳ βορβορώδες, διαγέουσι πανταχοῦ τὴν χειριστὴν, τὴν ἐκινυδυνωδεστάτην διασφορὰν, τὴν διασφορὰν, ἣν δὲν διακρίνει τις. Ἄς σκεφθῶμεν, Κύριοι, ὅτι ὑπάρχουσι μυστικά μὲν, ἀλλὰ στεναὶ αἱ σχέσεις τῆς ὁρεξίως πρὸς τὴν ἠθικὴν. Ἡ διασφορὰ ἀπὸ τῆς καρδίας ἀναβαίνει εἰς τὴν διάνοιαν, ἐπίσης ὅμως καὶ ἀπὸ τῆς διανοίας καταβαίνει εἰς τὴν καρδίαν. Πᾶσαι τοῦ ἀνθρώπου αἱ ιδιότητες εἰσὶν ἀλληλέγγυοι καὶ τὸ κακὸν εἰσέρχεται εἰς τὴν ψυχὴν διὰ τε τῆς φαντασίας καὶ τῶν αἰσθημάτων. Οὐχὶ λοιπὸν ἐξ ἀπλῆς προτιμήσεως φιλολογικῆς, οὐχὶ ἐκ ματαίας ὄλων περιεργείας τῶν ἀρχαίων πραγμάτων οἱ ἐγκριτότεροι νόες ὄλων τῶν αἰώνων ἐσύττησαν τὴν σπουδὴν τῶν ἀρχαίων γραμμάτων. Γινώσκουσι καλῶς, ὅτι εἰς τὰς διανοίας καὶ εὐεργετικὰς αὐτὰς πηγὰς εὐρηται καὶ φυλάσσεται ἡ υγεία τῆς ψυχῆς, διότι δὲν ἀγνοοῦσιν, ὅτι τὸ ὠραῖον γεννᾷ τὴν ὁρεξίν τοῦ ἀγαθοῦ, ὅτι ὁ ἀγαθὸς νοῦς ἀναρρῶνυει τὴν καρδίαν, ὅτι ἡ φαντασία ἐκζητεῖ εἰς τὴν ἀρετὴν τοὺς καθαρωτέρους τῶν χαρακτήρων αὐτῆς, ἐν ἐνὶ λόγῳ, ὅτι ἡ αἰσθητικὴ εἶναι ἡ λυδία λίθος τῆς ἠθικῆς, καὶ τὸ ἱρεκτικὸν δευτέρα τις συνείδησις. »

Ε.

Μακαρίσωμεν ἐφάπαξ ἔτι τὰς σκιὰς τῶν προγόνων ἡμῶν, κλίνωμεν δὲ ὡς ὑπὲρ ποτε τὸ γόνυ ἐνώπιον τοῦ μεγαλείου αὐτῶν! Οὗτοι παρὰ τῶν ξένων κρίνονται χαρακώματα ἀπόρητα κατὰ τῶν ἐπιθέσεων τῆς διασφορᾶς τῶν σημερινῶν χρόνων καὶ βάλσαμον προλαμῶνον τὴν κοινωνικὴν σήψιν. Ὅποιανὸς μὲν ἀξίαν φέρουσι δι' ἡμᾶς, μὴ εὐρισκομένους εἰσέτι εἰς τοιαύτην κατάστασιν; ἀξίαν ἀνεκτίμητον! Νῆπιος εἰς τὴν πολιτικὴν ζῶν, μορφούμενος εἰς πολιτείαν καὶ εἰς ἔθνος, τὸν τύπον καὶ τὰς ἀρχὰς ἡμῶν ἐκζητήσωμεν εἰς τὰ ἀθάνατα κειμήλια τῶν προγόνων ἡμῶν, διότι ἐντὸς αὐτῶν εὐρισκόμενοι ὅτι εἰς οὐδενὸς ἄλλου ἔθνος βίβλους ἀπαντᾶται. Νῆ στρέφωμεν δὲ πρὸς τὸν πολιτισμὸν τῶν ἄλλων, εἰμὴ ὅπως διδαχθῶμεν ἐκ τῆς παρακμῆς καὶ τῆς ἠθικῆς πτωχείας αὐτῶν, ἐφ' ἣν οἱ πλείστοι σημερινὸν γελῶσι, δικαιούντες τὸν Ἰουδηνάλιον εἰπόντα.

Nil habet infelix paupertas durtius in se
Quam quod ridiculos homines facit. . . .

Ἐὰν τὴν καρδίαν καὶ τὴν κεφαλὴν διατηρήσωμεν

ἀκμαίαν καὶ ἄτρωτον, καὶ χεῖρας καὶ πόδας ἀπολέσαντες τυχόν, οὐδὲ ὑπὸ μαρτυροῦ, οὐδὲ ὑπὸ θανάτου ἀπειλούμεθα. Ταύτης ὅμως διασφορῆς καὶ ἐκείνης ἐκτοπουμένης, βίον βιοῦμεν ἀδύνατον, καὶ μαινομένου τὴν ῥώμην περιβεβλημένοι, θέλομεν αἰσθανθῆ ἑαυτοὺς ἐκπίπτοντας καὶ καταρρέοντας, καθ' ἣν σιγμὴν πιστεύσωμεν ἡμᾶς μᾶλλον σφριγῶντας καὶ ἱκανοὺς, ὅπως παλαίσωμεν πρὸς πάντας, πρὸς τὸν θεὸν, πρὸς τὴν ἠθικὴν, πρὸς πάντα νόμον καὶ πρὸς πᾶσαν δικαιοσύνην.

Προφυλαχθῶμεν λοιπὸν ἀπὸ τῆς συναφείας πρὸς πολιτισμὸν, ὅποιον οἱ σοφοὶ τῆς Εὐρώπης ἀπεικονίζουσι, καὶ μὴ ζητῶμεν εἰς βρώματα, ἐπε εἰκόνητα ἀσθένειαν, τὴν τροφὴν ἡμῶν, ἡμεῖς ἔχοντες τραπέζαν θρέψασαν τοὺς Πατέρας τῶν Πατέρων ἡμῶν καὶ ζῶντας διασώσασαν ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ἐπηρείας τοσούτων καὶ τοιοούτων δεινῶν.

T. I. Φ.

ΠΕΡΙ ΠΤΗΝΩΝ ΤΙΝΩΝ.

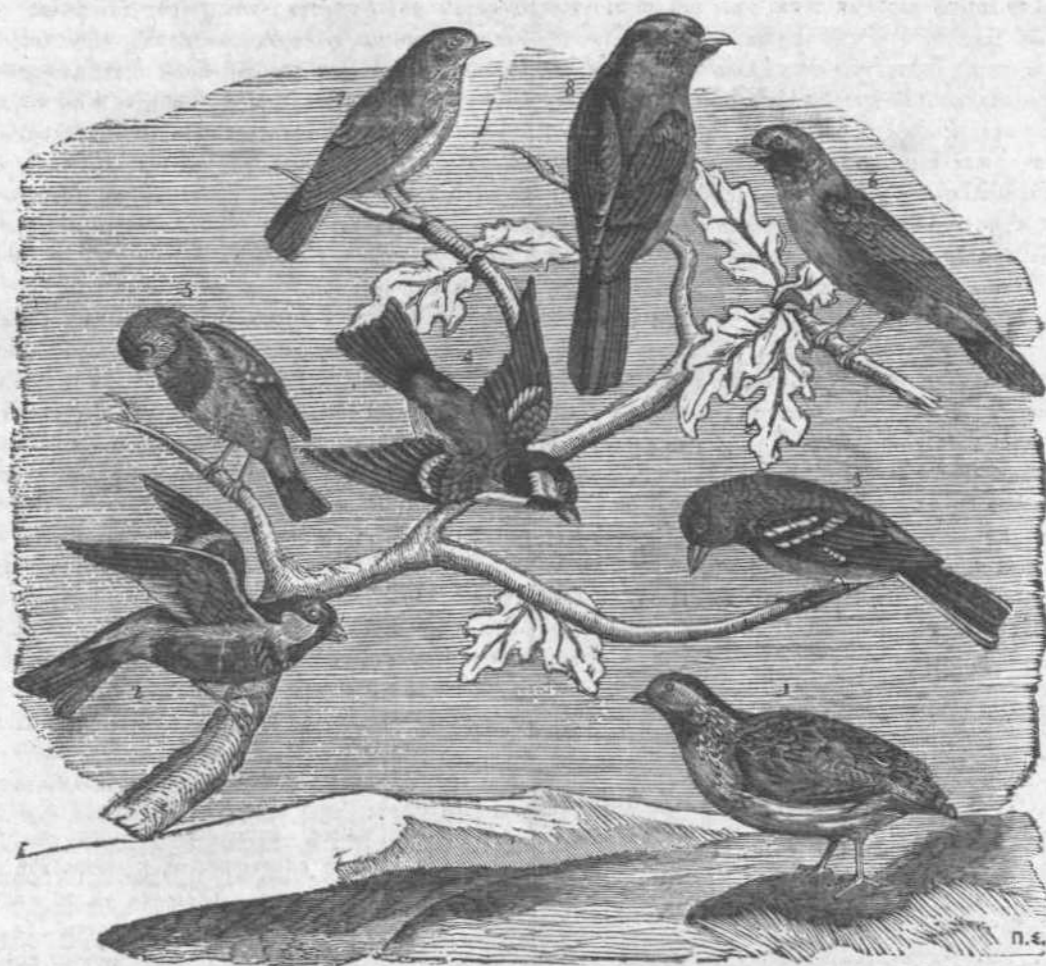
Σοφὸς τις Γάλλος, ἀσχολούμενος ἰδίως εἰς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας, ἐπεχείρησε νὰ πληροφορηθῆ πόσον κοιμῶνται τὰ πτηνά. Ἀλλὰ διὰ νὰ τὸ κατορθώσῃ, καθυπέβαλεν ἑαυτὸν ἐπὶ τριάκοντα ἔτη εἰς ἰδιαιτέραν τινὰ διαίταν, τὴν ὅποιαν κτηνὸν πολλοὶ μὲν νὰ ὀνομάσωσι παράδοξον, ἀλλόκοτον, ἐκκεντρον, ἐγὼ ὅμως ἀποκαλῶ ἐπιστημονικὴν, διότι διὰ μόνης τῆς ἐπιμονῆς εἰς ἀνεύρεσιν τῆς ἀληθείας τελειοποιούνται αἱ ἐπιστήμαι.

Ἐπὶ τοιαύτην λοιπὸν ἔτη, τὸ ἔαρ καὶ τὸ θέρος, ἐκοιμάτο ἀμεταβέτως τὴν ἐσθλοὴν ὥραν τῆς ἑσπέρας, καὶ ἠγείρετο τὸ μεσονύκτιον διὰ νὰ παρασταθῆ εἰς τὴν ἔγερσιν τῶν πολυαριθμῶν πτηνῶν τοῦ κήπου του. Σημειωτέον δὲ ὅτι μετὰ μεγίστης ὑπομνήσεως εἶχε κατορθώσει νὰ μάθῃ τὰς συνηθείας των, καὶ νὰ ἐκτιθασσέσῃ μάλιστα τὰ μᾶλλον ἀγρία, περιποιοῦμενος, καὶ τρέφων, καὶ φιλοφρονῶν αὐτά. Ἐπὶ τοσούτου δὲ ἐξωκειώθη μετ' αὐτῶν, ὥστε τὰ ἐπεσκέπτετο ἐντὸς τῶν φωλεῶν των, ἠγγίξε τὰ ὠὰ καὶ τοὺς νεοσσούς των, καὶ ἐδέχετο τὰς ἐπισκέψεις των.

Διὰ τοῦ τρόπου τούτου ὁ σοφὸς Γάλλος ἐπληροφόρηθῆ τὴν ὥραν καθ' ἣν ἐγείρετο ἕκαστον πτηνόν.

Κατὰ τὰς παρατηρήσεις εἰς ἃς ἐπεδόθη ἀπὸ τῆς 1 (13) Μαΐου μέχρι τῆς 6 (18) Ἰουλίου 1846, τὰ ὀκτὼ εἶδη τῶν πτηνῶν ἅτινα παριστάνει ἡ παρούσα εἰκὼν ἐξεγείρονται ὡς ἑξῆς:

1. Ὁ Ὄρτυξ, ἀπὸ τῆς δευτέρας καὶ ἡμισείας μέχρι τῆς τρίτης ὥρας.
2. Τὸ Στρουθίον, ἀπὸ τῆς πέμπτης μέχρι τῆς πέμπτης καὶ ἡμισείας.

Πτηνά.

3. Ἡ Σπίζα, ἀπὸ τῆς μιᾶς μέχρι τῆς μιᾶς καὶ ἡμισείας.
 4. Ὁ Μελισσοφάγος, ἀπὸ τῆς πέμπτης μέχρι τῆς πέμπτης καὶ ἡμισείας.
 5. Ἡ Ὑπολαῖς, ἀπὸ τῆς δευτέρας μέχρι τῆς τρίτης.
 6. Ἡ Πυραλίς, ἀπὸ τῆς τρίτης μέχρι τῆς τρίτης καὶ ἡμισείας.
 7. Ὁ Τρόχιλος, τὴν τετάρτην ὥραν.
 8. Ὁ Κόσσυφος, ἀπὸ τῆς τρίτης καὶ ἡμισείας μέχρι τῆς τετάρτης.
- Ἡ σπίζα λοιπὸν ἐγείρεται πρωϊαίτερον, τὸ δὲ στρουθίον καὶ ὁ μελισσοφάγος βραδύτερον ὄλων τῶν ἄλλων ἐπὶ τὰ πτηνῶν τῆς ἐπίστευεν ὅτι τὸ πειναλέον καὶ κλεπτικὸν στρουθίον εἶναι τοσούτω ὀκνηρόν;
- Καθὰ ὅμως μανθάνομεν παρὰ τοῦ σοφοῦ ὀρνιθολόγου, ὁ γενικὸς οὗτος κανὼν ἔχει καὶ ἐξαιρέσεις: δηλαδή, πολλάκις τὰ ἀνωτέρω πτηνά ἐγείρονται πρὸ τῆς ὀρισμένης ὥρας. Πόθεν ἄρα τοῦτο; ἰδοὺ τί λέγει ὁ παρατηρητής:
- « Τὴν 4 (16) Ἰουνίου 1846 ἡ ὑπολαῖς καὶ ὁ κόσσυφος ἤρχισαν νὰ κηλαδῶσι περὶ τὴν δευτέραν ὥραν καὶ ἡμισείαν τῆς αὐγῆς. Ἀπορήσας διὰ τὸ ἔκτακτον τοῦτο, ἐπεσκέφθην τὰς φωλεὰς των, καὶ εἶδον τοὺς νεοσσούς αὐτῶν ἐξελθόντας τῶν ὠν. Ὑπέβησα λοι-

πὸν κατὰ πρῶτον ὅτι διηρμήνευον οὕτω τὴν πατρικὴν καὶ μητρικὴν χαρὰν των· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐπίστην ὅτι ἐλανθανόμην: διότι παρετήρησα ὅτι τὰ πτηνά ταῦτα ἐξηγείροντο μίαν καὶ ἡμισείαν ὥραν πρὸ τῆς συνήθους διὰ νὰ θρέψωσι τὴν νέαν των οἰκογένειαν. Τὰ ἔβλεπον τῇ βοήθειᾳ τοῦ φωτός τῆς σελήνης, ἀναζητοῦντα ἔντομα καὶ ἄλλην τροφὴν διὰ τοὺς νεοσσούς των. »

Τὴν 26 Ἰουνίου ὁ σοφὸς ὀρνιθολόγος παρετήρησε τὸ αὐτὸ καὶ διὰ τὸν ὄρτυγα.

Ἄς θαυμάσωμεν τὸ θαυμάσιον τῶν ἐνορμον τῶν πτηνῶν τούτων, ἅτινα θυσιάζουσι τὴν ἰδίαν ἀναπαυσιν εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς οἰκογενείας των καὶ χάριν τῶν μικρῶν αὐτῶν νεοσσῶν, καὶ ἃς μνηθῶμεν ὄλοι τὸ θεῖον τοῦτο παράδειγμα!

Ἐνίοτε δὲ ἐξεγείρονται καὶ πρὸ τῆς ὥρας ἀπατώμενα: ὑπολαῖς τις ἤρχισε νὰ κηλαδῆ ἡμισείαν ὥραν μετὰ τὸ μεσονύκτιον, ἐκλαβούσα τὴν λάμψιν φανοῦ κειμένου παρὰ τὸ παραθυρὸν ἀντὶ τῆς λάμψεως τοῦ ἡλίου. Ἐννοήσασα ὅμως τὴν ἀπάτην τῆς ἐκοιμήθη ἐκ νέου.

Γνωστὸν προσέτι εἰς ὄλους ἡμᾶς ὅτι οἱ ἐντὸς κλωβῶν κόσσυφοι κηλαδοῦσι καὶ κατὰ πᾶσαν ὥραν τῆς νυκτὸς ἅμα ἰδόντες φῶς. Ἀνταποκρίνονται δὲ πολλάκις καὶ οἱ ἐκτὸς κλωβῶν, οὐχὶ ὡς βλέποντες φῶς,

ἀλλὰ παραπυρόμενοι ὑπὸ τοῦ κελαδήματος τῶν πρώτων.

Περὶ τῆς ἀηδόνος ὁ Γάλλος ὀρνιθολόγος οὐδὲν λέγει· ἴσως διότι πάντες γνωρίζομεν ὅτι ἡ ἐξαιτία αὐτῆ μελωδὸς ἀρχίζει νὰ κελαδῆ ὅταν κοιμηθῶσι τὰ ἄλλα πτηνὰ καὶ ἐρόσον ἢ θήλεια ἐπώζει, διὰ νὰ τέρψῃ αὐτὴν καὶ νὰ τὴν ἀνακουφίσῃ, οὕτως εἰπεῖν, ἀπὸ τῶν κόπων τῆς ἀλλ' ἅμα γενομένης τῆς ἐκκολάφσεως, τὸ κελάδημα παύει, διότι τὴν ὄραν καθ' ἣν διεσκορπίζοντο πανταχοῦ αἱ μελωδικαὶ τροφαὶ τῶν, ἀναλίσκουσι καὶ πατὴρ καὶ μήτηρ εἰς ἀναζήτησιν τροφῆς διὰ τὰ μικρὰ τῶν.

Ὁ δὲ Αἰλιανὸς ἰδοὺ τί λέγει περὶ τοῦ ὕπνου τῶν ἀηδόνων·

« Λέγει· Ἡσίοδος, τὴν ἀηδόνα μόνην ὀρνίθων ἀμελεῖν ὕπνου, καὶ διὰ τέλους ἀγρυπνεῖν. Τὴν δὲ » χελιδόνα οὐτε εἰς τὸ παντελὲς ἀγρυπνεῖν, καὶ ταύτην δ' ἀπολωλεκέναι τοῦ ὕπνου τὸ ἥμισυ. Τιμωρίαν » δὲ ἄρα ταύτην ἐκτίνουσι διὰ τὸ πάθος, τὸ ἐν » Θράκῃ κατατολμηθὲν, τὸ εἰς τὸ δεῖπνον ἐκεῖνο » τὸ ἀθεσμον. »

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΥΨΗΛΟΤΕΡΩΝ ΤΗΣ ΓΗΣ ΟΡΕΩΝ

καὶ ἄλλων θέσεων.

Τὸ ὑψηλότερον πάντων τῶν ὀρέων τῆς γῆς εἶναι τὸ ἐν Θιβέτῳ τῆς Ἀσίας Τσαμουλάριον τῆς Χιμαλαίας, ὅπερ ὑπέρκειται 8,579 γαλλικὰ μέτρα τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, ὑπερβαῖνον σχεδὸν τετρακτὰς τὸ ὑψηλότερον τῆς Ἑλλάδος ὄρος, ἦτοι τὸν Ταύγετον, ἐξέχοντα μόλις 2,409 μέτρα. Τούτῳ ἔκρονται τρία ἕτερα ὄρη τῆς Ἀσίας πρὶν ἢ καταβῶμεν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὑψηλότερου τῆς Ἀμερικῆς ὄρους, δηλαδή τὴν τοῦ Χαῦαμβίου ἔχοντος 7,695 μέτρων ὕψος. Μετὰ τοῦτο ὡσαύτως, εἰκοσιτέσσαρα ὄρη τῆς Ἀσίας καὶ δεκαοκτὼ τῆς Ἀμερικῆς πρὶν ἢ καταβῶμεν εἰς τὸ ὑψηλότερον τῆς Εὐρώπης ὄρος, δηλαδή εἰς τὸ ἐν Πεδεμοντιῳ Λευκὸν ὄρος τῶν Ἀλπεων, ὅπερ ὑπέρκειται 4,797 μέτρα τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης. Τούτῳ προσέτι ἔπονται ἕτερα ἑννέα ὄρη, ἐν εἰς τὴν Ἀσίαν, ἐξ εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ δύο εἰς τὴν Εὐρώπην πρὶν ἢ καταβῶμεν εἰς τὸ ὑψηλότερον τῆς Ἀφρικῆς ὄρος, τὸ ἐν Ἀβυσσινίᾳ Γεεσθ, ὃ μόλις ὑπέρκειται 4,588 μέτρα τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης.

Τὸ ὑψηλότερον τῶν πυριπνοῶν τῆς γῆς ὀρέων εἶναι τὸ ἐν Ἀμερικῇ Ἀντίσανον ἀναβαῖνον εἰς 7,315 μέτρα, ἐνῶ ἡ Αἰτίνα τῆς Σικελίας φθάνει μόλις εἰς ὕψος 3,337, καὶ τὸ ἐν Ἀσίᾳ Ἀβατσγὰ εἰς 2,923. Ἐν δὲ τῇ Ἀφρικῇ τὸ ὑψηλότερον τῶν πυριπνοῶν ὀρέων εὐρίσκειται ἐν τῇ Βορβοονείῳ νήσῳ ἔχον ὕψος 2,310 μέτρα.

Τὰ ὑψηλότερα τῶν κατωκημένων τῆς ὑψηλοῦ μερῶν ἀπαντῶνται ἐν Ἀμερικῇ καὶ Ἀσίᾳ, μεταξὺ δὲ τούτων ὑψηλότερον πάντων ἐστὶν ἡ ἐν Ἀσίᾳ κώμη Λάδα, ὡς κειμένη εἰς ὕψος 4,786 μέτρων ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης· ταύτῃ δὲ ἔπεται τὸ ἐξ αὐτοχθόνων οἰκούμενον χωρίον τῆς Ἀμερικῆς Τάκορα, ὃ κεῖται εἰς ὕψος 4,344 μέτρα. Τούτῳ δὲ πάλιν ἀκολουθοῦσι δεκά ἕτερα πολίχνια καὶ πόλεις πρὶν ἢ καταβῶμεν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς ἐν Ἀγίῳ Βερνάδῳ μόνῃς, τῆς ἀνψυομένης 2,491 μέτρα ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, καὶ ἦτις εἶναι τὸ ὑψηλότερον τῶν κατωκημένων τῆς Εὐρώπης μερῶν. Τὸ δὲ ὑψηλότερον τῶν τῆς Εὐρώπης εἶναι τὸ κατὰ τὰς παραθαλασσίους Ἀλπεὶς χωρίον τοῦ Ἀγίου Βεράνου, κειμένον εἰς ὕψος 2,040 μέτρων. Ἐκ δὲ τῶν διασήμων τῆς Εὐρώπης πόλεων ἡ Μαδρίτη κεῖται εἰς ὑψηλότεραν πάντων θέσιν, ὡς ὑπερέχουσα 608 μέτρα τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης.

Σημειωτέον δὲ ὅτι ὁ ἐν Ἀγκομάρτῃ ταχυδρομικὸς σταθμὸς ἐδρεύει εἰς ὕψος 4,792 μέτρων, καὶ ὁ ἐν Ἀπὼ σταθμὸς εἰς ὕψος 4,376 μέτρων ἀλλὰ δὲν διαμένει ἐκεῖ ἢ ἐπὶ τινος μόνου μῆνας τοῦ ἔτους.

Τὸ εἰς ὑψηλότεραν θέσιν πάντων τῶν τῆς ὑψηλοῦ φρουρίων εἶναι τὸ ἐν Ἀσίᾳ Σχελειούρ, ὃ κεῖται εἰς ὕψος 3,171 μέτρων.

Ὁ ἐξ ὑψηλοτέρας θέσεως καταρρέων πάντων τῶν τῆς γῆς καταρράκτων, εἶναι ὁ ἐν Πυρηνναίῳ λεγόμενος Καταρράκτης τοῦ Γαβαρνίου, ὅστις καταπίπτει ἐξ ὕψους 411 μέτρων, ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, καὶ 1,300 ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης. Τούτῳ δὲ ἔπονται ἕτεροι τέσσαρες ἐν Εὐρώπῃ καταρράκται πρὶν ἢ καταβῶμεν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ἐξ ἧς καταπίπτει ὁ ὑψηλότερος τῆς Ἀμερικῆς καταρράκτης, δηλονότι ὁ τοῦ Τυκουενδάμα οὗ τὸ ὕψος μόλις φθάνει εἰς 175 μέτρα ἀπὸ τοῦ ἐδάφους τῆς γῆς. Ὁ δὲ Νεῖλος καταπίπτει ἐξ ὕψους δύο μόνον μέτρων.

Ἡ εἰς ὑψηλότεραν τῆς ὑψηλοῦ θέσιν κειμένη λίμνη εἶναι ἡ ἐν Ἀσίᾳ γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα Μανσοροβάρ, 4,421 μέτρα ἀπέχουσα ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης.

Τὸ ὑψηλότερον μέρος καθ' ὃ ἀπαντῶνται λειχῆνες εἶναι 5,458, δένδρα δὲ 4,000 μέτρα ἀπὸ τῆς θαλάσσης.

Τὸ μέγιστον ὕψος τῶν θέσεων ἐν αἷς μέχρι τοῦδε εὐρέθησαν λείψανα ὄρυκτων ὄστρακοδέρμων, εἶναι 4,500 ὡς ἔγγιστα μέτρων ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης.

Τὸ ὑψηλότερον δὲ μέρος ἐφ' ὃ μέχρι τοῦδε ἠδυνήθησαν νὰ ἀναβῶσιν αἱ περιηγηταί, εἶναι ἡ θέσις τοῦ ἐν Ἀμερικῇ ὄρους Χιμποράτσου ὅπου ἔφθασεν ὁ περιηγητὴς Ἰμبوλλδος, δηλ. εἰς ὕψος 5,914 μέτρων, ὃ ἐστὶ μέχρι σχεδὸν τῆς κορυφῆς αὐτοῦ ἦτις κεῖται 5,955 μέτρα ἄνωθεν τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης.

Ἡ ὑψηλότερα τῶν ἐπὶ ὀρέων ἀπαντωμένων διόδων ἐστὶν ἡ ἐπὶ τοῦ ἐν Ἀμερικῇ ὄρους Λίσκα-Κασάδα, ἦτις εὐρίσκειται εἰς ὕψος 3,671 μέτρων ἀπὸ

τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, καὶ 1,162 ὑπὸ τὴν κορυφῆν τοῦ αὐτοῦ ὄρους.

Τὸ μεγαλύτερον ἐν τῇ ἀτμοσφαιρᾷ ὕψος εἰς ὃ ἠδυνήθησαν νὰ ἀναβῶσι μέχρι τοῦδε οἱ ἀεροναῦται διὰ τῆς ἀεροστατικῆς μηχανῆς εἶναι 8,266 μέτρων, ὅπου ἔφθασεν ὁ Ἰταλὸς ἀστρονόμος Βρισόκης, ἦτοι μέχρι σχεδὸν τῆς κορυφῆς τοῦ ὑψηλοτέρου τῆς ὑψηλοῦ ὄρους.

Ἐκ δὲ τῶν ἀνθρωπίνων οἰκοδομῶν ἡ ὑψηλότερα πασῶν εἶναι ἡ μεγάλη Αἰγυπτία πυραμῖς, ἦτις φθάσει εἰς ὕψος 146 μέτρων ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους, ἦτοι 32 μόνον μέτρα ὀλιγώτερον ἢ ὅσον ὑπερέχει ὁ Παρθενὸν τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης.

Ὁ δὲ πύργος τοῦ Στρασβούργου Μύνστερος κολοῦμενος ἔχει ὕψος 142 μέτρων· τὸ κωδωνοστάσιον τοῦ ἐν Βιέννῃ τῆς Αὐστρίας ἀγ. Στεφάνου 138· ὁ θόλος τοῦ ἐν Ρώμῃ ἀγ. Πέτρου, 132· τὸ κωδωνοστάσιον τοῦ ἐν Ἀμβούργῳ ἀγ. Μιχαὴλ, 130· ἡ ἐν Ἀμβέρσῃ ἐκκλησία, 120· τὸ κωδωνοστάσιον τοῦ ἐν Ἀμβούργῳ ἀγ. Πέτρου, 119· τὸ κωδωνοστάσιον τοῦ ἐν Λονδίῳ ἀγ. Παύλου, 110· ἡ μητρόπολις τῶν Μεδιολάων, 109· ὁ ἐν Βονωνίᾳ πύργος τῶν ὀνίσκων (Torre delli asinelli) 107· τὸ κατάστημα τῶν ἐν Παρισίοις ἀπομάχων συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ ὀβελοῦ (fleche) 105· καὶ τὸ ἐν Παρισίοις Πάνθεον 79 μέτρων.

Ὁ δὲ ἰστὸς τῶν τρικρότων πλοίων φθάνει τὸ πολὺ εἰς 70—75 μέτρων ἀπὸ τῆς τροπιδος.

I. ΔΕ-ΚΙΓ'ΑΛΛΑΣ.

ΠΕΡΙ ΚΕΡΚΟΦΩΡΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ.

Ἐν τῷ φυλλαδίῳ τῆς 1 Νοεμβρίου τοῦ παρελθόντος ἔτους ἐδημοσιεύσαμεν ἄρθρον, ἐξ οὗ συνήγετο ὅτι εὐρίσκονται ἐν Ἀφρικῇ ἀνθρώποι κερκοφόροι ἀλλ' ἐπειδὴ ἄλλος τις, περιηγηθεὶς κατὰ τὸ μέρος τοῦτο τοῦ κόσμου, ἀναίρει τὴν ὑπαρξίν αὐτῶν, καταχωρίζομεν ἐνταῦθα καὶ τούτου τὴν διατριβὴν, ὡς καὶ εἰκόνα παριστῶσαν τὸ ἔνδυμα, τὸ ὅποιον φαίνεται ὅτι ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸ νὰ πιστευθῇ ἡ ὑπαρξίς των.

« Κίριε!

» Πολλὰ ἐφημερίδες ὠμίλησαν ἐσχάτως περὶ ἀνθρώπων κερκοφόρων ἀξιοῦσαι ὅτι ἀποτελοῦσι φυλὴν ὀλόκληρον ἡ Ἰατρικὴ Γαλλία, ὁ Στρατιώτης, ὁ Τύπος, ὁ Αἰὼν, καὶ οὐκ ὀλίγα ἄλλα περιοδικὰ φύλλα ἐπραγματεύθησαν περὶ τοῦ θέματος τούτου.

Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἐγὼ αὐτὸς ἐπισκέφθην τοὺς Ἀφρικανούς λαοὺς περὶ ὧν γίνεται λόγος, φρονῶ καλὸν νὰ διακοινώσω τί ἶδον, καθόσον μάλιστα ὑποθέτω ὅτι διὰ τούτου θέλουσιν ἐξηγηθῆ αἱ μεταξὺ τῶν διηγήσεων ἀντιφάσεις.

» Ἡ Ἰατρικὴ Γαλλία ἐδημοσίευσεν τὴν 1 (13) Σεπτεμβρίου τὴν εἰκόνα ἀνθρώπου κερκοφόρου τὸν ὅποιον λέγει ὅτι ἶδεν εἰς τὴν Μέκαν ὁ Κ. Κουρέ. Καὶ δὲν διαφιλονεικῶ μὲν τὴν ὑπαρξίν τοῦ ἀνθρώπου τούτου, διότι καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς Παρισίους ἴδοντες Γάλλους κερκοφόρους, πολλὰκις δὲ καὶ ἄλλας ἀνωμαλίας παραδοξότερας παριστάνοντας, δυσκολεύομαι ὅμως νὰ παραδεχθῶ ὀλόκληρον λαὸν ἔχοντα οὐράς, διότι μοὶ φαίνεται ὅτι ἡ ἀπάτη αὐτῆ προῆλθεν ἐξ ἀπλῆς τινος περιστάσεως.

» Ἐξετάσωμεν ἐν πρώτοις δι' ὀλίγων τὰς διηγήσεις ὅσαι συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ διαδοθῇ ἡ ἰδέα ὅτι ὑπάρχει τοιαύτη φυλὴ.

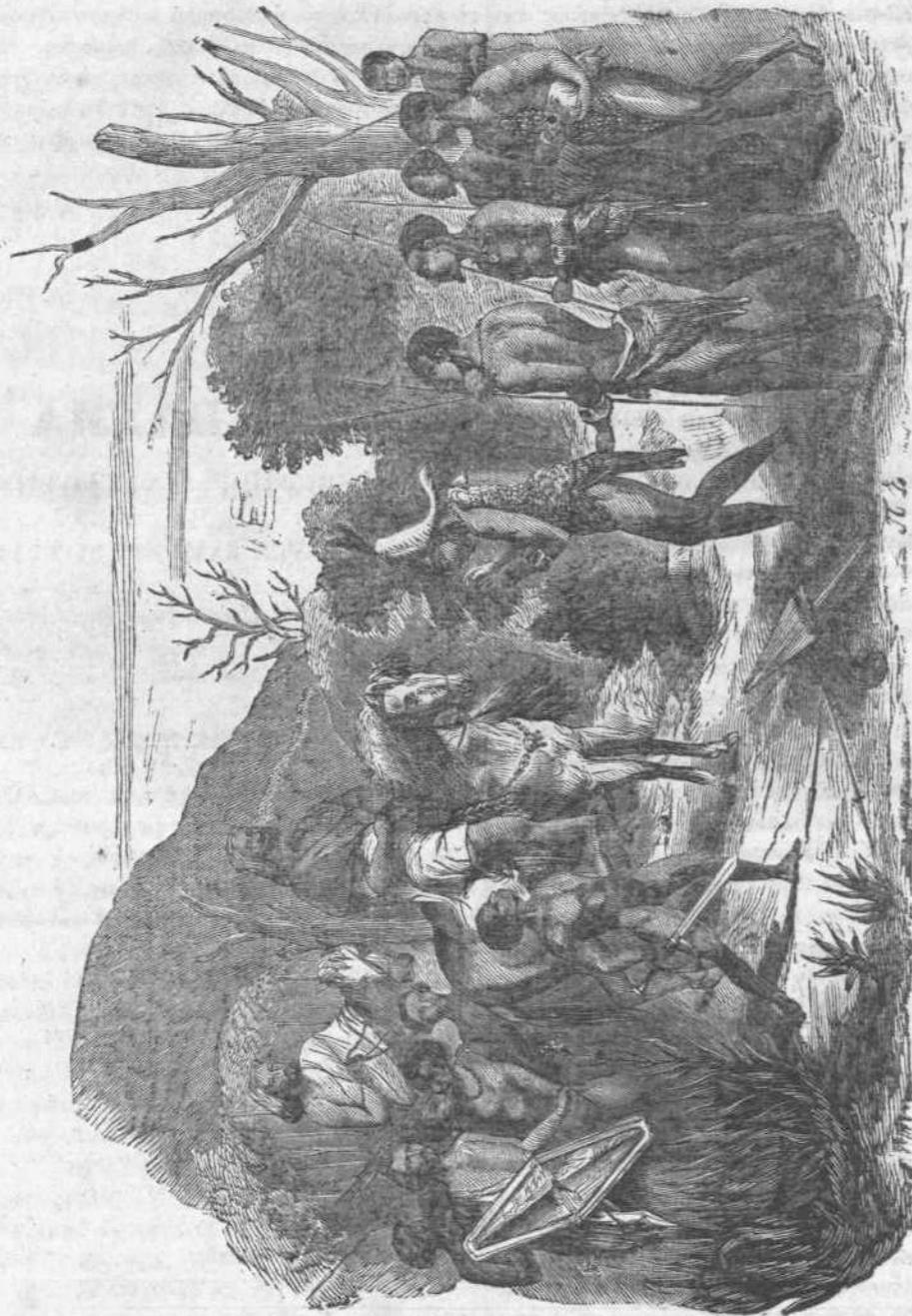
» Ἐκ τῶν εἰκοσι μαύρων τῆς Ἀουστᾶς καὶ τῶν περὶ αὐτῆς οἰκιστῶν ἐδωκαν πληροφορίας πρὸς τὸν Κ. Καστελνῶ, τρεῖς μόνον ἀξιοῦσιν ὅτι ἶδον ἄνδρας κερκοφόρους, εἰς δὲ ἄλλος παιδία· καὶ πάλιν ἐκ τούτων ὁ μὲν ἔλεγεν ὅτι ἡ κέρκος εἶχε μῆκος 30—40, οἱ δὲ 70, καὶ, κατὰ τὸν Κ. Κουρέ, 8—10 ἑκατομ. Νιαμ. Νιάμας ἄνευ οὐρᾶν· ἔμαθον δὲ ὅτι ἄλλοι εἶχον τοιαύτας ἀλλ' ἴδον ὅτι τὸ μόνον ἔνδυμα τὸ ὅποιον ἔφεραν ἦτο δέγμα περὶ τὰς ὀσφῆς τέσσαρες ἐπὶ τέλους ἄλλοι μαῦροι ἤκουσαν ὅτι οἱ Νιαμ. Νιάμα εἶχον οὐράς.

» Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1852 ἔτους ἡ Ἐφημερίς τῆς Γεωγραφικῆς ἑταιρείας ἐγράψεν τὰ ἑξῆς· « Ὁ Κ. Κουρέ ἀνήγγειλεν ὡς βεβαίαν τὴν ἐν Ἀφρικῇ ὑπαρξίν ἀνθρώπων κερκοφόρων, ἀλλ' ἄνευ ἀποδείξεων. Μετὰ ταῦτα ὁ Κ. Rocher d' Hericourt, περιηγηθεὶς εἰς Ἀβυσσινίαν εἶπεν, ὅχι ὅτι ἴδεν ἀνθρώπους κερκοφόρους, ἀλλ' ὅτι ἤκουσε περὶ τοιούτων. Πολὺ πρότερον, πλείστοι ἄλλοι περιηγηταί ἐγράψαν τὰ αὐτὰ, καὶ τὸ 1677 ἔτος, Ὁλλανδὸς τις Ἰωάννης Στρώης τὸ ὄνομα, ἀνὴρ εὐπιστος καὶ οὐχὶ πολλὰ φιλαλήθης, ἐβεβαίωσεν ὅτι ἴδεν ἀνθρώπον φέροντα οὐρὰν μῆκος ποδὸς ἔχουσαν κτλ. »

» Περὶ ἀνθρώπων κερκοφόρων γίνεται λόγος καὶ εἰς Σινικὸς καὶ Ἰαπωνικὸς τινος μύθους· οἱ μὲν ἀξιοῦσι τὴν οὐρὰν μακρὰν καὶ τριχωτὴν, οἱ δὲ ὁμοίαν γελώνης, δηλαδή βραχέειαν καὶ ἀτριχον. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ὀρνεμάνος ὁμιλεῖ περὶ τοῦ Νιαμ. Νιαμῶν, θέτων αὐτοὺς μεταξὺ Ἀβυσσινίας καὶ τοῦ κόλπου τοῦ Βενίτου, καὶ λέγων ὅτι, ὡς ἔμαθεν, ἔχουσι κέρκους. Ὁ δὲ Κ. Ἀββαδίας προστίθησιν ὅτι Ἀβυσσινίος τις ἱερεὺς ἐβεβαίωσεν αὐτὸν περὶ ἀνθρώπων ἔχοντων κέρκους σπιθαμιαίας, τριχωτᾶς, ὁμοίας πρὸς οὐρὰς αἰγῶς, καὶ ὅτι οἱ ἀνθρώποι οὗτοι ἔρχονται κατ' ἔτος εἰς τὴν πανηγυρίαν τῆς Βερβερά.

» Καὶ ὁ μὲν τόπος αὐτῶν κεῖται δεκαπέντε ἡμέρας πρὸς ἀνατολὰς τῆς Χαράρ· αἱ δὲ γυναῖκες εἶναι ὠραῖαι καὶ ἄνευ κέρκου. Ἐπιφέρει δὲ καὶ τοῦτο ὁ Κ. Ἀββαδίας, ὅτι εἰς Τιγγράν, εἰς Γουδαρ

καὶ εἰς Γάζαμ, ἐλέγετο ὅτι ὁ τόπος τῶν κερκοφό-
ρων τούτων κείται πρὸς μεσημβρίαν, εἰς δὲ Καμβά-
δην καὶ Κάφραν πρὸς βορρᾶν. Κατὰ τὰς πληροφο-
ρίας λοιπὸν ταύτας ὁ τόπος οὗτος κείται πρὸς δυ-
σὺννοδεύων ἀπεσταλμένους τοῦ Μεχμέτ Ἀλί ζητούντας
σμᾶς τῆς γραμμῆς τὴν ὁποίαν διέτρεξε, δηλαδὴ εἰς
χρυσόν, φρονῶ καλὸν νὰ εἶπω τί ἴδον διὰ νὰ γνω-

Κερκοφόροι

τὰ ὄρη τὰ διαχωρίζοντα τὰς λεκάνας τῶν δύο Νείλων.
φαίνεται δὲ ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ τόπος καὶ οὐχὶ ἄλλος,
διότι καὶ ὁ Rocher d'Hericourt, καὶ ὁ Ἀρνόλτ καὶ
ὁ Βαῦσιερ, ἐπισφθέντες τὴν ἀνατολικὴν χώραν,
ἐπορίσθησαν ὁμοίας πληροφορίας. Συμφωνεῖ δὲ εἰς
ταῦτα καὶ ὁ Κ. Ὀρνεμάν θέτων τὸν τόπον αὐτὸν
μεταξὺ Ἀβυσσηνίας καὶ τοῦ κόλπου Βενίτου. Ὁ δὲ

ρίσωμεν ἐπὶ τέλους τίνες τῶν πληροφοριῶν εἶναι ἀ-
κριβεῖς ἢ ἀνὴν δηλαδὴ αἱ οὐραὶ εἶναι μακραὶ, βραχεῖαι,
μεσαῖαι, τριχωταί, ἄτριχοι, καὶ ἂν αἱ γυναῖκες ἐ-
χωσιν ἢ οὐχί, τοιαύτας κτλ.
» Εὐρισκόμενος εἰς φα-ζόγλο, πέραν τοῦ Σεννάρ,
ἐξέστην καὶ γὰρ ἀκούσας τὰς διηγήσεις τῶν κατοί-
κων. Ἐκείνους τοὺς ὁποίους ἠρωτῶμεν περὶ τῶν

λεῶν πρὸς οὐδὲ ἐμέλλομεν νὰ υπάγωμεν, τοὺς ἀνό-
μαχον ποτὲ μὲν κερκοφόρους, ἄλλοτε δὲ δερματο-
φόρους. Ταῦτα ἀκούων ἤμην ἀνυπόμονος νὰ τοὺς
ἐπισκεφθῶ. Σημειωτέον ἐν τοσούτῳ ὅτι αἱ διάλεκτοι
τῶν μαύρων εἶναι τοσούτον πτωχαί, ὥστε δυσκολώτα-
τον καταστᾶ νὰ τοὺς ἐνοήση τις· διότι ὅσάκις ὁμι-
λοῦσι ξένην γλῶσσαν δὲν γνωρίζουσιν εἰμὴ μόνως τὰς
λέξεις ὅσαι ἔχουσι ταυτοσημαντὸν εἰς τὴν διάλεκτον
αὐτῶν. Καὶ ὅμως δὲν παρήλθε πολὺ καὶ ἐγνώρισα ὅτι
ἐπρόκειτο περὶ ἀπλουστάτου πράγματος. Ἴδου τί
ἴδον εἰς τὴν χώραν τῶν Γουμούς, τῶν Γουρούμ καὶ
τοῦ Ὀμοσέ.

» Ἴδετε τὴν παρούσαν εἰ. ἄνα· ἐν αὐτῇ περιστῶν-
ται ἄνδρες ὀλόγυμοι, τεμάχια μόνον δέρματος φέ-
ροντες κρεμάμενα ὕπισθεν περὶ τὰς ὀσφύς, ἐν εἶδει
κέρκου, ποτὲ μὲν μακρῆς, ποτὲ δὲ βραχείας, καὶ
ἄλλοτε τριχωτῆς ἢ λείας ἀδιαφόρως. Αἱ γυναῖκες
δὲν φέρουσι τοιαῦτα δέρματα εἰς τὰς χώρας ἐλείνας·
διότι θεωροῦνται ὡς ὄντα ποταπὰ καὶ ἀνάξια λό-
γου· ἀλλὰ πιθανὸν νὰ φέρωσιν εἰς ἄλλας, καθόσον
μάλιστα φαίνεται ὅτι χρησιμεύουσιν εἰς τὸ νὰ κά-
θηνται μαλακώτερον οἱ φέροντες αὐτά. Εἶναι δὲ κε-
κομμένα τὰ δέρματα ταῦτα ὡς οὐραὶ, διὰ νὰ σύ-
ρωνται εὐκολώτερον ὑπὸ τὸν καθέζομενον. »

» Ἐντεῦθεν βλέπομεν ὅτι οὐχὶ μόνον αἱ χῶραι
τὰς ὁποίας ἀναφέρουσιν οἱ ΚΚ. Ὀρνεμάνος, Ἀβ-
θαδίας, Rocher d'Hericourt κτλ, εἶναι αἱ αὐταί,
ἀλλὰ καὶ ὅτι ἡ χρῆσις τῶν κερκοειδῶν δερμάτων ἐ-
γέννησε τὴν ἱστορίαν τῶν οὐρῶν παρὰ τοῖς Ἀφρι-
κανοῖς, οἵτινες, ὡς γνωστὸν, ἀγαπᾶσι τὴν τερατολο-
γίαν. Ὅλαι δὲ αἱ διηγήσεις τῶν ἀντιφάσκουσιν εἰς
πολλὰ, καὶ δὲν ἐξηγοῦνται οὐδὲ συμβιβάζονται εἰμὴ
διὰ τῶν ἀληθειῶν τὰς ὁποίας ἐξέθεσα.

» Μαῦροί τινες, βλέποντες τὰς ἀμφιβολίας τῶν
ἐπερωτῶντων αὐτοὺς, προσέθεσαν πολλὰς λεπτομε-
ρείας σκοπὸν ἐχούσας νὰ ἐπικυρώσωσιν ἐτι μᾶλλον
τὰς διηγήσεις τῶν κατ' ἐμὲ ὅμως, αἱ λεπτομέρειαι
αὐταὶ ἀποδεικνύουσι τὸ ψεῦδος ἢ τὴν ἀπάτην. Καὶ
τῶντι, ὅταν λέγωσιν ὅτι διὰ νὰ καθήσωσιν οἱ κερ-
κοφόροι ἐπὶ θρανίων ἢ ἐπὶ ἄμμου, πρέπει νὰ ἀνοι-
γωσιν ἢ νὰ σκᾶπτωσι τρύπαν διὰ νὰ περῶσι τὴν οὐ-
ρᾶν τῶν, προῦποθέτουσιν ὅτι τὸ ὄργανον τοῦτο εἶναι
στερεώτατον, καὶ ὅτι οἱ φέροντες αὐτὸ οὔτε ἐπὶ
βράχων οὔτε ἐπὶ γῆς ξηρᾶς δύνανται νὰ καθήσω-
σιν· ἀλλὰ καὶ θὰ πονῶσιν αἱ οὐραὶ ὅσάκις ἔχον-
τες περασμένως αὐτὰς εἰς τὰς τρυπας κινῶνται ὁ-
κωσοῦν βιαίως. Εὐκόλον ἄρα νὰ ἐνοήσωμεν ὅτι ὅλα
ταῦτα εἶναι ἀβάσιμα, διότι ἡ φύσις, πλάττουσα ὄρ-
γανα, πλάττει αὐτὰ κατὰ τὰς ἀνάγκας τῶν ἀτό-
μων, ἢ τουλάχιστον, ἢ φυλῆ ἢ τὸ εἶδος παραδέχον-
ται εἴεις συμφῶνους πρὸς τὴν φυσικὴν αὐτῶν κα-
τάστασιν.

» Ἀλλὰ καὶ τινες τῶν μαύρων τοὺς ὁποίους ἠρώ-
τησεν ὁ Κ. Καστελνὸ ἐβεβαίωσαν, ὅτι ἴδον μὲν τοὺς
Νιαμ-Νιάμας, ὅχι ὅμως ἔχοντας οὐρὰς φυσικὰς,
ἀλλ' ἐπεισάκτους· τὰς δὲ γυναῖκας αὐτῶν φερούσας
τεμάχια ξύλου εἰς τὰ χεῖλη.

» Περὶ τῶν ξύλων τρύπαν ἴδου· τί γνωρίζω τὸ

κάτω χεῖλος τῶν γυναικῶν τρυπάται, καὶ εἰς τὴν
τρύπαν περᾶται ἤλος ἐκ μετάλλου ὅστις εἰσαγόμε-
νος ἐνδοθεν κρέμαται ὑπὸ τὴν πώγωνα. Τὸ κό-
σμημα τοῦτο δὲν εἶναι δυσάρεστον, διότι σύρων κά-
τω τὸ χεῖλος ἐκθέτει εἰς τὴν ὕψιν σου ὀδόντας λευκο-
τάτους· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐμποδίζει καὶ τὸ τρώγειν καὶ
τὸ κοιμᾶσθαι, τὸν ἀποσύρουν, καὶ ἀναπληροῦσιν αὐ-
τὸν διὰ τεμαχίου ξύλου ἐν εἶδει πώματος. Ἐνεκα ὅ-
μως τούτου ἡ τρύπα πλατύνεται, ἢ δὲ χρῆσις τοῦ
ἤλου καθίσταται ἀδύνατος. Τότε τὸ πῶμα γίνεται
μεγαλότερον, καὶ τὸ χεῖλος ἐξογκούμενον καταστᾶ
ἀηδέστατον, κτλ.

» ΤΡΕΜΩ. »

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ

ΕΚ ΤΗΣ ΠΕΡΙ ΑΝΑΤΡΟΦΗΣ

ΤΩΝ ΝΕΩΤΕΡΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ

Τοῦ Κ. Α. Παππαλαφειροπούλου.

—ο—

Περὶ τῆς ψυχικῆς ἀνατροφῆς τῶν παιδῶν.

Αἱ κοινωνικαὶ ἀρεταὶ ἢ τὰ πρὸς τοὺς ἄλλους κα-
τήγοντά μας εἶναι διάφορα, τὰ κυριώτερα δὲ αὐτῶν
εἶναι ἡ φιλανθρωπία, ἡ δικαιοσύνη, ἡ γενναιοτής,
ἡ ἀγαθότης, ἡ εὐκρίνεια, ἡ πίστις, ἡ συγχωμοσύ-
νη, ἡ ἐλευθεριότης, ἡ ἀφιλοκέρδεια καὶ ὁ πατριω-
τισμός.

Ἡ μετ' ἐπιστασίας ἐξερεύνησις καὶ ἐκθεσις ἐκά-
στου τῶν καθηκόντων τούτων, εἶναι θεθαίως ἔργον
ἐτέρου πονήματος· ἐπειδὴ ὅμως περὶ ὅλων τούτων
ἀνάγκη νὰ λάβῃ γνώσιν ὁ παῖς ἀπ' αὐτὴν τὴν μι-
κροτάτην ἡλικίαν του, ἐκρίναμεν δίκαιον νὰ εἰπῶμεν
ὀλίγα τινὰ περὶ αὐτῶν πρὸς φωτισμὸν τῶν γονέων,
πιστεύοντες, ὅτι θέλομεν εὐχαριστήσει.

Οὐδεὶς τῶν ἀθρώπων ἀγνοεῖ ὅτι ἀνευ τῶν ἀρετῶν
τούτων ἡ κοινωνία δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ· καὶ ὁ-
μως τί πράττομεν συνήθως; Καὶ τοὶ γνωρίζοντες
τὴν ἐπιβροχὴν τῶν εἰς τὸ ἀνθρώπινον σύστημα ἀμε-
λοῦμεν ὅμως αὐτῶν, καὶ τὸ χειρίστον δὲν φροντίζο-
μεν ποσῶς νὰ διδάξωμεν καὶ εἰς τὰ τέκνα μας τὴν
ὠφελειάν των, ἐνῶ ἀπειράκις θέλουσιν ἀναγκαστῆ νὰ
ἐξασκήσωσιν αὐτάς.

Ἡ δικαιοσύνη ἦτις ἀπὸ τῶν Ἀριστοτέλην καὶ ἄλ-
λους θεωρεῖται ἡ πρωτίστη τῶν ἀρετῶν, διότι εἰς
ὅλας τὰς πράξεις μας ἐμφιλοχωρεῖ, παραμελεῖται
τὰ μάλιστα παρὰ τῶν γονέων, τῶν διδασκάλων καὶ
τῆς κοινωνίας αὐτῆς· ἐὰν εἰσχωρήσωμεν εἰς τὰς οἰ-
κίας τῶν φίλων μας, ἐὰν εἰσέλθωμεν εἰς τὰ διδα-

κτῆρια, ἐὰν μελετήσωμεν τὸν ὄργανισμὸν τῶν σημε-
 ρινῶν μάλιστα κοινωνιῶν δὲν θέλομεν ἶδει ἢ βασι-
 λεύουσιν τὴν μεγαλητέραν ἀδικίαν. Ἄδικον βε-
 βαιῶς πράττει ὁ παῖς ὅστις κατακρατεῖ μὲ τὴν δύ-
 ναμιν τοῦ ἰσχυροτέρου, ὅτι δὲν τῷ ἀνήκει. Ἄδικον
 πράττει ἐπίσης μεταχειριζόμενος κακῶς τοὺς μικρο-
 τερους τοῦ παιδῆς, καὶ ἀφραπάζων παρ' αὐτῶν ὅτι
 κατέχουν. Ποσάκις δὲν εἶδομεν ἐν τῇ αὐτῇ οἰκίᾳ
 παιδῆς τοῦ αὐτοῦ πατρὸς ἀλληλομαχοῦντας, ἐρί-
 ζοντας, ἀπερθάνομενους, ὑβρίζομενους, ἀπαρεσκομέ-
 νους εἰς τὴν κατοχὴν πράγματός τινος, ζηλοτυποῦν-
 τας καὶ φροντίζοντας ν' ἀφραπάσωσιν ὁ εἰς παρὰ
 τοῦ ἐτέρου γλύκυσμά τι ἢ ἄλλο τρόφιμον ἢ ἄλλο
 ὀρειονδήποτε πρᾶγμα, καὶ αὐτὴν σχεδὸν τὴν ἀγά-
 πην τῶν γονέων, διὰ ψευδῶν καταμηνύσεων δι' ὑ-
 πούλου χαρακτήρος κτλ. καὶ ὅμως τί πράττουν ὡς
 ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ γονεῖς; Οἱ πλεῖστοι ἀγρόν ἠγό-
 ρασαν καὶ δὲν ἔχουν καιρὸν νὰ ἐνασχοληθῶσιν εἰς
 τόσα μικρὰ πρᾶγματα φυσικὰ εἰς τὰ τέκνα, ὡς
 λέγουν, πολλοὶ δὲ καὶ θαυμάζουν τοὺς εὐφρεῖς τρό-
 πους τῶν παιδῶν αὐτῶν, καὶ τὴν ἀγχινίαν των, καὶ
 προμαντεύουσι ἐπαίρομενοι ὅτι θέλουν γίνεαι μεγαλο-
 φρεῖς, διπλωμάται, ἐπιστήμονες, τέλειοι ἐνὶ λόγῳ
 ἄνδρες· ὀλιγότατοι δὲ εἶναι οἱ ἐμποδίζοντες τὰ
 τοιαῦτα ὡς γνωρίζοντες ἕκ τε θεωρίας καὶ πείρας
 ὅτι αἱ ἀπλαῖ ἐκεῖναι ἀλληλομαχίαι, ἀπέχθειαι, ὑ-
 βρεῖς, ἔρις, ζηλοτυπία, ἀρπαγαί, καταμηνύσεις, τὰ
 ἅπαντα ἐκεῖνα ψεύδη καὶ ἢ πονηρὰ ἐκείνη ὑποούλητος
 τοῦ χαρακτήρος, ἐμπεριέχουσι σπέρματα διαφόρων
 κακιῶν τὰ ὅποια, φυτευόμενα εἰς τὴν καρδίαν τοῦ
 παιδὸς, ζωογονοῦνται καθόσον ἠλικιοῦται, καὶ καθό-
 σον οἱ γονεῖς οὐδὲν παρεμβάλλουσιν ἐμπόδιον εἰς
 τὴν πρόοδόν των, καὶ θάλλουν, καὶ καρποφοροῦν ἐπ'
 ἀπειρον, καὶ ἀκμάζουσιν ἀναπτυσσόμενα ἀδικαίως
 ἐντὸς τῆς καρδίας τοῦ παιδὸς, εἰς ἣν ἐκουσίας αὐ-
 τοῦ ἐνερευτεύθησαν καὶ ἀνεβλάστησαν τοιαῦτα πα-
 νόληθρα σπέρματα. Ἴδου λοιπὸν ἢ παράδειψις, ἢ ἀ-
 μέλεια, ἢ ἀφροσύνη τῶν γονέων τοῦ φέρει.

Ἐὰν εἰσχωρήσωμεν εἰς τὰ σχολεῖά μας, (έλομεν
 ἶδει ἐτι μᾶλλον ἀκμάζουσιν τὴν ἀδικίαν. Ἴδετε
 τοὺς Καθηγητὰς τῶν Πανεπιστημίων, τοὺς Γυμνα-
 σιάρχας τοὺς Σχολάρχας, τοὺς δημοδιδασκάλους
 καὶ ὅλον τὸν λοιπὸν ὄμιλον τῶν διδασκάλων, καὶ
 πλὴν ἐξαιρέσεων τινῶν παρατηρήσατε τί πράττουν
 διὰ τὴν νεολαίαν ἣν ἐνεπιστεύθη πρὸς αὐτοὺς ἢ
 κοινωνία. Ἄδικοῦντες τοὺς μαθητὰς των ὡς οἱ
 πατέρες τὰ τέκνα των, βραβεύουσιν πολλακίς τοὺς ἀ-
 ναξίους καὶ παραγκλινοῦν τοὺς ἀξίους, ὑπερασπι-
 ζονται τοὺς ἰσχυροὺς καὶ περιφρονοῦν τοὺς ἀδύνα-
 τούς, ἀπερθάνονται ὅσους δὲν πρέπει ν' ἀπερθάνων-
 ται καὶ ἀγαποῦν τοὺς ἀναξίους ἀγάπῃς, ἀρνοῦνται
 τὴν συνδρομὴν των τέλος εἰς τοὺς ἱκανοὺς καὶ ἐ-
 παιδαφιλεῦσιν αὐτὴν εἰς τοὺς ἀνικάνους καὶ τί
 ἐκ τούτου προκύπτει; Πλημμυρίζουν τὴν κοι-
 νωνίαν, τόσα τέρατα ἀμαθείας, ἢ ἡμιμαθείας, ὑψη-
 λοφροσύνης, κακοηθείας, μίσους καὶ πάσης ἄλλης
 κακίας, τὰ ὅποια κατὰ πρῶτον θέλουν ἐπιπέσει κατὰ
 τῶν οἰκείων καὶ φίλων των καὶ εἶτα καθ' ὅλης τῆς

λοιπῆς κοινωνίας διὰ τὴν κατασπαράξωσιν· οἱ δὲ
 ἀληθῶς πεπαιδευμένοι, καὶ ἐνάρετοι, ὡς ὁ περιπλα-
 νώμενος Ἰουδαῖος, στενάζουσιν βλέποντες ὅτι ὁ Πα-
 ράδεισος ἐδωρήθη πρὸς τοὺς ἐκλεκτοὺς τῶν διδασκά-
 λων των καὶ οὐχὶ πρὸς τοὺς ἐκλεκτοὺς τῆς δικαιο-
 σύνης, δηλαδὴ πρὸς τοὺς βλαστώτας τῆς ὕλης καὶ
 οὐχὶ τοῦ πνεύματος. Ἐὰν ὅμως ποτὲ ἀξιοθῶσι καὶ
 αὐτοὶ τοῦ ποθητοῦ τούτου κήπου, θέλουν γευθῆ τὰς
 καλλονὰς του μικροῦθεν μόνον, διότι οἱ πρῶτοι
 κατακτηταὶ του δὲν θέλουν δεχθῆ νὰ διανεμῶσιν ἐξ
 ἴσου αὐτὰς ἢ καὶ μόλις θέλουν συγκατατεθῆ διὰ τι-
 νας, ἀφοῦ ἢ ἰσχύς των ναυαγήσει ὑπὸ τὴν μεγά-
 λην ἐκεῖ ἢν ἱκανότητα. . . . Τῆς δικαιο-
 σύνης τὰ θεμέλια συνταράσσονται πρῶτον ἀπὸ τοὺς
 γονεῖς, εἶτα ἀπὸ τοὺς δημοδιδασκάλους, τοὺς σχο-
 λάρχας, τοὺς γυμνασιάρχας, καὶ τοὺς καθηγητὰς,
 καὶ τέλος ἀπὸ τὰς Κυβερνήσεις καὶ τὴν κοινωνίαν.
 Οἱ γονεῖς εἶπομεν, ὅτι ἐξ ἀμελείας καὶ ἀπρονοησίας
 ἀφίνοῦν νὰ βίβωθῶσιν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν τέκνων αὐ-
 τῶν αἱ πρῶται ἀρχαὶ τῆς ἀδικίας, αἵτινες παρακο-
 λουθοῦνται ἀπὸ μυσίας ἄλλας κακίας μετ' αὐτοὺς·
 οἱ δημοδιδασκάλοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον νέοι καὶ
 ἀνεῖδες τοῦ προορισμοῦ των καὶ τῶν ὑψηλῶν αὐ-
 τῶν καθηκόντων, παραλαμβάνοντες καὶ συναγαλά-
 ζοντες τοὺς παιδῆς εἰς τὸ ποιμνιστάσιόν των,
 φροντίζουσιν μόνον πῶς νὰ καταστήσωσιν αὐτοὺς ἀ-
 ξίους τῶν μαθημάτων τὰ ὅποια τοὺς διδάσκουν, διὰ
 ν' ἀποδείξωσιν εἰς τὰς κατ' ἔτος γινόμενας ἐξε-
 τάσεις ὅτι καὶ ἐπιμελεῖς καὶ ἀξιοὶ ἀνεφάνησαν, ἀ-
 διαφοροῦν δὲ ἐὰν γίνωσιν ἠθικῶς καλοὶ ἢ κακοὶ, ἀ-
 δικοὶ ἢ δίκαιοι, ἐὰν τιμωρῶνται δικαίως ἢ ἀδίκως
 ἀπὸ τοὺς πρωτοσχόλους των καὶ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἰ-
 δίους· δὲν αἰσχύνονται δὲ νὰ δεικνύωσι προτίμη-
 σιν, καὶ μείζονα ἐπιμέλειαν πρὸς τοὺς καλῶς τῶν
 πλουσίων καὶ ἰσχυρῶν, πρὸς τοὺς προσφέροντας δῶρα
 καὶ διδάκτρα ἄρθρα, καὶ πρὸς τοὺς κολακεύοντας
 αὐτοὺς ἢ τιμῶντας ἢ ἀγαπῶντας ἢ ἀν καὶ φαίνονται
 οὗτοι ἦττον ἀξιοὶ καὶ ἐπιμελεῖς τῶν μὴ ἔχόντων τὰ
 τοιαῦτα προσόντα καὶ μὴ προστενεγκόντων τόσα
 δῶρα. . . . Οἱ σχολάρχαι καὶ οἱ λοιποὶ διδά-
 σκαλοὶ παραδεχόμενοι μετὰ ταῦτα τοὺς λεγομέ-
 νους τούτους τελειοδιδάκτους τῶν ἀλληλοδιδάκτι-
 κῶν σχολείων, τοὺς κατατάττουν εἰς διαφόρους τά-
 ξεις, ὡς ὁ ποιμὴν ὁ δικαῖος τὸ ποιμνίον του εἰς αἰ-
 γίους καὶ πρόβατα, εἰς ἐρίφεις καὶ τράγους καὶ
 κριοὺς καὶ ἀρνία κτλ. καὶ ἀρχονται νὰ παραδίδω-
 σιν αὐτοῖς ἐτι τελειότερον ὅσα μαθήματα ἤκουσαν
 ἀπὸ τοὺς γονεῖς καὶ δημοδιδασκάλους των μὲ πλειο-
 να μάλιστα ζῆλον, διὰ νὰ ἐπαινεθῶσι καὶ αὐτοὶ
 κατὰ τὰς ἐξετάσεις καὶ ἀξιοθῶσι καὶ οἱ μαθηταὶ
 των προαγωνῆς, . . . καὶ οὕτω τοὺς παραδίδουν εἰς
 τοὺς γυμνασιάρχας καὶ τοὺς καθηγητὰς τῶν γυ-
 μνασίων. Οὗτοι δὲ περιλαμβάνοντες αὐτοὺς περιο-
 ρίζονται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς μόνην τῶν μαθημάτων
 τὴν διδασκαλίαν. . . . Αὐτὰ ταῦτα λέγομεν καὶ
 περὶ τοῦ Πανεπιστημίου. Ἐὰν οἱ ἀποφοιτήσαντες
 βελήσωσι νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸ στάδιον τοῦ πρακτι-
 κοῦ βίου, ἐκζητοῦντες πρὸ πάντων θέσεις δημο-

ΠΑΝΘΡΑ.

— 0 —

σίας, κατορθώνουσι μὲν τούτο, οὐχὶ ὅμως χάριν
 δικαιοσύνης, ἀλλὰ χάριν τῶν γονέων καὶ συγγε-
 νῶν καὶ φίλων, οἵτινες εἶναι ἰσχυροὶ καὶ πλούσιοι.
 Διανέμεται λοιπὸν ἢ δικαιοσύνη ὅπου δὲν πρέπει, καὶ
 ὡς ἐκ τούτου αἱ διχονομαίαι, τὰ πάθη, αἱ δυσσεβείαι,
 αἱ βλαδιουργίαι, αἱ συκοφαντίαι, αἱ ἐπαναστάσεις καὶ
 τόσα ἄλλα δεινὰ τὰ ὅποια μαστίῳσιν τὴν ἀνθρω-
 πότητα· ἀλλ' ἢ ἀδικία αὕτη προγαρεῖ ἐτι καθόσον
 πλέον ὁ μὲν ἀξιοθῶσι θέτιν οἶαν ἐπιθυμεῖ ἢ παρα-
 πλητίαν ταύτης, ἀρχεται νὰ διανέμῃ καὶ αὐτὸς ἀ-
 δικίαν ὡς ἐδιδάχθη ἀπὸ τοὺς γονεῖς, τοὺς διδασκά-
 λους, τοὺς καθηγητὰς καὶ τὴν Κυβερνήσιν, ὁ δὲ μὴ,
 καθίσταται ἐτι μᾶλλον ἀδικος ἀντιπολιτευόμενος μέ-
 χρις ἀναιδείας, γινόμενος βλαστώτης πρόθυμος μυστι-
 κῶν ἐταιριῶν, καὶ ἐπιβουλεύεται τὴν ἰδίαν πατρί-
 δα. Δὲν ἐνοοῦμεν βεβαίως μὲ τὰς τοιαύτας ἀναντιρ-
 ρήτους ἀληθείας νὰ κατηγορήσωμεν ὅλους ἀνεξαιρέ-
 τως τοὺς διδασκάλους, ὅλους ἐν γένει τοὺς σπου-
 δαστὰς, ὅλους ἐν γένει τοὺς τελειοδιδάκτους μαθη-
 τὰς, καθότι πολλοὶ διδάσκαλοι φινώσουν τὸν προο-
 ρισμόν των καὶ παντὶ σθένει φροντίζουσιν νὰ μεταδώ-
 σωσι πρὸς τοὺς μαθητὰς ἠθικὴν διὰ τῆς σωτηριώ-
 δους διδασκαλίας των, καθόσον πολλοὶ μαθηταὶ, καὶ
 οἱ ἀδικηθέντες ἀπὸ τοὺς γονεῖς, καὶ τοὺς διδα-
 σκάλους των καὶ τοὺς Κυβερνήτας, ἀναδεικνύονται
 χρηστοὶ πολῖται, μὴ καταδεχόμενοι κἂν νὰ ἀπο-
 βλέψωσιν εἰς τὴν ἀχαριστίαν, καὶ ἀδικίαν τῶν Κυ-
 βερνήσεων καὶ τῆς κοινωνίας, ἀλλὰ καταγιγόμενοι
 διὰ τῶν νεορῶν αὐτῶν ἐργασιῶν νὰ ὠφελήσωσι καὶ
 νὰ δοξάσωσι τὴν πατρίδα, τοὺς γονεῖς καὶ τὰ τέκνα
 των· ἀλλὰ ἄς μὲ συγχωρήσωσι νὰ εἶπω τελευταῖον
 ἐπὶ τοῦ προκειμένου θέματος, ὅτι ἀποβαίνει σχε-
 δὸν ἀδύνατον ἵνα μὴ πράττη ἀδικίαν μικρὰν ἢ με-
 γάλην καὶ ὁ τοιοῦτος πολῖτης, ἀφοῦ παρημελήθη
 ἀπὸ τοὺς γονεῖς. Ἀπεδείχθη ὅτι τόσον τις καθίστα-
 ται ἀδικος ὅσον παρημελημένη ὑπῆρξεν ἢ πρώτη
 αὐτοῦ ἀγωγή. Θέλουν λοιπὸν οἱ γονεῖς νὰ ἐκλείψῃ
 ἢ ἀδικία; ἄς διδάξωσι τὰ τέκνα των ὅτι ἢ δικαιο-
 σύνη εἶναι τὸ πρῶτον καὶ ἱερώτατον τῶν χρεῶν των
 τὸ πρῶτον καὶ ἱερώτατον ἀπ' ὅσα πρόκειται νὰ
 ἐκτελέσωσι διὰ νὰ ἀναδειχθῶσι χρηστοὶ πολῖται, καὶ
 εὐσεβεῖς χριστιανοί· ὅτι ὅσον πεπαιδευμένοι καὶ ἱκα-
 νοὶ καὶ ἂν γίνωσιν, ὅσον φιλόφρονες, δυνατοὶ, εὐγε-
 νεῖς καὶ πλούσιοι καὶ ἂν κατασταθῶσι, καὶ θησαυ-
 ροὺς ἂν ἀποκτήσωσι, θέλουν εἰσθαῖ πάντοτε κακοὶ
 ἄνθρωποι, ἐὰν δὲν δίδωσιν εἰς ἕκαστον ὅτι τῷ ἀνή-
 κει. Ἄς προσέξωσι νὰ μὴ καταστήσωσιν ἀδίκα τὰ
 τέκνα των, καὶ ἄς ὁμοιοθῶσιν ἀπαξάπαντες ἵνα
 βελτιώσωσι καὶ τὰ διδασκῆρια, τὴν δευτερεύουσαν
 ταύτην πηγὴν τῆς δικαιοσύνης

ΚΑΘΑΙΡΕΣΙΣ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ. Ὡς ἀνήκουσα εἰς
 τὸν φιλολογικὸν τύπον ἢ Πανθώρα ἀπέχει πάσης
 πολιτικῆς συζητήσεως, καὶ μάλιστα ἀφορώσεως τὰ ἐ-
 σωτερικὰ τῆς Ἑλλάδος· πᾶν ὅτι ὅμως ἔχει σχέσηιν
 πρὸς τὰ γράμματα, τοῦτο ὑπάγεται εἰς τὴν δικαιο-
 δοσίαν αὐτῆς. Ἐντεῦθεν ὁμοιωμένη ὀφείλει νὰ ἐξη-
 γήσῃ τελευταία τὴν ἰδίαν ἀγανάκτησιν, ἀφοῦ εἴη·
 γηθεν αὐτὴν ἅπας ὁ ἀνεξάρτητος τύπος τῆς Ἑλ-
 λάδος εἴτε δι' ἀρῶν ἐκτεταμένων, εἴτε διὰ φιλό-
 φρονος πρὸς τὸ ὑπουργεῖον σιωπῆς, ὡς πρὸς τὴν ἀκά-
 θεκτον πληγὴν ἣν ἐπέφερε παράφορον πάθος κατὰ τοῦ
 Πανεπιστημίου, διὰ τῆς καθαιρέσεως τοῦ καθηγητοῦ
 Κ. Φρεαρίτου. Ἡ ἐκ τῆς πράξεως ταύτης προγε-
 νομένη ζημία εἰς τὸ ἀνώτατον τοῦτο τῆς παιδείας
 κατάστημα ἔσεται μεγίστη, οὐχὶ μόνον διὰ τὴν
 παῦσιν τοῦ ἐπιστήμονος καθηγητοῦ, ἀλλὰ κυρίως
 διὰ τὸ παράδειγμα ὃ ἔδωκεν εἰς τοὺς διαδόχους αὐ-
 τοῦ ὃ ἐνεργήσας αὐτὴν ὑπουργός. Ἄν αὐτὸς, καθηγη-
 τῆς ὦν, καὶ τῆς ἐπιστήμης λειτουργός, καὶ πολυε-
 τῆς συναδέλφος τοῦ καθαιρέθεντος, εἰδὼς ὅτι ὠφέλει
 εἰπερτις καὶ ἄλλος τὴν πατρίδα διὰ τῆς διδασκα-
 λίας, ἐκλόνησεν ἰδίαις χερσὶ τὰ θεμέλια τοῦ Πανε-
 πιστημίου, τολμήσας ὅτι δὲν ἐτόλμησαν οἱ πρὸ
 αὐτοῦ μὴ λόγιοι ὑπουργοί, τί θέλουσι πράξει μετ'
 αὐτὸν οἱ μὴ φέροντες τὸ ἐνδύμα τοῦ λογίου;

Δὲν ὠνομάσαμεν ἀτόπως τὸ πάθος τοῦ διατάξαν-
 τος τὴν παῦσιν τοῦ καθηγητοῦ Φρεαρίτου παραφο-
 ρόν· διότι, ἂν ὁ θεωρήσας ἐκνυτὸν προσβεβλημένον
 ὑπουργός τῶν ἐξωτερικῶν δὲν ἦτο συγχρόνως καὶ ὑ-
 ποουργός τῆς παιδείας, συγκατένευέ ποτε ὁ τελευ-
 ταῖος οὗτος νὰ καθαιρέσῃ τὸν καθηγητὴν; βεβαίως
 οὐχὶ. Καὶ ἂν ὁ εἰπὼν πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῶν ἐξωτε-
 ρικῶν ὅσα εἶπεν ὁ καθηγητῆς Φρεαρίτης ἦτο στρα-
 τιωτικὸς, συγκατετίθετό ποτε ὁ ἐπὶ τῶν στρατιωτι-
 κῶν ὑπουργός νὰ καθαιρέσῃ αὐτόν; τρεῖς βεβαίως οὐχὶ.
 Ἄλλ' ἂν ὡς ἄνθρωποι, πρωτόπειροι μάλιστα περὶ
 τὴν διαχείρισιν τῶν δημοσίων, ὡς ὁ προκειμένος ὑ-
 ποουργός, σφάλλωμεν, εὐγενεῖς τὸ νὰ ἀναγνωρίζωμεν τὰ
 σφάλματα ἡμῶν καὶ νὰ σπεύδωμεν εἰς τὴν διορ-
 θωσιν αὐτῶν.

ΑΠΡΟΣΔΟΚΗΤΟΣ ΣΥΝΑΝΤΗΣΙΣ. « Βουνὰ μὲ
 βουνὰ δὲν σμίγουν », λέγει ἡ παροιμία, αἰνιτιτομεῖται
 ὅτι καὶ ὄρη σιόιδεντα καὶ θάλασσα ἠγῆσσα ἂν δια-
 χωρῖση τοὺς φίλους, ἢ καὶ μίση καὶ συμπερόντα ἂν
 συντρέψωσι τοὺς δεσμούς τῆς ἀμοιβαίας σχέσεως,
 πάλιν ἐρχεται ἡμέρα καθ' ἣν συναντῶνται, καὶ ὑ-
 πομειδῶσιν ἐπιχαρίτως, καὶ τεινοῦσι τὴν χεῖρα
 πρὸς ἀλλήλους.

Τὴν παροιμίαν ταύτην ἐπικυροῦ καθ' ἐκάστην διὰ
 πραγμάτων ἢ πείρα· ἀλλὰ τὸ συμβᾶν ἐσγάτως ἐν
 τινι Γαλλικῇ πόλει ἐφάνη εἰς ἡμᾶς περιεργότατον,
 διὰ τὴν λύσιν τοῦ τούλάχιστον. Γυναῖκές τινες ἀ-

πελπισθεῖσαι νὰ ἐπανίδωσι τοὺς πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἀποδημήσαντας συζύγους των, καὶ μὴ συγκατανεύουσαι νὰ βλέπωσι τὰ κάλλη τὰ ὅποια ἐδιωρήσατο πρὸς αὐτὰς ἢ φύτις μακραινόμενα καὶ ἀργὰ, ἀπεφάσισαν *convolver à de secondes noces*, ὡς λέγουσιν οἱ Γάλλοι, καὶ ὡς ἡμεῖς ἐρμηνεύοντες κατὰ λέξιν ἠθέλωμεν εἰπεῖ, νὰ πετάξωσιν εἰς δευτέρου γάμου, τούτέστιν εἰς νέας ἀγάλας, τριφερωτέρας ἰσως καὶ περιπαθεστέρας τῶν πρώτων. Ὁ συγγραφεὺς τοῦ γαλλικοῦ ἀρβυδίου δὲν λέγει ἂν ἐπέταξαν χαίρουσαι ἐπὶ τοῖς νέοις ἀνδράσιν, ἢ πενθοῦσαι ἐπὶ τοῖς παλαιοῖς ἐκ τῆς ὅλης ὁμοῦ φύτης τοῦ λόγου ἐξάγεται ὅτι αἱ καλάι αὐταὶ δευτερογάμοι σύζυγοι δὲν ἦσαν ἐνθερμοὶ ὄπαδοὶ τοῦ Ἀθηναγοῦ, ἀπαγορεύοντος διὰ τρεῖς λόγους τὴν δευτερογαμίαν.

Ἀλλὰ μόλις συνῆψαν τὸν δευτέρου τούτου γάμον, μόλις ἢ μελιτερπῆς σελήνη διήνυσε τὸ πρῶτον αὐτῆς στάδιον, καὶ ἰδοὺ ἡ παροιμία ἐπιλοτιμήθη νὰ πραγματοποιηθῇ· διότι οἱ ἀπολωλότες σύζυγοι, ἀναθλαστήσαντες ὡς ἐκ θαύματος ἐκ τῆς γῆς, παρουσιάστησαν εἰς τὰς οἰκίας των, σπεύδοντες νὰ ἐναγκαλισθῶσι τὰς φιλότατας αὐτῶν.

Ἄντι ὅμως νὰ ἐναγκαλισθῶσιν αὐτὰς, περιεπτύχθησαν ῥωμαλέως τοὺς διαδόχους των, καὶ δι' ἂν ἰλεῶν γροθιοκοπημάτων ἠγωνίσθησαν νὰ τοὺς ἐδικηθῶσιν αἱ δὲ γυναῖκες, κατ' ἀρχὰς ἀπολιθωθεῖσαι, ἀνέλαβον ἐν καιρῷ τῆς πάλης καὶ ζῶν καὶ δύναμιν, καὶ καταλιποῦσαι ἀμφοτέρους τοὺς συζύγους, ἐτοιμάζονται ἴσως νὰ πετάξωσι καὶ εἰς τρίτον γάμον.

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑ.

— 0 —

Πλήρης ἡμερῶν ἐν εἰρήνῃ καὶ πάσῃ ἀπὸ τε γραμμάτων καὶ πολιτείας δημοσίας τε καὶ ἰδιωτικῆς τιμῇ διεληθουσῶν, μετεκλήθη παρὰ τῷ πλάστῃ καὶ δημιουργῷ τοῦ παντός ὁ ἐνάρετος, πεπαιδευμένος καὶ κατὰ πάντα σεβάσμιος Ἰάκωβος Ρίζος Ραγκαβῆς, ἅμα ἀποπερατώσας τὴν ἐκδοσὶν τοῦ τελευταίου τριτοῦ σπουδαιότατου συγγράμματος αὐτοῦ « Τὰ Ἑλληνικά. » Περί τῆς πολιτείας καὶ τῶν συγγραμμάτων τοῦ ἀρχαιοπρεποῦς τούτου ἀνδρὸς θέλωμεν κατὰ χρέος γράψαι τὰ δέοντα κατ' ἐκτασιν ἐν ἐπομένῳ τινὶ φύλλῳ τῆς ἐφημερίδος ἡμῶν, συλλέξαντες βεβαίως περὶ τούτων εἰδήσεις ἐκ πηγῶν ἀλανθάπτων καὶ μαρτυριῶν ἀδεκάστων.

Μακάριος εἶ, σεβάσμιε Ἰάκωβε Ρ. Ραγκαβῆ, ὅτι ἐν Κυρίῳ ἀπέθανες καὶ δόξαν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ δικαίως κερτημένην κατέλιπες, καὶ ἀκέραιον ἄλλην ἦδη εὖρες ἐν τῇ ἀγῆρῳ μακαριότητι, ἣν σοὶ παρεσκεύασεν ὁ ἀγνὸς βίος σου καὶ ἡ ἐν Χριστῷ πολιτεία σου.

(Ἐφημ. Φιλομαθῶν.)

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ.

(Συνέχεια. 18α φυλλ. ΡΚΖ')

CVII.

— 0 —

Ἀθηναίων τῆς Ἐπαναστάσεως.

Εἰς δύο πατρίδας ὁ λαὸς συλλέγεται τῆς Ἀθῆναι·
 Βλαχαιοὶ τὸ κάστρο ἐκράτησαν, Σαρῆς, Λέκας τὸ πέρνου·
 εἶν ὁ Σαρῆς ἀπ' τοῦ Ψεῖρι κ' ὁ Λέκας Μανιόδατης.
 Βλαχαιοὶ τὸν πρίγκηπα ἔφεραν μαζῇ καὶ τὸν Νικήτα.
 Κ' οἱ δύο στρατοπεδεύοντα στὴν ξακουστὴ τὴν χώρα·
 Ἐτέλει ὁ Νικήτας καὶ μὴν ἄ στὴν Δημογεροντία·
 Ψωμί, ἄλευρι καὶ κρασί νὰ στελετε σ' ἀτκέρι.
 Ὁ ἀπασταλμένος πάσσε λόγια βαρῶν τοὺς λέγει·
 — Ὡ Ἀθηναῖοι, φθάνει σας τὰ ὅσα ἔχετε κάμει. —
 Ὁ Ψύλλας ὅσ' ἀρῶσθιμος λέγει στὸν Μαρατῆν·
 — Πέε μου ὅσ' ἐ φαντῆχθηκες πῶς εἶν' οἱ Ἀθηναῖοι ;
 Ἀπὸ ἐκεῖ ποῦ ἤλθατε θὰ πᾶτ' ἐντροπισμένοι. —
 Ἐκείνος βάνει σ' ἄρματα τὸ χέρι νὰ βαρῆσῃ·
 Τὸν στρατιώτῃ οἱ γέροντες κακῶς τὸν ἀποπήραν.
 Φεύγει καὶ πᾶ' στὸν στρατηγὸν κ' ὅλα τὰ μολογαί. —
 Ὁ Γιάννης Βλάχος ἐρχεται, τραχίσιοι συνοδιά του·
 — Ἐλάτε, δημογέροντες, Νικηταρᾶς σᾶς θέλει. —
 Ἐκείνοι τὸν ὀπήκουσαν καὶ πᾶνε στὸν Νικήτα·
 Καθὼς ἐμπῆκαν ἄκουσαν, καθὼς ἐμπῆκαν ἀκούουν.
 Θανάσσε ὁ γραμματικὸς ἔλεγε στὸν Νικήτα·
 — Ὀλίγοι λογιώτατοι ταῖς μερδεφιαῖς ὀφαινουν. —
 — Ποῦναι, νὰ πῶ τὸ αἱμά τους, νὰ βγάλω τὸ σπαθί μου. —
 Μπαίνουν οἱ δημογέροντες, μαζῇ μ' αὐτοὺς κ' ὁ Ψύλλας.
 εἰς τὴν ἀράδα κάθησαν σιμὰ στὸν καπετάνιον·
 Ἐκῆστε ὁ Νικήτας καὶ μιλεῖ κρυφὰ τοῦ Ψύλλα λέγει·
 — Ἐλα, ἀδελφοῦλή μου καλεῖ, διόρθωσι νὰ γένη. —
 Εἶπε καὶ τὸν ἀγκάλιασε ὅσ' ἂν ἄταν γνώριμός του·
 — Καλῶς τὸ λέε, ὦ στρατηγέ, διόρθωσι νὰ γένη·
 Ἔργα καλά, λόγια καλά, ποῦ πᾶνουν καὶ τὰ δύο. —
 Στὸν πρίγκηπα ἐπήγανε γιὰ νὰ συνομιλήσουν.
 Στὸν πρίγκηπα ὁ Σαραφεῖμ λόγια ἀψὰ τοῦ λέγει,
 Πῶς ὅσ' ἀν σοφὸς τὸ ἀδοκο νὰ μὴν τὸ προστατεύῃ.
 — Τὰ ἄλλα, εἶπ' ὁ πρίγκηπας, διορθωμὸ θὰ ἔχουν·
 Γοῦ κάστρου ἢ παράδοσις θέλω εὐθὺς νὰ γένη. —
 Γραφῆ μὲ μιὰς τοὺς ἔγραψε γιὰ νὰ τὸ παραδώσουν.
 Ὁ Ψύλλας καὶ ὁ Σαραφεῖμ πᾶν διὰ νυκτὸς στὸ κάστρο,
 Καὶ τοῦ Σαρῆ ὀμίλησαν καὶ τοῦ Σαρῆ τοῦ λένε·
 — Γράψε ἀπάντησι καλὴ ὅσ' ἀν φρόνιμος ὅπου ἴσαι.
 Νὰ μὴ ἀνάψῃ πόλεμος ἐμφύλιος τέτοιος ὄραι·
 — Ἔσαις ποῦ εἶσθε φρόνιμοι λέγετε κ' ἐγὼ γράφω. —
 Κᾶθονται συλλογίζονται φρόνιμα ὅσ' ἀπαντήσουν·
 Ἄκουν κ' ἡ θύρα ἀνοίξει, κ' ὁ Λέκας μπαίνει μέσα.
 Ὁ Λέκας ἀπ' τοὺς ἀδελφοὺς ὁ τρίτος καπετάνιος·
 — Τί εἶναι αὐτὰ ποῦ γράφετε ; Γράψετε καθὼς θέλω.
 Τὴν μπούκα ἀπ' τὸ τυφεκί του εἰς τὸ χαρτί ἀκουμπᾶει,
 Σταῖς πλάταις του τὸ ἔφερνε, καὶ στὸ χαρτί τὸ γέρνει.
 Σ' ἐσε, κ. . . πρίγκηπα, καὶ σὲ π. . . Νικήτα,
 Τὸ κάστρο δὲν σᾶς δίνωμαι, καὶ μὴν τὸ συλλογιέσθε·
 Ἄν κάστρο θέλατε ἐσεῖς, θὰ εἴχετε τὴν Κόρθο·
 Στους Τούρκους τὴν εἰδώσατε, γιὰ κάστρο ἄξιον δὲν εἶσθε. —
 Ὁ Ψύλλας καὶ ὁ Σαραφεῖμ φρόνιμα τοῦ μιλοῦνε,
 Γιὰ τέτοια δὲν εἶναι καιρὸς καὶ τόρα νὰ τ' ἀρήσῃ.
 — Ἄν δὲν μ' ἀκούετε, μάθετε, τί θέλω ἐγὼ νὰ κάμω.
 Στὴ νύχτα αὐτὴ τὴ σκοτεινὴ, τὴν μῆκια θὲ ν' ἀνάψω,
 Τοῦ πρίγκηπος στὴ κατοικία θ' ἀδεύσω τὸ κανόνι. —
 Τρέχει ταῖς μῆκιας ἄναψε, κ' αὐτοὶ τὸν ἀκλοθοῦνε.
 Τοὺς στρατιώτας φώναξαν νὰ δέσουνε τὸν Λέκα,
 Γιὰ νὰ μὴν κάμ' ἀρχὴ κακοῦ, χυθῆ ἐμφύλιο αἶμα.
 Μὲ τὰ καλά καὶ μὲ κακὰ ἐκείνοι τὸν εἰδῶσαν·
 Καὶ φρόνιμα ἀπάντησι στέλνουν στὸν Ὑψηλάντη·
 Ἄλλὰ κρυφὰ ἀπὸ τὸν Σαραφεῖμ, κρυφὰ κ' ἀπὸ τὸν Ψύλλα.
 Τοῦ Ὀδυσσεῖα ἔστειλαν ν' ἀλθῆ εἰς τὴν Ἀθήνα.
 Σ' ἐκείνου ἐπαράδωσαν τὸ κάστρο τῆς Ἀθῆνας.

— 0 —